

Človek ni naprodaj

izbrani mednarodni dokumenti
za ukrepanje proti spolnemu izkoriščanju in
zlorabi otrok

Izdajatelj:

Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope (IDC SE) pri NUK v Ljubljani

Izšlo v zbirki SLOVENIJA IN SVET EVROPE, št. 34

Urednica:

Liana Kalčina, direktorica IDC SE pri NUK

Izdajo publikacije so finančno omogočili:

Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK v Ljubljani
Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS
Ministrstvo za notranje zadeve RS
Svet Evrope
UNICEF Slovenija
Varuh človekovih pravic RS

Oblikovanje naslovnice:

Council of Europe, Strasbourg
Design/Conception: Big Family – Imprimerie Valblor 67400 Illkirch

Prelom strani in priprava za tisk:

Žaba design

Natisnila tiskarna:

Littera picta d.o.o.

Naklada

2000 izvodov

Ljubljana, julij 2005

Izšlo v Ljubljani, julija 2005,

ko je Vlada Republike Slovenije v sodelovanju s Svetom Evrope, Unicefom, Svetovno zdravstveno organizacijo, Uradom visokega komisarja ZN za človekove pravice in nevladno organizacijo Advisory Panel, organizirala, od 5–9. julija 2005, dve konferenci:

- Ustavimo nasilje nad otroki: ukrepajmo zdaj! – Regionalno posvetovanje za študijo OZN o nasilju nad otroki, Evropa in Srednja Azija;
- Konferenco »Jokohamski pregled za Evropo in Srednjo Azijo – Boj proti spolnemu izkoriščanju in zlorabljanju otrok«.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

343.62(082)

ČLOVEK ni naprodaj : izbrani mednarodni dokumenti za ukrepanje proti spolnemu izkoriščanju in zlorabi otrok / [publikacijo uredila Liana Kalčina]. - Ljubljana : Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, 2005. - (Slovenija in Svet Evrope ; #št. #34)

ISBN 961-6285-40-8
1. Kalčina, Liana
221106432

Vsebina

Uvod	4
Jokohamska globalna zaveza 2001	5
Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi	9
Obrazložitev poročila h Konvenciji Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (prvih osem strani)	29
Konvencija o otrokovih pravicah	37
Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije	55
Smernice UNICEFA za zaščito pravic otrok, žrtev trgovanja v Jugovzhodni Evropi	63
1 Definicija	65
2 Splošna načela	65
3 Smernice za posebne ukrepe	66
4 Implementacija na nivoju države	74
5 Priloga	74
Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope Rec (2001)16 o varstvu otrok pred spolnim izkoriščanjem	75
Resolucija Parlamentarne skupščine Sveta Evrope Res 1307 (2002) Spolno izkoriščanje otrok: brez tolerance	85

Uvod

Proti spolnemu izkoriščanju in zlorabi otrok

Spolno izkoriščanje in zloraba otrok sta ena od mnogih pojavnih oblik nasilja nad otroci. Na svetu se vsako leto kupi in proda milijone otrok, dečkov in deklic, fantov in deklet, kot sveže blago za pornografijo, prostitucijo, spolno suženjstvo, seksualni turizem in trgovino z ljudmi.

Spolno izkoriščanje in zloraba otrok oropata otroke njihovih pravic, dostojanstva, otroštva in njihove prihodnosti, pogosto pa celo vzameta njihova življenja.

Levji delež odgovornosti in obveznosti varstva pravic otrok in zagotovitve njihove blaginje so nase prevzele nacionalne vlade. Njihove obveznosti opredeljuje Konvencija o otrokovih pravicah, ki določa, da imajo otroci med drugim pravico do varstva in zaščite pred nevarnostmi in tveganji, ki bi ovirala njihovo rast in razvoj, pred rasno in etnično diskriminacijo ter pred vsemi oblikami zanemarjanja, krutosti in izkoriščanja.

Na teh načelih temeljijo odpravi in preprečevanju spolnega izkoriščanja in zlorabe otrok namenjeni mednarodni pravni instrumenti in politični standardi. Združeni narodi, Svet Evrope, Evropska unija in druge regionalne medvladne organizacije, kot je Pakt stabilnosti za jugovzhodno Evropo, nacionalne vlade, nevladne organizacije ter sami otroci in mladi so strnili vrste v boju proti spolnemu izkoriščanju in zlorabi otrok. Upi otrok in večine odraslih, da otroci, obupani nad ljudmi, ki jim zaupajo in od njih pričakujejo zaščito, skrb in ljubezen, ne bodo izkoriščani in zlorabljeni, je ubesedeno v številnih konvencijah in spremljajočih protokolih, resolucijah, deklaracijah, načrtih za ukrepanje in sklepnih dokumentih konferenc in posvetov, posvečenih zaščiti otrok pred trgovino z ljudmi, prostitucijo in drugimi oblikami spolnega izkoriščanja in zlorabe.

Ena izmed nalog držav, ki so se zavezale spoštovati otrokove pravice in ukrepati proti spolnemu izkoriščanju in zlorabi otrok, je seznanjanje javnosti ter posebnih ciljnih skupin, predvsem strokovnih kadrov, ki so strokovno vključeni v oblikovanje in izvajanje strategij in ukrepov, ter nevladnih organizacij in medijev, o pravnih in političnih standardih, ki jih mora država spoštovati in pri svojem ukrepanju udeležiti.

Namen te publikacije je prispevati k ustvarjanju in/ali krepitvi vedenja in zavesti, ki bosta omogočila ustrezno oblikovanje, sprejetje, izvajanje, spremljanje in ocenjevanje strategij in ukrepov za zaščito otrok pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo ter za preprečevanje in odpravo teh pojavnih oblik nasilja nad njimi. V njej so prvič ali ponovno natisnjena besedila nekaterih mednarodnih dokumentov, ki jih moramo čimprej in čimbolj učinkovito spremeniti v ravnanja in dejanja, ki bodo soustvarila družbo, v kateri bodo prizadeti otroci in vsi, ki smo zaradi njihovega izkoriščanja in zlorabe prizadeti posredno, slišali, videli in verjeli, da otroci lahko živijo življenja brez zlorab, nasilja in izkoriščanja.

Violeta Neubauer

Predstavnica Usmerjevalnega odbora Sveta Evrope za enakost žensk in moških v odboru, ki je pripravil predlog besedila Konvencije Sveta Evrope o ukrepanje proti trgovini z ljudmi

2nd World Congress against
Commercial Sexual Exploitation of Children

Jokohamska globalna zaveza 2001

**Sprejeta na drugem svetovnem kongresu
proti spolnemu izkoriščanju otrok
v komercialne namene**

I. Spremljanje:

Predstavniki vlad, medvladnih organizacij, nevladnih organizacij, zasebnega sektorja in člani civilne družbe z vsega sveta smo se zbrali v Jokohami, na Japonskem, na 2. svetovnem kongresu proti spolnemu izkoriščanju otrok v komercialne namene (12.–17. december 2001) (»jokohamski kongres«). Pet let po prvem svetovnem kongresu proti spolnemu izkoriščanju otrok v komercialne namene, ki je bil organiziran leta 1996 v Stockholmu na Švedskem, smo v okviru postopka spremljanja pregledali razvoj, da bi okrepili zavezo varovati otroke pred spolnim izkoriščanjem in zlorabami.

Kot najpomembnejše vidike znova potrjujemo varovanje in uveljavljanje interesov ter pravic otroka, da je zavarovan pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja, in pozdravljamo razvoj, ki so ga številne države dosegle od prvega svetovnega kongresa, in sicer:

- bolj poudarjene otrokove pravice in zahteve, da države podpisnice učinkovitejše izvajajo Konvencijo o otrokovih pravicah ter tako ustvarijo okolje, v katerem bodo otroci lahko uživali svoje pravice;
- večje prizadevanje vlad, lokalnih oblasti in nevladnega sektorja ter mednarodne skupnosti za uveljavljanje in varovanje otrokovih pravic ter za krepitev moči otrok in njihovih družin, da si zagotovijo prihodnost;
- sprejetje večstranskih interdisciplinarnih ukrepov, tudi politik, zakonov, programov, mehanizmov in virov ter razširjanje otrokovih pravic, kar otrokom zagotavlja, da odrastejo varno in dostojanstveno;
- okrepljeni ukrepi proti otroški prostituciji, pornografiji in trgovanju z otroki za namene spolnega izkoriščanja, vključno z nacionalnimi in mednarodnimi agendami, strategijami ali načrti ukrepov za varovanje otrok pred spolnim izkoriščanjem in nova zakonodaja, ki v zvezi s temi pojavi določa kazensko odgovornost, vključno z določbami z eksteritorialnim učinkovanjem;
- spodbujanje učinkovitejšega izvajanja/ uveljavljanja politik, zakonodaje in programov, ki upoštevajo in obravnavajo vidik spola, za preprečevanje in reševanje pojavnosti spolnega izkoriščanja otrok, vključno z informativnimi kampanjami za ozaveščanje, boljši dostop otrok do izobraževanja, ukrepi socialne podpore proti revščini za družine in otroke, ukrepi proti kriminaliteti in povpraševanju po spolnem izkoriščanju otrok ter sodno preganjanje tistih, ki izkoriščajo otroke;
- zagotavljanje zmogljivosti za otroke, kot so telefoni za pomoč v stiski, zatočišča ter sodnih in upravnih postopkov za preprečevanje kršitev otrokovih pravic in njihovo učinkovito odpravljanje;
- celovito, sistematično in trajno vključitev zasebnega sektorja, na primer organizacij delavcev in delodajalcev, zaposlenih v potovalni in turistični industriji ter ponudnikov internetnih storitev in drugih podjetij, v krepitev varovanja otrok, tudi tako, da sprejemajo in izvajajo politike družb in pravila ravnanja za varovanje otrok pred spolnim izkoriščanjem;
- večje sodelovanje otrok in mladih pri uveljavljanju ter varovanju njihovih pravic, zlasti prek mrež in forumov mladih, in njihovo sodelovanje v vlogi vrstniških komunikacijskih partnerjev in svetovalcev;
- priprava mednarodnih in regionalnih standardov za varovanje otrok pred spolnim izkoriščanjem z uporabo novih instrumentov, vključno s: Protokolom za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami

- in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (2000) in Konvencijo o kibernetiski kriminaliteti (2001), ob upoštevanju ustreznih določb Rimskega statuta Mednarodnega kazenskega sodišča (1998);
- začetek veljavnosti Konvencije št. 182 Mednarodne organizacije dela (MOD) o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo (dopolnjeno s Priporočilom MOD št. 190) z dne 19. novembra 2000 in Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije z dne 18. januarja 2002;
  - napredek pri pripravi bližnjega posebnega zasedanja Generalne skupščine Združenih narodov o otrocih, vključno z zaključnim dokumentom;
  - vzpostavitev širšega partnerstva med lokalnimi in nacionalnimi vladami, medvladnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami, regionalnimi/podregionalnimi organizacijami, skupnostmi in drugimi ključnimi subjekti ter tesnejše povezave med Združenimi narodi in drugimi mehanizmi za spremljanje tega vprašanja, zlasti Odborom Združenih narodov za pravice otroka in posebnim poročevalcem Komisije Združenih narodov za človekove pravice o prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji.

Z zadovoljstvom upoštevamo regionalna posvetovanja, ki so bila v Bangkoku na Tajskem; Rabatu v Maroku; Daki v Bangladešu; Montevideu v Urugvaju; Budimpešti na Madžarskem; Filadelfiji v Združenih državah Amerike (glej prilogi); in različne nacionalne seminarje, ki so postopoma privedli do jokohamskega kongresa ter povezane aktivnosti, vključno s tistimi, v katerih sodelujejo mladi, pa tudi njihove sklepe in priporočila, ki bogatijo vsebino nadaljnjih ukrepov, in spodbujamo vlade sodelujočih držav, da jih skupaj z zainteresiranimi stranmi, skupaj z nevladnimi in medvladnimi organizacijami ter mladimi, učinkovito izvajajo.

Zavedamo se, da je treba za varovanje otrok na globalni ravni storiti še mnogo več in izražamo svojo zaskrbljenost zaradi zastojev pri sprejemanju potrebnih ukrepov v raznih delih sveta.

II. Naša globalna zaveza

Zbrali smo se, da:

- ponovno izrazimo pomembnost in pozovemo države podpisnice k učinkovitejšemu izvajanju Konvencije o pravicah otroka in povezanih instrumentov ter poudarimo svojo opredelitev glede pravice otrok do varovanja pred spolnim izkoriščanjem v komercialne namene, otroško prostitucijo, otroško pornografijo in trgovanjem za namene spolnega izkoriščanja;
- spodbudimo čimprejšnjo ratifikacijo ustreznih mednarodnih instrumentov, predvsem Konvencije št. 182 MOD o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo ter Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije;
- znova potrdimo svojo zavezo ustvariti kulturo spoštovanja vseh ljudi na temelju načela nediskriminacije in odpraviti spolno izkoriščanje otrok v komercialne namene, zlasti z izmenjavo znanja, pridobljenega po prvem svetovnem kongresu, in krepitevijo sodelovanja na tem področju;

- spet potrdimo zavezanost deklaraciji prvega svetovnega kongresa in Agendi za ukrepanje (»Stockholmska deklaracija in Agenda za ukrepanje«) in zlasti razvoju nacionalnih agend, strategij ali programov dela, določitvi kontaktnih točk in celovitemu zbiranju podatkov, ločenih po spolu, ter učinkovitemu izvajanju ukrepov, vključno z zakonodajo, ki temelji na otrokovih pravicah, in kazenskim pregonom;
- okrepimo prizadevanja proti spolnemu izkoriščanju otrok v komercialne namene, zlasti z reševanjem temeljnih vzrokov, zaradi katerih so otroci izpostavljeni nevarnosti izkoriščanja, in ti so revščina, neenakost, diskriminacija, preganjanje, nasilje, oboroženi spopadi, HIV/AIDS, disfunkcionalne družine, dejavnik povpraševanja, kriminaliteta in kršenje otrokovih pravic, z uporabo celovitih ukrepov, tudi boljše dostopnosti izobraževanja otrok, zlasti deklic, programov proti revščini, ukrepov socialne podpore, ozaveščanja javnosti, fizičnega in psihičnega okrevanja in ponovne socialne vključitve otrok – žrtev ter ukrepov za določitev kazenske odgovornosti za vse oblike spolnega izkoriščanja otrok v komercialne namene in v skladu z ustreznimi mednarodnimi instrumenti, pri čemer se kazenska odgovornost ali kaznovanje ne sme nalagati na otroke – žrtve;
- poudarimo, da je treba v prihodnje spodbujati tesnejše vzpostavljanje mrež ključnih subjektov za boj proti spolnemu izkoriščanju otrok v komercialne namene na mednarodni, medregionalni, regionalni/podregionalni, dvostranski, nacionalni in lokalni ravni, predvsem med skupnostmi in sodnimi, imigracijskimi in policijskimi oblastmi, pa tudi pobude, ki povezujejo mlade same;
- zagotovimo ustrezno razporejanje sredstev za preprečevanje spolnega izkoriščanja otrok v komercialne namene in za pospeševanje izobraževanja ter informiranja za varovanje otrok pred spolnim izkoriščanjem, tudi programov izobraževanja in usposabljanja o pravicah otroka, namenjenih otrokom, staršem, organom pregona, ponudnikom storitev in drugim ključnim akterjem;
- ponovno poudarimo, da so za ohranjanje globalne aktivnosti bistvene regionalne/podregionalne in nacionalne agende, strategije ali programi dela, ki temeljijo na regionalnih/podregionalnih in nacionalnih mehanizmih za spremljanje ter da se s pomočjo mehanizma za spremljanje krepijo in presojujejo obstoječi mednarodni mehanizmi ter tako izboljša njihova učinkovitost, pa tudi spremlja izvajanje njihovih priporočil in identificirajo morebitne potrebne reforme;
- sprejmemo ustrezne ukrepe za obravnavanje negativnih vidikov novih tehnologij, predvsem otroške pornografije na internetu, ob prepoznavanju potenciala – to je razširjanja in izmenjave informacij in vzpostavljanja omrežij med partnerji –, ki ga imajo nove tehnologije pri varovanju otrok pred spolnim izkoriščanjem v komercialne namene;
- znova potrdimo pomen družine in krepitve socialne zaščite otrok, mladih in družin s pomočjo kampanij za ozaveščanje in nadzor/spremljanje spolnega izkoriščanja otrok v komercialne namene v skupnostih;
- se zavežemo spodbujati sodelovanje na vseh ravneh in združiti moči za odpravo vseh oblik spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab otrok po vsem svetu;
- se izrečemo, da spolnega izkoriščanja otrok ne smemo dopuščati in se zavezujemo, da bomo ustrezno ukrepali.

Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi

Varšava, 16. 5. 2005

Preambula

Države članice Sveta Evrope in druge države podpisnice Konvencije so se,

ob upoštevanju, da je cilj Sveta Evrope doseči večjo enotnost njegovih članic;

ob upoštevanju, da trgovina z ljudmi pomeni kršitev človekovih pravic in kaznivo dejanje kršitve dostojanstva in integritete osebe;

ob upoštevanju, da trgovina z ljudmi za žrtve posledično lahko pomeni suženjstvo;

ob upoštevanju, da morajo biti spoštovanje pravic in zaščita žrtev ter boj proti trgovini z ljudmi najpomembnejši cilji;

ob upoštevanju, da naj bodo vsi ukrepi ali pobude proti trgovini z ljudmi nediskriminacijski in naj upoštevejajo enakost spolov pa tudi pravice otrok;

ob sklicevanju na deklaraciji ministrov za zunanje zadeve držav članic s 112. zasedanja (14.–15. maja 2003) in 114. zasedanja (12.–13. maja 2004) Odbora ministrov, ki pozivajo k večjemu ukrepanju Sveta Evrope na področju trgovine z ljudmi;

ob upoštevanju Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (1950) in njenih protokolov;

ob upoštevanju naslednjih priporočil Odbora ministrov državam članicam Sveta Evrope: Priporočila št. R (91) 11 o spolnem izkoriščanju, pornografiji in prostituciji ter trgovini z otroki in mladoletniki; Priporočila št. R (97) 13 o ustrahovanju prič in pravicah do obrambe, Priporočila št. R (2000) 11 o ukrepanju proti trgovini z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja, Priporočila Rec (2001) 16 o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in Priporočila Rec (2002) 5 o zaščiti žensk pred nasiljem;

ob upoštevanju naslednjih priporočil Parlamentarne skupščine Sveta Evrope: Priporočila 1325 (1997) o trgovini z ženskami in prisilni prostituciji v državah članicah Sveta Evrope, Priporočilo 1450 (2000) o nasilju nad ženskami v Evropi, Priporočilo 1545 (2002) za boj proti trgovini z ljudmi, Priporočilo 1610 (2003) o migracijah, povezanih s trgovino z ženskami in prostitucijo, Priporočilo 1611 (2003) o trgovini z organi v Evropi, Priporočilo 1663 (2004) o suženjstvu v družini: uslužnost, varuške in naročila nevest po pošti;

ob upoštevanju okvirnega sklepa Sveta Evropske unije z dne 19. julija 2002 o boju proti trgovini z ljudmi, okvirnega sklepa Sveta Evropske unije z dne 15. marca 2001 o položaju žrtev v kazenskih postopkih in Direktive Sveta Evropske unije z dne 29. aprila 2004 o dovoljenjih za prebivanje, izdanih državljanom tretjih držav, ki so žrtve trgovine z ljudmi ali so bili vpleteni v dejanje, ki omogoča nezakonito priseljevanje in sodelujejo s pristojnimi organi;

ob upoštevanju Konvencije Združenih narodov o čezmejnem organiziranem kriminalu in njenih protokolov za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti z ženskami in otroki, z namenom izboljšanja varstva, ki ga zagotavlja, in za razvoj standardov, ki jih vsebuje;

ob upoštevanju ostalih mednarodnih pravnih instrumentov, ki so pomembni za področje ukrepanja proti trgovini z ljudmi;

ob upoštevanju potrebe po pripravi celostnega mednarodnega pravnega instrumenta, ki bi se osredotočal na človekove pravice žrtev trgovine in bi uveljavljal poseben mehanizem za spremljanje;

dogovorile:

I. poglavje

Namen, obseg, načelo nediskriminacije in opredelitve izrazov

1. člen – Namen Konvencije

1. Namen Konvencije je:
  - a. preprečevati trgovino z ljudmi in se bojevati proti njej, obenem pa upoštevati tudi enakost spolov;
  - b. varovati človekove pravice žrtev trgovine, oblikovati celostni okvir za pomoč žrtvam in pričam ter njihovo zaščito, pri tem pa upoštevati tudi enakost spolov ter zagotoviti učinkovite preiskave in pregone;
  - c. spodbujati mednarodno sodelovanje pri ukrepanju proti trgovini z ljudmi.
2. Da bi pogodbenicam omogočili učinkovito izvajanje njenih določb, Konvencija ustanavlja poseben mehanizem za spremljanje.

2. člen – Obseg

Konvencija se uporablja za vse oblike trgovine z ljudmi, bodisi nacionalne bodisi mednarodne, povezane z organiziranim kriminalom ali ne.

3. člen – Načelo nediskriminacije

Pogodbenice zagotavljajo izvajanje določb Konvencije, zlasti v zvezi z uresničevanjem ukrepov za varstvo in spodbujanje pravic žrtev, brez diskriminacije na kakršni koli podlagi, kot so spol, rasa, barva, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, nacionalni ali socialni izvor, ali zveza z narodno manjšino, premoženjem, rojstvom ali drugim statusom.

4. člen – Opredelitive izrazov

Za namene Konvencije:

- (a) »trgovina z ljudmi« pomeni novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti ali dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo; vse za namene izkoriščanja. Izkoriščanje vključuje vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali suženjstvu podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov;
- (b) soglasje žrtve trgovine z ljudmi z nameranim izkoriščanjem, navedeno v pododstavku a, se ne upošteva, če so bila uporabljena sredstva, navedena v pododstavku a;
- (c) novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje otrok zaradi izkoriščanja se šteje za trgovino z ljudmi, tudi če ne vključuje sredstev, navedenih v pododstavku a tega člena;
- (d) »otrok« pomeni vsako osebo, ki še ni stara osemnajst let;
- (e) »žrtev« pomeni vsako fizično osebo, ki je vpletena v trgovino z ljudmi, kot določa ta člen.

II. poglavje

Preprečevanje, sodelovanje in drugi ukrepi

5. člen – Preprečevanje trgovine z ljudmi

1. Vsaka pogodbenica sprejme ukrepe za vzpostavitev ali okrepitev nacionalnega usklajevanja med različnimi organi, odgovornimi za preprečevanje trgovine z ljudmi in boj proti njej.
2. Vsaka pogodbenica sprejme in/ali okrepi učinkovite politike in programe za preprečevanje trgovine z ljudmi s sredstvi, kot so raziskave, informacije, kampanje za večjo ozaveščenost ter izobraževalne kampanje, socialne in gospodarske pobude ter programi za usposabljanje, zlasti za osebe, ki so ranljive v zvezi s trgovino z ljudmi, in za strokovnjake s področja trgovine z ljudmi.

3. Vsaka pogodbenica spodbuja pristop, ki temelji na človekovih pravicah, pri razvoju, izvajanju in ocenjevanju vseh politik in programov iz drugega odstavka pa uporablja integracijo načela enakosti spolov ter uporablja z občutkom za otroke.
4. Vsaka pogodbenica sprejme ustrezne ukrepe, kot so morebiti potrebni, da omogoči zakonite migracije, in sicer zlasti tako, da ustrezni organi razširjajo točne informacije o pogojih za zakoniti vstop in prebivanje na njenem ozemlju.
5. Vsaka pogodbenica sprejme posebne ukrepe za zmanjšanje ranljivosti otrok za trgovino, predvsem z ustvarjanjem varnega okolja zanje.
6. Ukrepi, sprejeti v skladu s tem členom, po potrebi vključujejo nevladne organizacije, druge ustrezne organizacije in druge elemente civilne družbe, ki so povezani k preprečevanju trgovine z ljudmi, zaščiti žrtev ali pomoči žrtvam.

6. člen – Ukrepi za zmanjšanje povpraševanja

Z namenom da zmanjša povpraševanje, ki spodbuja vse oblike izkoriščanja žrtev, zlasti žensk in otrok, ki vodijo v trgovino, vsaka pogodbenica sprejme ali okrepi zakonodajne, upravne, izobraževalne, socialne, kulturne ali druge ukrepe, kot so:

- (a) raziskave o najboljših praksah, metodah in strategijah;
- (b) zviševanje ozaveščenosti o odgovornosti in pomembni vlogi medijev ter civilne družbe pri prepoznavanju povpraševanja kot enega od poglobitnih vzrokov za trgovino z ljudmi;
- (c) usmerjene informacijske kampanje, ki med drugim vključujejo, če je to primerno, javne organe in nosilce političnih odločitev;
- (d) preventivne ukrepe, vključno z izobraževalnimi programi za šolajoče se dekleta in fante, ki poudarjajo nesprejemljivo naravo diskriminacije na podlagi spola in njihove pogubne posledice ter pomembnost enakosti med spoloma pa tudi dostojanstva in integritete vsakega človeškega bitja.

7. člen – Ukrepi na mejah

1. Brez poseganja v mednarodne obveznosti v zvezi s prostim pretokom oseb, pogodbenice v možnem obsegu poostrijo mejno kontrolo, kot je morebiti potrebno za preprečevanje in zaznavanje trgovine z ljudmi.
2. Vsaka pogodbenica v možnem obsegu sprejme zakonodajne in druge ustrezne ukrepe, da prepreči uporabo prevoznih sredstev, ki jih upravljajo komercialni prevozniki, za storitev kaznivih dejanj, opredeljenih skladno s Konvencijo.
3. Kadar je to primerno in brez poseganja v veljavne mednarodne konvencije, takšni ukrepi vključujejo določitev obveznosti za komercialne prevoznike, vključno s prevozniki ali podjetji ali lastniki ali upravljalci kakršnih koli prevoznih sredstev, da zagotovijo, da imajo vsi potniki potovalne dokumente za vstop v državo sprejema.
4. Vsaka pogodbenica v skladu s svojo notranjo zakonodajo sprejme potrebne ukrepe, ki določajo sankcije v primeru kršitev obveznosti, ki je določena v tretjem odstavku tega člena.

5. Vsaka pogodbenica v skladu s svojo notranjo zakonodajo sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se prepove vstop ali prekličejo vizumi oseb, ki so povezane s storitvijo kaznivih dejanj, opredeljenih skladno s Konvencijo.
6. Pogodbenice proučijo okrepitev sodelovanja med organi mejnega nadzora, tako da med drugim vzpostavijo in vzdržujejo neposredne komunikacijske poti.

8. člen – Varnost in preverjanje dokumentov

Vsaka pogodbenica sprejme takšne ukrepe, kot so morebiti potrebni

- (a) da zagotovi, da so potovalni dokumenti ali dokumenti o istovetnosti, ki jih izdaja, takšne kakovosti, da jih ni mogoče zlahka zlorabiti in da se ne dajo brez težav ponarediti ali nezakonito predrugačiti, ponatisniti ali izdati; in
- (b) da zagotovi integriteto in varnost potovalnih dokumentov ali dokumentov o istovetnosti, ki jih izda pogodbenica ali se izdajo v njenem imenu, in da prepreči njihov nezakonit nastanek, izdajanje in uporabo.

9. člen – Legitimnost in veljavnost dokumentov

Na zaprosilo druge pogodbenice pogodbenica v skladu s svojo notranjo zakonodajo v primernem času preveri legitimnost in veljavnost potovalnih dokumentov ali dokumentov o istovetnosti izdanih ali domnevno izdanih v njenem imenu ali za katere obstaja sum, da so bili uporabljeni za trgovino z ljudmi.

III. poglavje

Ukrepi za varstvo in spodbujanje pravic žrtev ob upoštevanju enakosti spolov

10. člen – Identifikacija žrtev

1. Vsaka pogodbenica svojim pristojnim organom zagotovi osebje, ki je usposobljeno in kvalificirano za preprečevanje trgovine z ljudmi in poskrbi, da različni organi sodelujejo med seboj, pa tudi z ustreznimi organizacijami za podporo z namenom, da se omogoči identifikacija žrtev, v ustreznih primerih pa izdajo dovoljenja za prebivanje v skladu s pogoji iz 14. člena Konvencije.
2. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne ali druge ukrepe, kot so morebiti potrebni za identifikacijo žrtev, po potrebi v sodelovanju z drugimi pogodbenicami in ustreznimi organizacijami za podporo. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se v primeru, če imajo pristojni organi utemeljene razloge za sum, da je bila oseba žrtev trgovine z ljudmi, ta oseba ne odstrani z njenega ozemlja, dokler pristojni organ ne opravi postopka identifikacije žrtve kaznivega dejanja v skladu z 18. členom Konvencije, in dokler ta ne prejme pomoči, kot to določata prvi in drugi odstavek 12. člena.

3. Kadar starost žrtve ni gotova in obstajajo razlogi za sum, da je žrtev otrok, se domneva, da je žrtev otrok, v času ugotavljanja njegove starosti pa zanj veljajo posebni zaščitni ukrepi.
4. Takoj ko se otroka identificira kot žrtev in je brez spremstva, vsaka pogodbenica:
  - a) poskrbi, da otroka zastopa zakoniti skrbnik, organizacija ali organ, ki je odgovoren, da ukrepa v najboljšem interesu otroka;
  - b) sprejme ustrezne ukrepe za ugotovitev njegove identitete in državljanstva;
  - c) si vsestransko prizadeva, da prostorsko opredeli njegovo družino, kadar je to v najboljšem interesu otroka.

11. člen – Varstvo zasebnega življenja

1. Vsaka pogodbenica varuje zasebno življenje in identiteto žrtev. Njihovi osebni podatki se hranijo in uporabljajo v skladu s pogoji, kot jih predpisuje Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (ETS št. 108).
2. Vsaka pogodbenica sprejme ukrepe, da zagotovi zlasti, da identiteta ali podatki, ki omogočajo identifikacijo otroka žrtve trgovine, niso javno razkriti, bodisi v medijih bodisi na drug način, razen v izjemnih okoliščinah, da se pospeši izsleditev družinskih članov ali kako drugače zagotovi dobro počutje otroka in njegovo zaščito.
3. Vsaka pogodbenica v skladu z 10. členom Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kot jo razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice, prouči sprejetje ukrepov, ki naj medije spodbujajo k varovanju zasebnega življenja in identitete žrtev, tako da to področje uredijo samostojno ali z urejevalnimi ali sourejevalnimi ukrepi.

12. člen – Pomoč žrtvam

1. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni za pomoč žrtvam pri njihovem fizičnem, psihološkem in socialnem okrevanju. Takšna pomoč naj vsebuje najmanj:
  - a) življenjski standard, ki jim omogoča preživetje, in sicer z ukrepi, kot so: ustrezna in varna namestitve, psihološka in materialna pomoč;
  - b) dostop do nujne medicinske pomoči;
  - c) prevajalske in tolmaške storitve, če so potrebne;
  - d) svetovanje in informacije, zlasti kar zadeva njihove zakonite pravice, v jeziku, ki ga žrtev razume;
  - e) pomoč, ki omogoča, da so njihove pravice in interesi zastopani in obravnavani na ustreznih stopnjah kazenskega postopka proti storilcem;
  - f) dostop do izobraževanja za otroke.
2. Vsaka pogodbenica ustrezno upošteva varnostne in varstvene potrebe žrtev.

3. Poleg tega vsaka pogodbenica zagotovi potrebno medicinsko ali drugo pomoč žrtvam, ki zakonito prebivajo na njenem ozemlju in ki nimajo zadostnih sredstev, pa jo potrebujejo.
4. Vsaka pogodbenica sprejme predpise, v skladu s katerimi se žrtvam, ki zakonito prebivajo na njenem ozemlju, dovoli dostop do trga dela, poklicnega usposabljanja in izobraževanja.
5. Vsaka pogodbenica sprejme ukrepe, če je to primerno in pod pogoji, ki jih določa njena notranja zakonodaja, za sodelovanje z nevladnimi organizacijami ali drugimi ustreznimi organizacijami ali drugimi dejavniki civilne družbe, ki se ukvarjajo s pomočjo žrtvam.
6. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne ali druge ukrepe, kot so morbiti potrebni, da zagotovi, da pomoč žrtvi ni pogojena z njeno pripravljenostjo, da nastopi kot pričča.
7. Za izvajanje določb tega člena, vsaka pogodbenica zagotovi storitve, ki temeljijo na soglasju in obveščeni, in ob upoštevanju posebnih potreb oseb v ranljivem položaju in pravic otrok glede namestitve, izobraževanja in ustrezne zdravstvene nege.

13. člen – Obdobje okrevanja in presoje

1. Vsaka pogodbenica v svoji zakonodaji zagotovi vsaj 30-dnevno obdobje okrevanja in presoje, če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je zadevna oseba žrtev. Takšno obdobje naj bo zadostno, tako da osebi omogoča, da si opomore in se znebi vpliva trgovcev in/ali na podlagi prejetih informacij sprejme odločitev, ali bo sodelovala s pristojnimi organi. V tem obdobju proti njej ni mogoče uveljavljati odločbe za izgon. Ta določba ne vpliva na dejavnosti, ki jih opravljajo pristojni organi v vseh fazah ustreznih nacionalnih postopkov, zlasti pri preiskavi in pregonu kaznivih dejanj. V tem obdobju pogodbenice dovolijo zadevnim osebam, da ostanejo na njihovem ozemlju.
2. V tem obdobju so osebe iz prvega odstavka tega člena upravičene do ukrepov iz prvega in drugega odstavka 12. člena.
3. Pogodbenice niso dolžne upoštevati tega obdobja, če to ni v skladu z javnim redom ali če se ugotovi, da se status žrtve nepravilno zahteva.

14. člen – Dovoljenje za prebivanje

1. Vsaka pogodbenica omogoči izdajo obnovljivega dovoljenja za prebivanje žrtvam, bodisi v enem od obeh spodaj navedenih položajev bodisi v obeh:
  - a) pristojni organ meni, da morajo ostati zaradi osebnega stanja;
  - b) pristojni organ meni, da morajo ostati zaradi namena sodelovanja s pristojnimi organi pri preiskavi ali v kazenskem postopku.

2. Dovoljenje za prebivanje za otroke žrtve, kadar je to zakonsko potrebno, se izda v skladu z najboljšimi interesi otroka in se po potrebi obnovi pod enakimi pogoji.
3. Za neobnovev ali odvzem dovoljenja za prebivanje veljajo pogoji, določeni z notranjo zakonodajo države pogodbenice.
4. Če žrtev predloži vlogo za drugačno vrsto dovoljenja za prebivanje, pogodbenica upošteva dejstvo, da žrtev ima ali je imela dovoljenje za prebivanje v skladu s prvim odstavkom.
5. Ob upoštevanju obveznosti držav podpisnic, na katere se sklicuje 40. člen Konvencije, vsaka pogodbenica zagotovi, da odobritev dovoljenja v skladu s to določbo ne vpliva na pravico do prošnje za azil in do njegove pridobitve.

15. člen – Kompenzacija in pravna sredstva

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da imajo žrtve od svojega prvega stika s pristojnimi organi dostop do informacij o ustreznih sodnih in upravnih postopkih in jeziku, ki ga razumejo.
2. Vsaka pogodbenica v svoji notranji zakonodaji zagotovi pravico do pravne podpore in brezplačne pravne pomoči za žrtve, skladno s pogoji svoje notranje zakonodaje.
3. Vsaka pogodbenica v svoji notranji zakonodaji zagotovi pravico do kompenzacije žrtvam s strani storilcev.
4. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni za zagotovitev kompenzacije žrtvam v skladu s pogoji, določenimi z njeno notranjo zakonodajo, na primer tako, da se ustanovi sklad za kompenzacijo žrtvam ali sprejmejo ukrepi ali programi, ki podpirajo socialno pomoč in (družbeno) integracijo žrtev, ki se lahko financirajo s sredstvi, iz izhajajo iz ukrepov v 23. členu.

16. člen – Repatriacija in vračanje žrtev

1. Pogodbenica, katere narodnosti je žrtev ali v kateri je imela pravico do stalnega prebivanja v času vstopa na ozemlje pogodbenice sprejema, omogoči in sprejme vrnitev te osebe z dolžnim upoštevanjem pravic, varnosti in spoštovanja do te osebe in brez nepotrebne in nerazumne odlašanja.
2. Ko pogodbenica vrne žrtev v drugo državo, se takšna vrnitev opravi z dolžnim upoštevanjem pravic, varnosti in spoštovanja do te osebe ter statusa vsakega pravnega postopka, povezanega z dejstvom, da je oseba žrtev, vrnitev pa naj bo po možnosti prostovoljna.
3. Na zaprosilo pogodbenice sprejema, zaprosena pogodbenica preveri, če je ta oseba njen državljan ali če je imela pravico do stalnega prebivanja na njenem ozemlju v času vstopa na ozemlje pogodbenice sprejema.

4. Z namenom, da se omogoči vrnitev žrtve, ki nima ustreznih dokumentov, se pogodbenica, katere državljan je ali v kateri je oseba imela pravico do stalnega prebivanja v času vstopa na ozemlje pogodbenice sprejema, strinja, da na zahtev pogodbenice sprejema izda takšne potovalne dokumente ali druga dovoljenja, kot so morebiti potrebna, da osebi omogočijo, da potuje in ponovno vstopi na njeno ozemlje.
5. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni za oblikovanje programov vračanja v matično državo, vključno z ustreznimi nacionalnimi in mednarodnimi institucijami ali nevladnimi organizacijami. Ti programi naj se izogibajo ponovni viktimizaciji. Vsaka pogodbenica naj se po svojih najboljših močeh zavzema za ponovno integracijo žrtev v družbo v državi, kamor so se vrnile, vključno s ponovno integracijo žrtev v izobraževalni sistem in na trg delovne sile, zlasti s pridobitvijo in izboljšanjem njihove poklicne usposobljenosti. Ko gre za otroke, naj ti programi vključujejo pravico do izobrazbe in ukrepe za zagotovitev ustrezne oskrbe ali sprejema v družino ali ustrezne skrbstvene ustanove.
6. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne ali druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da žrtvam priskrbi, če je potrebno v sodelovanju s katero koli drugo pogodbenico, kontaktne informacije ustanov, ki jim lahko pomagajo v domovini ali državi, kamor se vračajo, kot so na primer organi pregona, nevladne organizacije, pravni poklici, ki lahko zagotovijo svetovanje, ter socialne ustanove.
7. Otroci žrtve se ne vračajo v državo, če iz ocene varnosti in tveganja izhaja, da vrnitev ne bi bila v najboljšem interesu otroka.

17. člen – enakost spolov

Vsaka pogodbenica si pri uporabi ukrepov iz tega poglavja prizadeva spodbujati enakost spolov in integrira načelo enakosti spolov v razvoj, izvedbo in ocenjevanje ukrepov.

IV. poglavje

Materialno kazensko pravo

18. člen – Kaznivost trgovine z ljudmi

Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se ravnanje, kot je vsebovano v 4. členu Konvencije, določi kot kaznivo dejanje, če je storjeno namerno.

19. člen – Kaznivost uporabe storitev žrtve

Vsaka pogodbenica prouči možnost sprejetja takšnih zakonodajnih in drugih ukrepov, kot so morebiti potrebni, da se uporaba storitev, ki so predmet izkoriščanja, kot določa odstavek a) 4. člena Konvencije, opredeli kot kaznivo dejanje po njeni notranji zakonodaji, če je znano, da je oseba žrtev trgovanja z ljudmi.

20. Člen – Kaznivost dejanj, ki se nanašajo na potovalne dokumente ali dokumente o istovetnosti

Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se navedena ravnanja opredelijo kot kazniva dejanja, kadar so storjena namerno in z namenom omogočanja trgovine z ljudmi:

- a. ponarejanje potovalnih dokumentov ali dokumentov o istovetnosti;
- b. pridobivanje ali zagotavljanje takšnih dokumentov;
- c. zadržanje, odvzem, skrivanje, poškodovanje ali uničenje potovalnih dokumentov ali dokumentov o istovetnosti druge osebe.

21. člen – Poskus in pomoč pri storitvi kaznivega dejanja ali udeležba z napeljevanjem k storitvi kaznivega dejanja

1. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se, kadar sta storjena namerno, pomoč in udeležba z napeljevanjem k storitvi kaznivih dejanj, kot sta določena v 18. in 20. členu Konvencije, opredelita kot kaznivi dejanji.
2. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se, kadar je storjen namerno, poskus storitve kaznivih dejanj, kot so določena v 18. členu in odstavku a 20. člena Konvencije, opredeli kot kaznivo dejanje.

22. člen – Odgovornost gospodarskih družb

1. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se zagotovi, da pravna oseba lahko odgovarja za kaznivo dejanje, opredeljenih skladno s Konvencijo, ki ga je v njeno korist storila fizična oseba, bodisi samostojno bodisi kot sestavni del organa pravne osebe, ki ima vodilni položaj v pravni osebi, na podlagi:
  - a. pooblastila za zastopanje pravne osebe;
  - b. pooblastila, da lahko odloča v imenu pravne osebe;
  - c. pooblastila, da izvaja nadzor v pravni osebi.
2. Poleg primerov, ki so že navedeni v prvem odstavku, vsaka pogodbenica sprejme ukrepe, potrebne za zagotovitev, da pravna oseba lahko odgovarja takrat, ko bi zaradi pomanjkanja nadzora ali preverjanja fizične osebe iz prvega odstavka lahko prišlo do storitve kaznivega dejanja, kot je opredeljeno v skladu s Konvencijo, v korist te pravne osebe, tako da ga je storila fizična oseba, ki je delovala v skladu z njenimi pooblastili.
3. Glede na pravna načela pogodbenice je odgovornost pravne osebe lahko kazenska, civilna ali upravna.
4. Takšna odgovornost ne vpliva na kazensko odgovornost fizičnih oseb, ki so storile kaznivo dejanje.

23. člen – Sankcije in ukrepi

1. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se zagotovi, da se kazniva dejanja, opredeljena skladno s členi od 18 do 21, kaznujejo z učinkovitimi, sorazmernimi in odvračilnimi sankcijami. Te sankcije naj za kazniva dejanja, opredeljena skladno z 18. členom Konvencije, kadar jih storijo fizične osebe, vključujejo tudi odvzem prostosti, ki je lahko povod za izročitev.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da za pravne osebe, ki odgovarjajo v skladu z 22. členom, veljajo učinkovite, sorazmerne in odvračilne kazenske ali nekazenske sankcije ali ukrepi, vključno z denarnimi.
3. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe kot so morebiti potrebni, da ji omogočijo, da zaseže ali kako drugače odvzame pripomočke za kazniva dejanja in premoženjske koristi, ki izvirajo iz kaznivih dejanj, kot določa 18. člen in odstavek a 20. člena Konvencije, ali premoženje v vrednosti, ki ustreza takšnim premoženjskim koristim.
4. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne ali druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da zagotovi začasno ali stalno prenehanje delovanja ureditve, ki bila uporabljena za izvajanje trgovine z ljudmi brez vpliva na pravice dobrovernih tretjih oseb, ali storilcu začasno ali trajno onemogoči opravljanje dejavnosti, v okviru katere je bilo storjeno kaznivo dejanje.

24. člen – Oteževalne okoliščine

Vsaka pogodbenica zagotovi, da se navedene okoliščine obravnavajo kot oteževalne okoliščine pri določanju kazni za kazniva dejanja, opredeljena skladno z 18. členom Konvencije:

- a. kaznivo dejanje je namerno ali zaradi hude malomarnosti ogrozilo življenje žrtve;
- b. kaznivo dejanje je bilo storjeno proti otroku;
- c. kaznivo dejanje je storil javni uslužbenec pri opravljanju svojih dolžnosti;
- d. kaznivo dejanje je bilo storjeno v okviru kriminalne organizacije.

25. člen – Predhodne obsodbe

Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, s katerimi predvidi možnost, da se pri določanju kazni upoštevajo končne kazni, ki jih je druga pogodbenica sprejela v povezavi s kaznivimi dejanji, opredeljenimi skladno s Konvencijo.

26. člen – Določba o nekaznovanju

Vsaka pogodbenica v skladu s temeljnimi načeli svojega pravnega sistema predvidi možnost, da ne naloži kazni žrtvam zaradi njihove vpletenosti v nezakonite dejavnosti, če so bile vanje prisiljene.

V. Poglavje

Preiskava, pregon in procesna zakonodaja

27. člen – Uporaba s strani ene pogodbenice in po uradni dolžnosti

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da preiskave in pregon kaznivih dejanj, kot se določijo v skladu s Konvencijo, niso odvisne od pričevanja ali obtožb žrtve, vsaj kadar je bilo kaznivo dejanje v celoti ali deloma storjeno na njenem območju.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da žrtev kaznivega dejanja na ozemlju pogodbenice, ki ni tista, v kateri prebiva, lahko vloži pritožbo pri pristojnem organu države prebivanja. Če pristojni organ, kamor se vloži pritožba, ni pristojen za njeno obravnavo, jo nemudoma pošlje pristojnemu organu pogodbenice, na ozemlju katere je bilo kaznivo dejanje storjeno. Pritožba se obravnava v skladu z notranjim pravom pogodbenice, v kateri je bilo kaznivo dejanje storjeno.
3. Vsaka pogodbenica s pomočjo zakonodajnih in drugih ukrepov ter v skladu s pogoji, ki jih določa njena notranja zakonodaja, vsaki skupini, ustanovi, društvu ali nevladni organizaciji, ki se bojuje proti trgovini z ljudmi ali za varstvo človekovih pravic, zagotovi možnost, da žrtvi z njeno privolitvijo pomaga in/ali jo podpira med kazenskim postopkom zaradi kaznivega dejanja, skladno z 18. členom Konvencije.

28. člen – Zaščita žrtev, prič in tistih, ki sodelujejo s pravosodnimi organi

1. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne ali druge ukrepe, kot so morebiti potrebni za učinkovito in ustrezno zaščito pred morebitnim maščevanjem ali ustrahovanjem, zlasti med preiskavo in pregonom storilcev ter kasneje:
  - a) za žrtve;
  - b) po potrebi za osebe, ki prijavijo kazniva dejanja, opredeljena skladno z 18. členom Konvencije, ali kako drugače sodelujejo s preiskovalnimi organi ali organi pregona;
  - c) za priče, ki pričajo v zvezi s kaznivimi dejanji, opredeljenimi skladno z 18. členom Konvencije;
  - d) po potrebi za družinske člane oseb, navedenih v točkah a) in c).
2. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne ali druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se zagotovijo in ponudijo različne oblike zaščite. To lahko vključuje fizično zaščito, premestitev, spremembo identitete in pomoč pri iskanju zaposlitve.
3. Otrok žrtev je deležen posebnih zaščitnih ukrepov, pri čemer se upošteva najboljši interes otroka.
4. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne ali druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se zagotovi, če je potrebno, ustrezna zaščita pred potencialnim maščevanjem ali ustrahovanjem, zlasti med preiskavo in pregonom

storilcev ter kasneje, za člane skupin, ustanov, društev ali nevladnih organizacij, ki izvajajo dejavnost iz 3. odstavka 27. člena.

5. Za izvajanje tega člena vsaka pogodbenica prouči sklenitev sporazumov ali dogovorov z drugimi državami.

29. člen – Specializirani organi in usklajevalni organi

1. Vsaka pogodbenica sprejme takšne ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se zagotovi, da so osebe ali organi specializirani za boj proti trgovini in za zaščito žrtev. Te osebe ali organi so ustrezno neodvisni v skladu z osnovnimi načeli pravnega sistema pogodbenice, tako da lahko svoje naloge opravljajo učinkovito in brez nepotrebne pritiska. Te osebe ali osebje teh organov mora biti ustrezno usposobljeno in imeti finančna sredstva za svoje zadolžitve.
2. Vsaka pogodbenica sprejme takšne ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se zagotovi usklajevanje med politikami in ukrepanjem njihovih vladnih ustanov in drugih javnih organov, ki delujejo v boju proti trgovini z ljudmi, po potrebi z ustanovitvijo usklajevalnih teles.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi ali poveča usposabljanje ustreznih uradnikov na področju preprečevanja trgovine z ljudmi in boja proti njej, vključno z usposabljanjem na področju človekovih pravic. Usposabljanje je lahko specifično za organ in naj se po potrebi osredotoči na: metode za preprečevanje takšne trgovine, pregon trgovcev z ljudmi in varstvo pravic žrtev, vključno z zaščito žrtev pred trgovci.
4. Vsaka pogodbenica prouči imenovanje nacionalnih poročevalcev ali drugih mehanizmov za spremljanje dejavnosti državnih institucij za boj proti trgovini z ljudmi in izvajanje nacionalnih zakonodajnih zahtev.

30. člen – Sodni postopki

V skladu s Konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zlasti z njenim 6. členom, vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne ali druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se med sodnimi postopki zagotovi:

- a) varstvo zasebnega življenja žrtev, in kjer je to primerno, njihova identiteta;
- b) varnost in zaščita žrtev pred ustrahovanjem

v skladu s pogoji njene notranje zakonodaje, v primeru žrtev otrok pa s posebno skrbjo za potrebe otrok in zagotavljanje njihovih pravic do posebnih zaščitnih ukrepov.

31. člen – Pristojnost

1. Vsaka pogodbenica sprejme takšne zakonodajne in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se vzpostavi pristojnost za vsako kaznivo dejanje, opredeljeno skladno s Konvencijo, če je kaznivo dejanje storjeno:
  - a) na njenem območju; ali
  - b) na krovu ladje, ki plove pod zastavo te pogodbenice; ali

- c) na krovu zračnega plovila, ki je registrirano po zakonodaji pogodbenice; ali
  - d) če ga je storil njen državljan ali oseba brez državljanstva, ki običajno prebiva na njenem ozemlju, če je dejanje kaznivo po kazenski zakonodaji tam, kjer je bilo storjeno, ali če je bilo dejanje storjeno zunaj krajevne pristojnosti katere koli države;
  - e) proti kateremu od njenih državljanov.
2. Vsaka pogodbenica lahko ob podpisu ali deponiranju svoje listine o ratifikaciji, sprejemanju, odobritvi ali pristopu, z deklaracijo, naslovljeno na generalnega sekretarja Sveta Evrope, izjavi, da si pridržuje pravico, da ne uporabi ali le v posebnih primerih uporabi ali pogoji pravila o pristojnosti, kot so določena v točkah d) in e) prvega odstavka tega člena ali katerega koli drugega njegovega dela.
  3. Vsaka pogodbenica sprejme takšne ukrepe, kot so morebiti potrebni, da se opredeli pristojnost za kazniva dejanja iz Konvencije v primerih, ko se domnevni storilec nahaja na njenem ozemlju in ga ne izroči drugi pogodbenici zgolj zaradi njegovega državljanstva po zaprosilu za izročitev.
  4. Kadar več kot ena pogodbenica terja pristojnost v zvezi z domnevnim kaznivim dejanjem, opredeljenim skladno s Konvencijo, se vpletene pogodbenice posvetujejo, da določijo najbolj ustrezno pristojnost za pregon.
  5. Brez vpliva na norme splošnega mednarodnega prava Konvencija ne izključuje kazenske pristojnosti, ki jo izvaja pogodbenica v skladu z notranjim pravom.

VI. poglavje

Mednarodno sodelovanje in sodelovanje s civilno družbo

32. člen – Splošna načela in ukrepi za mednarodno sodelovanje

Pogodbenice sodelujejo med seboj v skladu z določbami Konvencije v največjem možnem obsegu in z izvajanjem ustreznih veljavnih mednarodnih in regionalnih dokumentov in dogovorov, ki temeljijo na enotni in vzajemni zakonodaji in notranji zakonodaji:

- za namene preprečevanja in boja proti trgovini z ljudmi;
- da bi zagotovile zaščito in pomoč žrtvam;
- za namene preiskave ali postopkov glede kaznivih dejanj, kot se določijo v skladu s Konvencijo.

33. člen – Ukrepi v zvezi z ogroženimi ali pogrešanimi osebami

1. Kadar ima pogodbenica na podlagi informacij, ki jih ima na voljo, upravičen razlog za sum, da je življenje, svoboda ali fizična integriteta osebe iz prvega odstavka 28. člena neposredno ogrožena na ozemlju druge pogodbenice, pogodbenica, ki ima informacijo, v takšnem nujnem primeru to informacijo nemudoma sporoči drugi, da ta sprejme ustrezne zaščitne ukrepe.

2. Pogodbenice podpisnice Konvencije lahko presodijo, da okrepijo svoje sodelovanje pri iskanju pogošenih oseb, še posebej pogošenih otrok, če jih informacija, ki je na voljo, vodi k temu, da domnevajo, da je oseba žrtev trgovine z ljudmi. V ta namen lahko pogodbenice med seboj sklenejo dvo- ali večstranske sporazume.

34. člen – Informacije

1. Zaprošena pogodbenica nemudoma obvesti pogodbenico prosilko o končnih izsledkih ukrepov v skladu s tem poglavjem. Zaprošena pogodbenica prav tako nemudoma obvesti pogodbenico prosilko o kakršnih koli okoliščinah, ki onemogočajo izvajanje nameranih ukrepov ali če obstaja verjetnost, da bo prišlo do občutnega odloga.
2. Pogodbenica lahko v okviru svoje notranje zakonodaje brez predhodnega zaprosila drugi pogodbenici posreduje informacije, ki jih je dobila v okviru svojih preiskav, če domneva, da razkritje takšnih informacij lahko pomaga pogodbenici prejemnici pri začetku ali izvedbi preiskav ali postopkov v zvezi s kaznivimi dejanji, kot se določijo v skladu s Konvencijo, ali ki lahko vodijo do zaprosila za sodelovanje te pogodbenice v skladu s tem poglavjem.
3. Preden zagotovi informacije, pogodbenica, ki jih bo poslala, lahko zahteva, da ta ostanejo zaupne ali se uporabijo pod določenimi pogoji. Če pogodbenica prejemnica ne more ugoditi takšnemu zaprosilu, o tem obvesti pogodbenico, ki naj bi takšne informacije poslala, da se ta nato odloči, ali naj informacije kljub temu zagotovi. Če pogodbenica prejemnica sprejme informacije pod navedenimi pogoji, jo ti obvezujejo.
4. Vse zaprosene informacije v zvezi s 13., 14. in 16. členom, ki so potrebne za pravice, ki jih dajejo ti členi, se pošljejo na prošnjo pogodbenice nemudoma in z ustreznim upoštevanjem 11. člena Konvencije.

35. člen – Sodelovanje s civilno družbo

Vsaka pogodbenica spodbuja državne organe, pa tudi javne uslužbenke, da sodelujejo z nevladnimi organizacijami, drugimi ustreznimi organizacijami in člani civilne družbe pri vzpostavljanju strateških partnerstev za doseganje ciljev Konvencije.

VII. poglavje Mehanizem spremljanja

36. člen – Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi

1. Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi (v nadaljevanju »GRETA«) spremlja izvajanje Konvencije s strani pogodbenic.
2. Greto sestavlja najmanj 10 članov in največ 15 članov, pri tem pa se upošteva spolno in geografsko ravnovesje, pa tudi multidisciplinarnost strokovnega znanja. Člane izvoli Odbor pogodbenic za 4-letni mandat, ki je obnovljiv enkrat, izbrani pa so izmed državljanov držav pogodbenic Konvencije.

3. Izvolitev članov Grete temelji na naslednjih načelih:
  - a) izbrani so izmed oseb z visokimi moralnimi vrednotami, ki so priznani strokovnjaki na področju človekovih pravic, pomoči in zaščite žrtev in ukrepanja proti trgovini z ljudmi ali imajo ustrezno strokovno znanje na področjih, ki so zajeta v Konvenciji;
  - b) sodelujejo kot posamezniki in so neodvisni in nepristranski pri izvajanju svojih funkcij in zagotovijo učinkovito opravljanje svojih nalog;
  - c) v Greta je lahko dovoljen samo en državljani posamezne države;
  - d) zastopajo naj glavne pravne sisteme.
4. Postopek izvolitve članov Grete določi Odbor ministrov po posvetovanju s pogodbenicami Konvencije in pridobitvijo njihovega soglasja v roku enega leta po začetku veljavnosti Konvencije. Greta sprejme svoj lastni poslovnik.

37. člen – Odbor pogodbenic

1. Odbor pogodbenic je sestavljen iz predstavnikov Odbora ministrov Sveta Evrope držav članic pogodbenic Konvencije in predstavnikov pogodbenic Konvencije, ki niso članice Sveta Evrope.
2. Odbor pogodbenic skliče generalni sekretar Sveta Evrope. Prvi sestanek se skliče v obdobju enega leta, ki sledi začetku veljavnosti Konvencije, z namenom izvolitve članov Grete. Kasneje se sestaja, če tako zahteva ena tretjina pogodbenic, predsednik Grete ali generalni sekretar.
3. Odbor pogodbenic sprejme svoj lastni poslovnik.

38. člen – Postopek

1. Ocenjevalni postopek zadeva pogodbenice Konvencije in je razdeljen na dva kroga, katerih trajanje določi Greta. Na začetku vsakega kroga Greta izbere posebne določbe, na katerih temelji ocenjevalni postopek.
2. Greta določi najustreznejša sredstva za izvajanje ocenjevanja. Greta lahko zlasti za vsak ocenjevalni krog pripravi vprašalnik, ki lahko služi kot osnova za ocenjevanje izvajanja Konvencije s strani pogodbenic. Tak vprašalnik se naslovi na vse pogodbenice. Pogodbenice odgovorijo na vprašalnik in se odzovejo na druga zaprosila Grete za informacije.
3. Greta lahko zahteva informacije od civilne družbe.
4. Greta lahko dodatno v sodelovanju z nacionalnimi organi in kontaktno osebo, ki so jo pooblastili, in po potrebi s pomočjo neodvisnih nacionalnih strokovnjakov organizira obiske v državah. Med temi obiski lahko Greti pomagajo strokovnjaki s specifičnih področij.
5. Greta pripravi osnutek poročila, ki vsebuje analizo o izvajanju določb, ki so podlaga za ocenjevanje, pa tudi pobude in predloge glede načinov, s katerimi

pogodbenica lahko rešuje probleme, ki jih opazi. Osnutek poročila se pošlje v komentar pogodbenici, ki je bila ocenjevana. Greta upošteva njene pripombe pri oblikovanju poročila.

6. Na tej podlagi Greta sprejme svoje poročilo in zaključke v zvezi z ukrepi, ki jih je sprejela pogodbenica za izvajanje določb Konvencije. To poročilo in zaključki se pošljejo pogodbenici in Odboru pogodbenic. Poročilo in zaključki Grete so od sprejetja javno objavljene skupaj s končnimi pripombami pogodbenic.
7. Brez vpliva na postopek iz prvega do šestega odstavka tega člena lahko Odbor pogodbenic na podlagi poročila in zaključkov Grete sprejme priporočila, ki so naslovljena na to pogodbenico v zvezi z:
  - a) ukrepi, ki jih je treba sprejeti, da se uveljavijo zaključki Grete, po potrebi z določitvijo datuma, do katerega je treba sporočiti informacijo o izvedbi priporočil in
  - b) namenom spodbujanja sodelovanja s to pogodbenico za ustrezno izvajanje Konvencije.

VIII. poglavje

Razmerje do drugih mednarodnih dokumentov

39. člen – Razmerje do Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu

Konvencija ne vpliva na pravice in obveznosti, ki izhajajo iz določb Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu in katere namen je povečati zaščito, ki jo zagotavlja, in razviti standarde, ki so v njej vsebovani.

40. člen – Razmerje do drugih mednarodnih dokumentov

1. Konvencija ne vpliva na pravice in obveznosti, ki izhajajo iz drugih mednarodnih dokumentov, katerih pogodbenice so tudi pogodbenice Konvencije ali bodo postale pogodbenice ali ki vsebujejo določbe o zadevah, ki jih ureja Konvencija in ki zagotavljajo večjo zaščito in pomoč za žrtve trgovine.
2. Pogodbenice Konvencije lahko med sabo sklepajo dvo- in večstranske sporazume na področjih, ki jih ureja Konvencija, z namenom dopolnitve ali krepitve njenih določb ali omogočanja uporabe načel, ki jih vsebuje.
3. Brez vpliva na predmet in namen Konvencije in brez vpliva na njeno polno izvajanje z drugimi pogodbenicami, pogodbenice, ki so članice Evropske unije, v

medsebojnih odnosih uporabljajo pravila Skupnosti in Evropske unije, če le ta obstajajo za urejanje določenega vprašanja in veljajo v določenem primeru.

4. Konvencija v ničemer ne posega v pravice, obveznosti in odgovornost držav in posameznikov, ki izhajajo iz mednarodnega prava, vključno z mednarodnim humanitarnim pravom in mednarodnim pravom o človekovih pravicah, in kjer je ustrezno, zlasti iz konvencije iz leta 1951 in protokola iz leta 1967 o statusu beguncev in načela nevračanja, kot je vsebovano v teh dokumentih.

IX. poglavje **Spremembe Konvencije**

41. člen – Spremembe

1. Vsak predlog za spremembo Konvencije, ki ga predstavi pogodbenica, se sporoči generalnemu sekretarju Sveta Evrope, ki ga posreduje državam članicam Sveta Evrope, vsaki podpisnici, vsaki državi pogodbenici, Evropski skupnosti, vsaki državi, ki je bila povabljena k podpisu Konvencije v skladu z določbami 42. člena, in vsaki državi, ki je bila povabljena k pristopu h Konvenciji v skladu s 43. členom.
2. Vsaka sprememba, ki jo predlaga pogodbenica, se sporoči Greti, ki Odboru ministrov sporoči svoje mnenje o predlagani spremembi.
3. Odbor ministrov prouči predlagano spremembo in mnenje Grete in po posvetovanju s pogodbenicami Konvencije in po doseženem soglasju lahko sprejme spremembo.
4. Besedilo spremembe, ki jo sprejme Odbor ministrov v skladu s tretjim odstavkom tega člena, se posreduje pogodbenicam v sprejetje.
5. Vsaka sprememba, sprejeta v skladu s tretjim odstavkom tega člena začne veljati prvi dan meseca po preteku obdobja enega meseca po datumu, ko so vse pogodbenice obvestile generalnega sekretarja, da so jo sprejele.

X. poglavje **Končne določbe**

42. člen – Podpis in začetek veljavnosti

1. Konvencija je na voljo za podpis državam članicam Sveta Evrope, državam nečlanicam, ki so sodelovale pri njeni pripravi, in Evropski skupnosti.
2. Konvencijo je treba ratificirati, sprejeti ali odobriti. Listine o ratifikaciji, sprejetju ali odobritvi se hranijo pri generalnem sekretarju Sveta Evrope.
3. Konvencija začne veljati prvi dan meseca, ki sledi izteku trimesečnega obdobja po dnevu, ko je deset podpisnic, od katerih jih je najmanj osem držav članic

Sveta Evrope, privolilo, da jih Konvencija zavezuje v skladu z določbami prejšnjega odstavka tega člena.

4. Za vsako državo, omenjeno v prvem odstavku, ali za Evropsko skupnost, ki pozneje privoli, da jo Konvencija zavezuje, začne ta veljati prvi dan meseca, ki sledi izteku trimesečnega obdobja po dnevu deponiranja njene listine o ratifikaciji, sprejetju ali odobritvi.

43. člen – Pristop h Konvenciji

1. Po začetku veljavnosti Konvencije lahko Odbor ministrov Sveta Evrope po posvetovanju s pogodbenicami Konvencije in po doseženem soglasju povabi katero koli državo nečlanico Sveta Evrope, ki ni sodelovala pri pripravi Konvencije, da pristopi h Konvenciji, in sicer na podlagi sklepa, ki ga sprejme večina, določena v odstavku d) 20. člena Statuta Sveta Evrope, in soglasnega sklepa predstavnikov držav pogodbenic, ki imajo pravico biti zastopane v Odboru ministrov.
2. Za vsako državo, ki h Konvenciji pristopi, začne ta veljati prvi dan meseca, ki sledi izteku trimesečnega obdobja po dnevu deponiranja listine o pristopu pri generalnem sekretarju Sveta Evrope.

44. člen – Ozemlja uporabe

1. Vsaka država ali Evropska skupnost lahko ob podpisu ali ob deponiranju svoje listine o ratifikaciji, sprejetju, odobritvi ali pristopu določi ozemlje ali ozemlja, na katerih se Konvencija uporablja.
2. Vsaka pogodbenica lahko kadar koli pozneje z izjavo, naslovljeno na generalnega sekretarja Sveta Evrope, razširi uporabo Konvencije na katero koli drugo ozemlje, ki je določeno v izjavi in za katerega mednarodne odnose je odgovorna ali v imenu katerega je pooblaščen prevzemati obveznosti. Za tako ozemlje začne Konvencija veljati prvi dan meseca, ki sledi izteku trimesečnega obdobja po dnevu, ko je generalni sekretar prejel tako izjavo.
3. Z uradnim obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja, je mogoče umakniti vsako izjavo, dano po prejšnjih dveh odstavkih za katero koli ozemlje, določeno v taki izjavi. Umik začne veljati prvi dan meseca, ki sledi izteku trimesečnega obdobja po dnevu, ko je generalni sekretar prejel tako uradno obvestilo.

45. člen – Pridrški

K določbam Konvencije niso dopustni nobeni pridržki, z izjemo pridržka k drugemu odstavku 31. člena.

46. člen – Odpoved

1. Vsaka pogodbenica lahko Konvencijo kadar koli odpove z uradno obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja Sveta Evrope.

2. Taka odpoved začne veljati prvi dan meseca, ki sledi izteku trimesečnega obdobja po dnevu, ko je generalni sekretar prejel uradno obvestilo.

47. člen – Uradno obvestilo

Generalni sekretar Sveta Evrope uradno obvesti države članice Sveta Evrope, vsako državo podpisnico, vsako državo pogodbenico, Evropsko skupnost, vsako drugo državo, ki je bila povabljena, da podpiše Konvencijo v skladu z določbami 42. člena, in vsako državo, ki je bila povabljena, da pristopi h Konvenciji v skladu z določbami 43. člena, o:

- a) vsakem podpisu,
- b) deponiranju vsake listine o ratifikaciji, sprejetju, odobritvi ali pristopu,
- c) vsakem datumu začetka veljavnosti Konvencije v skladu z 42. ali 43. členom,
- d) vsaki spremembi, sprejeti v skladu z 41. členom, in datumu začetka veljavnosti te spremembe,
- e) vsaki odpovedi, dani na podlagi določb 46. člena,
- f) vsakem drugem dejanju, uradnem obvestilu ali sporočilu v zvezi s Konvencijo,
- g) vsakem pridržku v skladu s 45. členom.

V potrditev tega so podpisani, ki so bili za to pravilno pooblaščen, podpisali Konvencijo.

Sklenjeno v Varšavi, 16. maja 2005, v angleščini in francoščini, pri čemer sta obe besedili enako verodostojni, v enem samem izvodu, ki se hrani v arhivu Sveta Evrope. Generalni sekretar Sveta Evrope pošlje overjeno kopijo vsaki državi članici Sveta Evrope, državam nečlanicam, ki so sodelovale pri pripravi Konvencije, Evropski skupnosti, in vsaki državi, ki je povabljena, da pristopi h Konvenciji.

Prevod pregledal in dopolnil: Prevajalski oddelek Ministrstva za zunanje zadeve RS

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Obrazložitevno poročilo h Konvenciji Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi

(prevedenih je prvih osem strani od skupno 66 strani,
celoteno poročilo je dosegljivo na spletnih straneh:
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/197.htm>

I. Uvod

a. Trgovina z ljudmi: pojav in njegov kontekst

1. Trgovina z ljudmi je eden glavnih problemov današnje Evrope. Vsako leto postane na tisoče ljudi, večinoma žensk in otrok, žrtev trgovine zaradi spolnega izkoriščanja ali drugih namenov, bodisi v lastni državi ali v tujini. Vsi kazalci kažejo, da se število žrtev veča. Ukrepi za boj proti trgovini z ljudmi so deležni pozornosti po vsem svetu, saj ta trgovina ogroža človekove pravice in temeljne vrednote demokratičnih družb.
2. Ukrepi za boj proti tej trdovratni agresiji proti človečnosti so ena od front, na katerih se bojuje Svet Evrope v imenu človekovih pravic in človeškega dostojanstva.
3. Trgovina z ljudmi je zaradi ujetosti njenih žrtev sodobna oblika stare globalne trgovine s sužnji. Ljudje so obravnavani kot blago, ki se kupuje in prodaja in je namenjeno za prisilno delo, ponavadi v spolni industriji pa tudi npr. v kmetijstvu, legalnih ali nelegalnih delavnicah, kjer delajo za bedno plačilo ali popolnoma zastonj. Večina identificiranih žrtev trgovine so ženske, vendar so včasih žrtve trgovine z ljudmi tudi moški. Nadalje so mnoge žrtve mlade, včasih otroci. Vsi si obupno prizadevajo za skromno preživetje, njihovo življenje pa uničujeta izkoriščanje in pohlep.
4. Da bi bila strategija boja proti trgovini z ljudmi učinkovita, mora temeljiti na multidisciplinarnem pristopu, ki vključuje preventivo, varstvo človekovih pravic žrtev in pregon trgovcev z ljudmi, hkrati pa si mora prizadevati za usklajevanje ustreznih nacionalnih zakonodaj in zagotovitev, da se te zakonodaje enotno in učinkovito izvajajo.
5. Trgovina z ljudmi, ki je globalni pojav, je lahko nacionalna ali nadnacionalna. Proti trgovini z ljudmi, pogosto povezani z organiziranim kriminalom, za katerega je ena najdonosnejših dejavnosti, se je v Evropi treba boriti enako odločno kakor z drogami in pranjem denarja. Dejansko je po nekaterih ocenah trgovina z ljudmi tretja najdonosnejša nedovoljena dejavnost, takoj za nedovoljeno trgovino z orožjem in drogami.
6. V tem kontekstu je Protokol o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, zlasti z ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo ZN proti nadnacionalnemu organiziranemu kriminalu (v nadaljevanju »Palermški protokol«), zagotovil temelje za mednarodno ukrepanje proti nedovoljeni trgovini. Konvencija Sveta Evrope si ob tem, da ima za izhodišče Palermški protokol in da upošteva druge mednarodne pravne instrumente, univerzalne in tudi regionalne, ki so relevantni za boj proti trgovini z ljudmi, prizadeva okrepiti varstvo, ki ga zagotavljajo ti instrumenti, in zvišati standarde, ki jih določajo.
7. Palermški protokol vsebuje prvo skupno, mednarodno pravno zavezujočo opredelitev (ki jo prevzema Konvencija Sveta Evrope) izraza »trgovina z ljudmi« (glej v nadaljevanju komentarje 4. člena Konvencije). Na tem mestu je pomembno poudariti, da je trgovino z ljudmi treba razlikovati od tihotapljenja migrantov.

Za slednje velja poseben protokol h Konvenciji Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (Protokol proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu). Medtem ko je cilj tihotapljenja migrantov nezakoniti prevoz čez državno mejo zaradi neposredne ali posredne pridobitve finančne ali druge materialne koristi, je namen trgovine z ljudmi izkoriščanje. Poleg tega trgovina z ljudmi ne vključuje nujno mednarodnega elementa, obstaja lahko na nacionalni ravni.

8. Obstajajo tudi drugi mednarodni instrumenti, ki prispevajo k boju proti trgovini z ljudmi in zaščiti žrtev. Med instrumenti Združenih narodov lahko omenimo naslednje:
  - Konvencija o prisilnem delu (št. 29) z dne 28. junija 1930;
  - Konvencija o preprečevanju in odpravljanju trgovine z osebami in izkoriščanju prostituiranja drugih z dne 2. decembra 1949;
  - Konvencija o statusu beguncev z dne 28. julija 1951 in njen Protokol o statusu beguncev;
  - Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk z dne 18. decembra 1979;
  - Konvencija o otrokovih pravicah z dne 20. novembra 1989;
  - Konvencija o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo z dne 17. junija 1999;
  - Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije z dne 25. maja 2000.
9. Izkušnje kažejo, da sprejetje pravnih instrumentov na regionalni ravni pomembno okrepi ukrepe na globalni ravni. V evropskem kontekstu urejata nekatera vprašanja o trgovini z ljudmi Okvirni sklep Sveta z dne 19. julija 2002 o boju proti trgovanju z ljudmi in Direktiva Sveta 2004/81/ES z dne 29. aprila 2004 o dovoljenju za prebivanje za državljane tretjih držav, ki so žrtve trgovine z ljudmi ali so jim pomagali pri nezakoniti preselitvi in ki sodelujejo s pristojnimi organi. Za področje trgovine z ljudmi je relevanten tudi Okvirni sklep Sveta z dne 15. marca 2001 o položaju žrtev v kazenskem postopku.

b. Dejavnosti Sveta Evrope

10. Glede na to, da sodita zaščita in varovanje človekovih pravic in človekovega dostojanstva med prednostne skrbi Sveta Evrope in da trgovina z ljudmi neposredno ogroža vrednote, na katerih temelji Svet Evrope, je logično, da je iskanje rešitev za ta problem ena od prednostnih nalog organizacije. To je še toliko pomembnejše, ker so med 46 članicami Sveta Evrope tako države porekla kakor tudi države tranzita in cilja žrtev trgovine z ljudmi.
11. Svet Evrope je od poznih osemdesetih let dalje središčna točka boja proti trgovini z ljudmi¹. Dejansko ta trgovina zadeva številna vprašanja, s katerimi se ukvarja Svet Evrope, na primer spolno izkoriščanje žensk in otrok, varstvo žensk pred nasiljem, organiziran kriminal in migracije. Svet Evrope je sprejel

¹ Strasbourgški seminar iz leta 1991, ki ga je organiziral Usmerjevalni odbor za enakost med ženskami in moškimi (CDEG), o Ukrepih proti trgovini z ženskami, obravnavani kot kršitev človekovih pravic in človeškega dostojanstva.

številne pobude na tem in povezanih področjih: med drugim je pripravil pravne instrumente, oblikoval strategije, opravil raziskave, se vključil v pravno in tehnično sodelovanje ter izvajal spremljanje.

Odbor ministrov Sveta Evrope

12. Leta 1991 je Odbor ministrov Sveta Evrope sprejel Priporočilo št. R(91)11 o spolnem izkoriščanju, pornografiji in prostituciji otrok in mladih odraslih in o trgovini z njimi, kar je bil prvi mednarodni instrument, ki je ta vprašanja celovito obravnaval. Leta 1999 je bil ustanovljen odbor strokovnjakov za varstvo otrok pred spolnim izkoriščanjem, izrecno za revizijo Priporočila št. R(91)11.
13. Na podlagi dela skupine strokovnjakov za trgovino z ženskami (1992–93), ki je poročala Usmerjevalnemu odboru za enakost med ženskami in moškimi (CDEG), je Svet identificiral najnujnejša področja, kjer je potrebno ukrepanje, na podlagi katerega je konzultantka sestavila akcijski načrt proti trgovini z ženskami². Načrt je predlagal področja razmisleka in raziskav za oblikovanje priporočil državam članicam o zakonodajnih, sodnih in kazenskih vidikih trgovine z ljudmi, o pomoči, podpori in rehabilitaciji njenih žrtev ter o programih preventive in usposabljanja.
14. Trgovina z ljudmi je vzbudila kolektivno skrb voditeljev držav in vlad Sveta Evrope na vrhu v Strasbourgu oktobra 1997: sklepna deklaracija izrecno obravnava vse oblike izkoriščanja žensk kot grožnjo varnosti državljanov in demokraciji v Evropi.
15. Po tem vrhu so bile organizirane različne dejavnosti. Prva skupina aktivnosti je zadevala ozaveščanje in tudi ukrepanje. Organizirani so bili različni seminarji za ozaveščanje vlad in civilne družbe o tej novi obliki suženjstva³, njihov namen pa je bil, opozoriti različne akterje (policijo, sodnike, socialne delavce, osebje na veleposlaništvih, učitelje itn.) na njihovo vlogo v odnosu do žrtev trgovine z ljudmi in na nevarnosti, ki pretijo nekaterim osebam.
16. Poleg tega se je spodbujalo države članice, naj sestavijo nacionalne akcijske načrte proti trgovini z ljudmi. V ta namen je Svet leta 1996 pripravil prej omenjeni vzorec akcijskega načrta proti trgovini z ženskami in od takrat spodbuja pripravo nacionalnih in tudi regionalnih akcijskih načrtov, zlasti v Jugovzhodni Evropi⁴ in južnem Kavkazu⁵.

² Akcijski načrt proti trgovini z ženskami (dokument EG (96) 2), ki ga je pripravila Michèle HIRSCH (Belgija).

³ Npr. Mednarodni seminar o ukrepih proti trgovini z ljudmi zaradi spolnega izkoriščanja: vloga NVO-jev (Strasbourg, junij 1998) in Delavnica o dobri in slabi praksi v zvezi z medijsko podobo žensk, kar zadeva trgovino z ljudmi zaradi spolnega izkoriščanja (Strasbourg, september 1998).

⁴ V okviru Pakta stabilnosti za jugovzhodno Evropo je Svet Evrope organiziral mednarodni seminar »Usklajeni ukrepi proti trgovini z ljudmi v jugovzhodni Evropi: regionalni akcijski načrt«. Na povabilo grških oblasti je bil seminar v Atenah od 29. junija do 1. julija 2000. Organiziran je bil v partnerstvu z visokim komisarjem ZN za človekove pravice, OVSE/Urdom za demokratične institucije in človekove pravice (ODIHR) in Mednarodno organizacijo za migracije (IOM) ter s podporo Japonske.

⁵ Seminar »Usklajeni ukrepi proti trgovini z ljudmi v južnem Kavkazu: regionalni akcijski načrt« je bil v Tbilisiju 6. in 7. novembra 2002.

17. Opravljene so bile tudi študije in raziskave z namenom, da bi razumeli različne vidike problema te trgovine. Usmerjevalni odbor za enakost med ženskami in moškimi (CDEG) je pripravil študijo o učinku uporabe novih informacijskih tehnologij na trgovino z ljudmi zaradi spolnega izkoriščanja⁶.
18. Poleg tega so bili v več državah članicah organizirani ciljni seminarji in srečanja strokovnjakov za zagotovitev potrebne tehnične pomoči pri oblikovanju ali spreminjanju zakonodaje na tem področju ter za podporo pri sprejemanju potrebnih ukrepov za boj proti temu zlu.
19. Med novjšimi pobudami je treba omeniti projekt LARA za podporo reforme kazenske zakonodaje v Jugovzhodni Evropi kot sredstva za preprečevanje in boj proti trgovini z ljudmi, ki se je začel julija 2002 in zaključil novembra 2003. Ta projekt Sveta Evrope, ki se je izvajal v okviru delovne skupine za trgovino z ljudmi Pakta stabilnosti, je zadevnim državam pomagal pri sprejemanju in spreminjanju domače zakonodaje na tem področju. Rezultat tega projekta je tudi dejstvo, da so skoraj vse te države sprejele celovite nacionalne akcijske načrte za boj proti trgovini z ljudmi, ki vključujejo preventivo, pregon trgovcev z ljudmi in zaščito žrtev.
20. Aktivnosti ozaveščanja so omogočile vzpostavitev pravnega okvira za boj proti trgovini z ljudmi. Svet Evrope je oblikoval dva pravna instrumenta, ki izrecno obravnavata trgovino z ljudmi zaradi spolnega izkoriščanja, čigar žrtve so predvsem ženske in otroci:
  - Priporočilo št. R(2000)11 Odbora ministrov državam članicam o boju proti trgovini z ljudmi zaradi spolnega izkoriščanja;
  - Priporočilo št. R(2001)16 Odbora ministrov državam članicam o varovanju otrok pred spolnim izkoriščanjem.
21. Instrumenta predlagata za boj proti tej trgovini vseevropsko strategijo, ki vključuje opredelitve, splošne ukrepe, akcijske in metodološke okvire, preprečevanje, pomoč in varovanje žrtev, kazenske ukrepe, pravosodno sodelovanje in možnosti za mednarodno sodelovanje in koordinacijo.
22. Nazadnje je treba poudariti, da so na 5. evropski ministrski konferenci o enakosti med ženskami in moškimi (Skopje, 22.–23. januar 2003) z naslovom »Demokratizacija, preprečevanje konfliktov in utrjevanje miru: perspektive in vloge žensk«, evropski ministri, pristojni za področje enakih možnosti, soglašali, da bi moral biti cilj dejavnosti Sveta Evrope za varstvo in uveljavljanje človekovih pravic žensk med drugim preprečevanje in boj proti nasilju nad ženskami in trgovini z ljudmi.
23. S trgovino z ljudmi se lahko ukvarjajo skupine organiziranega kriminala – ki se pogosto poslužujejo korupcije, da obidejo zakon, in pranja denarja, da prikrijejo svoje zasluzke – pojavlja pa se lahko tudi v drugih kontekstih. Zaradi tega so za to trgovino relevantni tudi drugi pravni instrumenti Sveta Evrope, zlasti tisti, ki se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic, pravic otrok, socialnih pravic, pravic žrtev in osebnih podatkov, tistih, ki so oblikovani za boj proti korupciji, pranju denarja in kibernetiki kriminaliteti, ter pogodbe o med-

⁶ EG-S-NT (2002) 9 Fin.

narodnem sodelovanju v kazenskih zadevah. Tako lahko prispevajo k boju proti trgovini z ljudmi in varovanju njenih žrtev naslednje konvencije Sveta Evrope:

- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin z dne 4. novembra 1950 (ETS No 5);
- Evropska konvencija o izročitvi z dne 13. decembra 1957 (ETS št. 24) in protokoli k njej;
- Evropska konvencija o medsebojni pravni pomoči v kazenskih zadevah z 20. aprila 1959 (ETS št. 30) in protokoli k njej;
- Evropska socialna listina z dne 18. oktobra 1961 (ETS št. 35) in Evropska socialna listina (spremenjena) z dne 3. maja 1996 (ETS št. 163);
- Evropska konvencija o kompenzaciji za žrtve nasilnih kaznivih dejanj z dne 24. novembra 1983 (ETS št. 116);
- Konvencija o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem z dne 8. novembra 1990 (ETS št. 141);
- Evropska konvencija o izvajanju otrokovih pravic z dne 25. januarja 1996 (ETS št. 160);
- Kazenskoppravna konvencija o korupciji z dne 27. januarja 1999 (ETS št. 173) in Civilnoppravna konvencija o korupciji z dne 4. novembra 1999 (ETS št. 174);
- Konvencija o kibernetiski kriminaliteti z dne 23. novembra 2001 (ETS št. 185).a

Parlamentarna skupščina Sveta Evrope

24. V Priporočilu 1545 (2002) o kampanji proti trgovini z ženskami je Parlamentarna skupščina Sveta Evrope Odboru ministrov med drugim priporočila, naj pripravi konvencijo o trgovini z ženskami, odprto za podpis držav nečlanic, ki bo temeljila na opredelitvi te trgovine iz Priporočila Odbora ministrov št. R(2000)11 o boju proti trgovini z ljudmi zaradi spolnega izkoriščanja.
25. Skupščina se je k temu vprašanju vrnila leta 2003 s Priporočilom 1610 (2003) o migracijah, povezanih s trgovino z ženskami in prostitucijo. V navedenem dokumentu je Odboru ministrov priporočila:
  - i. naj začne čimprej pripravljati konvencijo Sveta Evrope o trgovini z ljudmi, ki bo prinesla novo vrednost drugim mednarodnim instrumentom s svojo jasno usmerjenostjo na človekove pravice in varovanje žrtev ter z vključitvijo načela enakosti med spoloma;
  - ii. naj zagotovi, da bo Konvencija Sveta Evrope o trgovini z ljudmi vključevala določbe o:
    - a. vključitvi kaznivega dejanja take trgovine v kazensko pravo držav članic Sveta Evrope;
    - b. uskladitvi kazni za tako trgovino;
    - c. zagotovitvi učinkovite vzpostavitve jurisdikcije nad trgovci z ljudmi oz. domnevnimi trgovci, zlasti z olajšanjem izročitve in z uporabo načela aut dedere aut iudicare v vseh zadevah, ki se nanašajo na tako trgovino.«
26. V Priporočilu 1611 (2003) o nedovoljeni trgovini z organi v Evropi je Parlamentarna skupščina predlagala, naj se v sodelovanju z relevantnimi organizacijami pripravi Evropska strategija boja proti nedovoljeni trgovini z organi, predlagala pa je tudi, naj prihodnja konvencija Sveta Evrope o boju proti trgovini z ljudmi vključuje protokol o nedovoljeni trgovini s človeškimi organi in tkivi.

27. Priporočilo Parlamentarne skupščine 1663 (2004) o suženjskem delu v gospodinjstvu: služinčad, varuške au-pair in neveste, kupljene po pošti, priporoča sprejetje potrebnih ukrepov za boj proti suženjskemu delu v gospodinjstvu v vseh oblikah. Poleg tega je Parlamentarna skupščina menila, da mora imeti Svet Evrope ničelno toleranco do suženjstva in da se mora Svet Evrope kot mednarodna organizacija, ki zagovarja človekove pravice, boriti proti vsem oblikam suženjstva in trgovine z ljudmi. Skupščina je poudarila, da morajo Svet Evrope in njegove države članice uveljavljati in varovati človekove pravice in zagotoviti, da se storilci takih kaznivih dejanj privedejo pred sodišče, tako da bo mogoče suženjstvo v Evropi dokončno odpraviti. Nazadnje je Parlamentarna skupščina izrazila svojo podporo pripravi konvencije Sveta Evrope o boju proti trgovini z ljudmi.

c. Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi

28. Hkrati z vsemi temi različnimi aktivnostmi in v okviru priporočila Odbora ministrov št. R(2000)11 je Usmerjevalni odbor za enakost med ženskami in moškimi (CDEG) dal pobudo, da se okrepi delo Sveta Evrope na tem področju in opravil študijo uresničljivosti priprave konvencije o boju proti trgovini z ljudmi.
29. Svet Evrope je ocenil, da je treba pripraviti pravno zavezujoč instrument, ki bo presegal priporočila ali posamične akcije. V evropskem javnem mnenju se je dojemanje pojavnosti te trgovine in ukrepov, ki so potrebni za učinkovit boj proti njej, razvila, s čimer je postala nujna priprava pravno zavezujočega instrumenta o varstvu pravic žrtev in spoštovanju človekovih pravic, ki si bo prizadeval doseči ustrezno ravnovesje med človekovimi pravicami in pregonom..
30. Čeprav že obstajajo drugi instrumenti na tem področju, je prednost konvencije Sveta Evrope v tem, da gre za bolj omejen in enoten kontekst, da vsebuje natančnejše določbe in da lahko preseže minimalne standarde, dogovorjene v drugih mednarodnih instrumentih. Razvoj mednarodnega prava dokazuje, da so za dopolnitev globalnih prizadevanj zelo pogosto potrebni regionalni instrumenti. Izkazalo se je, da imajo evropski instrumenti na področjih varstva otrokovih pravic⁷, pranja denarja ali nedovoljene trgovine z drogami⁸ zelo pozitiven učinek na izvajanje globalnih pobud. Priprava konvencije Sveta Evrope torej nima namena tekmovati z drugimi instrumenti, sprejetimi na regionalni ali globalni ravni, temveč izboljšati varstvo, ki ga zagotavljajo, in razvijati standarde, ki jih vsebujejo, zlasti v zvezi z varstvom človekovih pravic žrtev nedovoljene trgovine.
31. Na tristranskem srečanju v Genovi 14. februarja 2003 so visoki predstavniki Sveta Evrope, Organizacije za varnost in sodelovanje (OVSE) in Združenih narodov izjavili, da podpirajo konvencijo Sveta Evrope o trgovini z ljudmi, ka-

⁷ Evropska konvencija o izvrševanju otrokovih pravic z dne 25. januarja 1996 (ETS št. 160) (v primerjavi s Konvencijo ZN o pravicah otroka iz leta 1989).

⁸ Konvencija o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem iz leta 1990 (ETS št.141) (v primerjavi s Konvencijo ZN proti nedovoljeni trgovini z mamili in psihotropnimi substancami iz leta 1988); Sporazum Sveta Evrope iz leta 1995 nezakonitem trgovanju po morju za izvajanje člena 17 Konvencije Združenih narodov proti nedovoljeni trgovini z mamili in psihotropnimi substancami iz leta 1995 (ETS št. 156).

tere namen je izboljšati varstvo žrtev in razviti vseevropski boj proti tej resni obliki kriminala, podprli pa so tudi zamisel o spodbujanju nacionalne zakonodaje za boj proti nedovoljeni trgovini.

32. Potrebo, da Svet Evrope okrepi svojo dejavnost, so poudarili tudi ministri za zunanje zadeve na 112. (4.–5. maja 2003), 113. (5.–6. novembra 2003) in 114. (12.–13. maja 2004) zasedanju Odbora ministrov. Zato je Svet Evrope začel s pripravo konvencije o boju proti trgovini z ljudmi. Ta konvencija bo usmerjena v varstvo pravic žrtev in spoštovanje človekovih pravic in si bo prizadevala doseči ustrezno ravnovesje med človekovimi pravicami in pregonom..
33. Predlog o pripravi konvencije Sveta Evrope o boju proti trgovini z ljudmi je odobril Odbor ministrov na 838. zasedanju namestnikov ministrov 30. aprila 2003, ko je bil sprejet poseben mandat o ustanovitvi Začasnega odbora za boj proti trgovini z ljudmi (CAHTEH). Ta multidisciplinarni odbor ima nalogo pripraviti konvencijo o varstvu pravic žrtev trgovine z ljudmi in v enaki meri o pregonu trgovcev z ljudmi.
34. Septembra 2003 je Svet Evrope začel pogajanja o konvenciji o boju proti trgovini z ljudmi. Odbor CAHTEH se je sestel osemkrat, septembra in decembra 2003; februarja, maja, junija/julija, septembra/oktobra in decembra 2004 ter februarja 2005, da bi pripravil končno različico besedila.
35. Besedilo predloga konvencije je CAHTEH potrdil na sestanku decembra 2004 in ga poslal Odboru ministrov, da ga ta predloži Parlamentarni skupščini za pridobitev njenega mnenja. Januarja 2005 je Parlamentarna skupščina podala svoje mnenje o predlogu konvencije (Mnenje št. 253 (2005), 26. januar 2005) in CAHTEH je to mnenje obravnaval na svojem 8. in zaključnem sestanku februarja 2005.
36. Nova vrednost konvencije Sveta Evrope je predvsem v izjavi, da je trgovina z ljudmi kršitev človekovih pravic in da krši človekovo dostojanstvo in njegovo nedotakljivost in da je torej potrebno okrepljeno varstvo vseh njenih žrtev. Drugič, področje uporabe konvencije se nanaša na vse oblike nedovoljene trgovine (nacionalno, nadnacionalno, povezano z organiziranim kriminalom ali ne, za namene izkoriščanja), zlasti kar zadeva ukrepe varstva žrtev in mednarodno sodelovanje. Tretjič, s konvencijo je vzpostavljen mehanizem za spremljanje, ki zagotavlja, da podpisnice učinkovito izvajajo njene določbe. Nazadnje, konvencija v svoje določbe vključuje načelo enakosti med spoloma.
37. Konvencija vsebuje uvod in deset poglavij. Poglavje I vključuje njen namen in področje uporabe, načelo nediskriminacije in opredelitve; Poglavje II obravnava preprečevanje, sodelovanje in druge ukrepe; Poglavje III obravnava ukrepe za varstvo in uveljavljanje pravic žrtev, pri čemer je zagotovljena enakost med spoloma; Poglavje IV obravnava materialno kazensko pravo; Poglavje V obravnava preiskovanje in pregon ter postopkovno pravo; Poglavje VI obravnava mednarodno sodelovanje in sodelovanje s civilno družbo; Poglavje VII vzpostavlja mehanizem spremljanja; nazadnje poglavja VIII, IX in X obravnavajo razmerje med Konvencijo in drugimi mednarodnimi instrumenti, spremembe Konvencije in končne določbe.

Konvencija o otrokovih pravicah

**Sprejela jo je Generalna skupščina Združenih narodov
z resolucijo št. 44/25
z dne 20. novembra 1989.**

Preambula

Države pogodbenice te Konvencije

so v prepričanju, da pomeni po načelih, izraženih v Ustanovni listini Združenih narodov, priznanje prirojenega dostojanstva in enakih neodtujljivih pravicah vseh članov človeške družbe temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu,

upoštevajoč, da so ljudstva Združenih narodov v Ustanovni listini Združenih narodov ponovno potrdila svojo vero v temeljne človekove pravice in dostojanstvo in vrednost človekove osebnosti in se odločila, da bodo podpirala družbeni napredek in ustvarjanje boljših življenjskih pogojev v večji svobodi,

zavedajoč se, da so Združeni narodi v Splošni deklaraciji človekovih pravic in v Mednarodnih paktih o človekovih pravicah razglasili, da so pravice in dolžnosti, določene s temi akti, enake za vse, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno poreklo, premoženje, rojstvo ali kakršenkoli drug položaj,

priklicujoč si v spomin, da so Združeni narodi v Splošni deklaraciji človekovih pravic razglasili, da je otroštvo upravičeno do posebne skrbi in pomoči,

v prepričanju, da mora biti družini kot temeljni družbeni skupini in naravnemu okolju za razvoj in blaginjo vseh njenih članov in še posebej otrok namenjeno potrebno varstvo in pomoč, da lahko v celoti prevzame svoje odgovornosti v družbi, zavedajoč se, da mora otrok za poln in skladen razvoj svoje osebnosti odraščati v družinskem okolju, v ozračju sreče, ljubezni in razumevanja,

meneč, da mora biti otrok povsem pripravljen na samostojno življenje v družbi in vzgojen v duhu idealov, razglašanih v Ustanovni listini Združenih narodov, in še posebej v duhu miru, dostojanstva, strpnosti, svobode, enakosti in solidarnosti,

upoštevajoč, da je potreba po posebni skrbi za otroka navedena v Ženevski deklaraciji o otrokovih pravicah iz leta 1924 in v Deklaraciji o otrokovih pravicah, ki jo je Generalna skupščina sprejela 20. novembra 1959, ter priznana v Splošni deklaraciji človekovih pravic, v Mednarodnem paktu o državljanskih in političnih pravicah (še posebej v 23. in 24. členu), v Mednarodnem paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (še posebej v 10. členu) ter v statutih in ustreznih aktih specializiranih agencij in mednarodnih organizacij, ki skrbijo za blaginjo otrok,

upoštevajoč določbe Deklaracije o otrokovih pravicah, ki jo je sprejela Generalna skupščina 20. novembra 1959, da »otrok zaradi telesne in duševne nezrelosti potrebuje posebno varstvo in skrb, vštévši ustrezno pravno varstvo, tako pred rojstvom, kot tudi po njem«,

sklicujoč se na določbe Deklaracije o družbenih in pravnih načelih varstva in blaginje otrok s posebnim poudarkom na nacionalnem in mednarodnem rejništvu in posvojitvi, na standardna minimalna pravila Združenih narodov o kazenskem pravo sodju za mladoletnike (»Pekinška pravila«) in Deklaracijo o varstvu žensk in otrok v izrednih razmerah in oboroženih spopadih,

zavedajoč se, da so v vseh državah sveta otroci, ki živijo v izjemno težkih razmerah, in da ti otroci potrebujejo posebno pozornost,

upoštevajoč pomen tradicije in kulturnih vrednot posameznih narodov za varstvo in skladen razvoj otroka,

zavedajoč se pomembnosti mednarodnega sodelovanja za izboljšanje življenjskih pogojev otrok v vseh državah, še posebej v državah v razvoju,

sklenile naslednje:

I. del

1. člen

Za namene te Konvencije pomeni otrok vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej.

2. člen

1. Države pogodbenice spoštujejo in vsakemu otroku, ki sodi pod njihovo pravno pristojnost, jamčijo s to Konvencijo priznane pravice brez kakršnegakoli razlikovanja, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost, rojstvo ali kakršenkoli drug položaj otroka, njegovih staršev ali zakonitega skrbnika.

2. Države pogodbenice bodo s sprejetjem vseh ustreznih ukrepov zagotovile varstvo otroka pred vsemi oblikami razlikovanja ali kaznovanja zaradi položaja, delovanja, izraženih mnenj ali prepričanj njegovih staršev, zakonitih skrbnikov ali družinskih članov.

3. člen

1. Pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, morajo biti otrokove koristi glavno vodilo.
2. Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo otroku zagotovile takšno varstvo in skrb, kakršno je potrebno za njegovo blaginjo, upoštevaje pravice in dolžnosti staršev, zakonitih skrbnikov ali drugih posameznikov, ki so zakonsko odgovorni za otroka, in da bodo v ta namen sprejele vse ustrezne zakonodajne in upravne ukrepe.
3. Države pogodbenice zagotovijo, da se bodo ustanove, službe in zavodi, odgovorni za skrb ali varstvo otrok, prilagodili normam, ki so jih predpisale pristojne oblasti, še posebej na področju varnosti, zdravja ter števila in usposobljenosti osebja, pa tudi zajamčile ustrezen nadzor.

4. člen

Države pogodbenice sprejmejo vse ustrezne zakonodajne, upravne in druge ukrepe za uresničitev s to Konvencijo priznanih pravic. Glede ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic naj države pogodbenice take ukrepe sprejemajo v okviru vseh razpoložljivih sredstev in, kjer je potrebno, v okvirih mednarodnega sodelovanja.

5. člen

Države pogodbenice spoštujejo odgovornosti, pravice in dolžnosti staršev oziroma članov širše družine ali skupnosti, kot predvidevajo krajevni običaji, zakonitih skrbnikov ali drugih oseb, ki so zakonsko odgovorne za otroka, da na način, prilagojen otrokovim razvojnim zmožnostim, zagotovijo ustrezno usmerjanje in svetovanje otroku pri uveljavljanju njegovih s to Konvencijo priznanih pravic.

6. člen

1. Države pogodbenice priznavajo, da ima vsak otrok neodtujljivo pravico do življenja.
2. Države pogodbenice bodo v največji možni meri zagotovile otrokovo preživetje in razvoj.

7. člen

1. Otrok mora biti takoj po rojstvu vpisan v rojstno matično knjigo in ima od rojstva pravico do imena, pravico pridobiti državljanstvo in po možnosti pravico, da pozna svoje starše in da le-ti skrbijo zanj.

2. Države pogodbenice bodo zagotovile uresničevanje teh pravic v skladu s svojo notranjo zakonodajo in obveznostmi, ki jim jih nalagajo ustrezni mednarodni akti s tega področja, še posebej tam, kjer bi bil otrok sicer brez državljanstva.

8. člen

1. Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo spoštovale otrokovo pravico do ohranjanja lastne identitete, všteti državljanstvo, ime in družinska razmerja, v skladu z zakoni, brez nezakonitega vmešavanja.
2. Če je otrok nezakonito prikrajšan za nekatere ali za vse elemente svoje identitete, bodo države pogodbenice zagotovile ustrezno pomoč in varstvo, da bo svojo identiteto čim prej znova vzpostavil.

9. člen

1. Države pogodbenice jamčijo, da otrok ne bo proti volji staršev ločen od njih, razen če v skladu z veljavnim zakonom in postopki pristojne oblasti v sodnem postopku odločijo, da je takšna ločitev nujna za otrokovo korist. Takšna odločitev je lahko v določenem primeru, kot je zloraba ali zanemarjanje otroka s strani staršev ali ko starša živita ločeno in je potrebno odločiti o otrokovem prebivališču, neizogibna.
2. V kateremkoli postopku v skladu s 1. točko tega člena imajo vse prizadete stranke možnost sodelovati v postopku in izraziti svoja mnenja.
3. Države pogodbenice spoštujejo pravico otroka, ki je ločen od enega ali od obeh staršev, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo z obema, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi.
4. Če je taka ločitev posledica kakršnegakoli postopka, ki ga sproži država pogodbenica, kot je pripor, zapor, izgon, pregon ali smrt (všteti smrt iz kakršnegakoli vzroka medtem, ko je oseba pod nadzorom države) enega ali obeh staršev ali otroka, mora ta država pogodbenica na zahtevo nuditi staršem, otroku ali, če je potrebno, drugemu članu družine ustrezne podatke o tem, kje se nahaja(jo) odsotni družinski član(i), razen če posredovanje teh podatkov škoduje otrokovim koristim. Države pogodbenice nadalje jamčijo, da predložitev take zahteve sama po sebi za prizadeto osebo (osebe) ne bo imela škodljivih posledic.

10. člen

1. V skladu z obveznostmi, ki jim jih narekuje 1. točka 9. člena, morajo države pogodbenice zahteve otroka ali njegovih staršev za vstop v državo pogodbenico ali za odhod iz nje z namenom ponovne združitve družine obravnavati na pozitiven, human in ekspeditiven način. Države pogodbenice nadalje jamčijo, da predložitev take zahteve za prosilce in za člane njihove družine ne bo imela škodljivih posledic.
2. Otrok, katerega starša prebivata v različnih državah, ima, razen v izjemnih okoliščinah, pravico vzdrževati osebne stike in neposredno zvezo z obema roditeljema. V ta namen in v skladu z obveznostmi, ki jim jih narekuje 2. točka

9. člena, države pogodbenice spoštujejo pravico otroka in njegovih staršev, da zapustijo katerokoli državo, vstevši svojo lastno, in da vstopijo v svojo državo. Za pravice do odhoda iz katerekoli države veljajo samo tiste omejitve, ki jih predpisuje zakon in ki so nujne za zavarovanje državne varnosti, javnega reda, javnega zdravja ali morale ali pravic in svoboščin drugih in ki so v skladu z drugimi pravicami, ki jih priznava ta Konvencija.

11. člen

1. Države pogodbenice bodo sprejele ukrepe za boj proti nezakonitemu premeščanju in nevrčanju otrok iz tujine.
2. V ta namen države pogodbenice podpirajo sklepanje dvostranskih in večstranskih sporazumov ali pristop k že obstoječim sporazumom.

12. člen

1. Države pogodbenice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico do svobodnega izražanja le-teh v vseh zadevah v zvezi z njim, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.
2. V ta namen ima otrok še posebej možnost zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.

13. člen

1. Otrok ima pravico do svobode izražanja; ta pravica zajema svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug način po otrokovi izbiri.
2. Glede uveljavljanja te pravice so možne nekatere omejitve, vendar le take, ki jih predpisuje zakon in ki so potrebne
  - a) zaradi spoštovanja pravic in ugleda drugih; ali
  - b) zaradi zavarovanja državne varnosti ali javnega reda ali javnega zdravja ali morale.

14. člen

1. Države pogodbenice spoštujejo otrokovo pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi.
2. Države pogodbenice spoštujejo pravice in dolžnosti staršev oziroma zakonitih skrbnikov, da otroka pri uveljavljanju te pravice usmerjajo na način, prilagojen njegovim razvojnim zmožnostim.
3. Glede svobodnega izražanja veroizpovedi ali prepričanja so dopustne le tiste omejitve, ki jih določa zakon in ki so nujne za zavarovanje državne varnosti, javnega reda, zdravja ali morale ali pa temeljnih pravic in svoboščin drugih.

15. člen

1. Države pogodbenice priznavajo otrokovi pravici do svobodnega združevanja in do svobode mirnega zbiranja.
2. Pri uveljavljanju teh pravic ni omejitev, razen tistih, ki jih določa zakon in ki so v demokratični družbi nujne za zavarovanje državne ali javne varnosti, javnega reda, javnega zdravja ali morale ali za zavarovanje pravic in svoboščin drugih.

16. člen

1. Noben otrok ne sme biti izpostavljen samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju v njegovo zasebno življenje, družino, dom ali dopisovanje, niti nezakonitim napadom za njegovo čast in ugled.
2. Otrok ima pravico do zakonitega varstva proti takšnemu vmešavanju ali napadom.

17. člen

Države pogodbenice priznavajo pomembno vlogo množičnih občil in otroku zagotavljajo dostop do informacij in gradiv iz najrazličnejših domačih in mednarodnih virov, zlasti tistih, katerih cilj je krepitev otrokove družbene, duhovne in нравstvene blaginje ter telesnega in duševnega zdravja. V ta namen države pogodbenice:

- a) spodbujajo javna občila k širjenju za otroka družbeno in kulturno koristnih informacij in gradiv v skladu z duhom 29. člena;
- b) spodbujajo mednarodno sodelovanje pri ustvarjanju, izmenjavi in širjenju takšnih informacij in gradiv iz najrazličnejših domačih in mednarodnih kulturnih virov;
- c) spodbujajo ustvarjanje in razširjanje otroških knjig;
- d) spodbujajo javna občila, da posvečajo posebno pozornost jezikovnim potrebam otroka, ki je pripadnik manjšinske skupine ali staroselec (indigenous);
- e) spodbujajo razvoj ustreznih smernic za zavarovanje otroka pred informacijami in gradivi, ki škodujejo njegovi blaginji, upoštevaje določbe 13. in 18. člena.

18. člen

1. Države pogodbenice bodo z vsemi svojimi močmi zagotovile priznanje načela, da sta oba starša enako odgovorna za otrokovo vzgojo in razvoj. Starši ali, odvisno od primera, zakoniti skrbniki imajo glavno odgovornost za otrokovo vzgojo in razvoj. Otrokove koristi so njihova poglavitna skrb.
2. Da bi zajamčile in podpirale s to Konvencijo določene pravice, države pogodbenice staršem ali zakonitim skrbnikom nudijo ustrezno pomoč pri izvrševanju njihovih odgovornosti pri otrokovi vzgoji in zagotavljajo razvoj ustanov, zavodov in služb za varstvo otrok.
3. Države pogodbenice otrokom zaposlenih staršev z vsemi ustreznimi ukrepi jamčijo pravico do uživanja storitev služb in ustanov za varstvo otrok.

19. člen

1. Države pogodbenice bodo z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, všteti spolne zlorabe, medtem ko je pod skrbništvom staršev, zakonitih skrbnikov ali katerekoli druge osebe, ki skrbi zanj.
2. Takšni zaščitni ukrepi naj, če je to primerno, vključujejo učinkovite postopke za sprejemanje socialnih programov, ki otroku in tistim, ki skrbijo zanj, zagotavljajo potrebno podporo, kakor tudi druge oblike zaščite ter ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje prej naštetih primerov trpinčenja otrok in, če je potrebno, poseg sodišča.

20. člen

1. Otrok, ki je začasno ali za stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali katerega koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v tem okolju, ima pravico do posebne varstva in pomoči, ki mu jo zagotovi država.
2. Države pogodbenice morajo v skladu s svojo notranjo zakonodajo takemu otroku zagotoviti nadomestno skrb.
3. Takšna skrb lahko med drugim zajema rejništvo, kafalo po islamskem pravu, posvojitev ali, če je potrebno, nastanitev v primernih ustanovah, namenjenih skrbi za otroka. Pri preučevanju rešitev naj bo posebna pozornost posvečena zaželeni nepretrganosti otrokove vzgoje in njegovemu etničnemu, verskemu, kulturnemu in jezikovnemu poreklu.

21. člen

Države pogodbenice, ki priznavajo in/ali dovoljujejo sistem posvojitve, jamčijo, da bodo otrokove koristi poglobljitno vodilo, in bodo zato:

- a) zagotovile, da lahko otrokovo posvojitev odobri samo pristojni organ, ki v skladu z veljavnim zakonom in postopki ter na podlagi vseh pomembnih in zanesljivih informacij ugotovi, da je posvojitev dopustna glede na otrokov položaj v zvezi s starši, sorodniki in zakonitimi skrbniki in da so, če se je tako zahtevalo, prizadete osebe na podlagi svetovanja, če je bilo le-to potrebno, dale svoje odgovorno soglasje k posvojitvi;
- b) priznale, da je mednarodna posvojitev lahko alternativen način skrbi za otroka, če zanj ni moč najti rejniške ali adoptivne družine ali na ustrezen način poskrbeti zanj v njegovi matični državi;
- c) jamčile, da bo otrok pri mednarodni posvojitvi deležen enakega varstva in norm, kakršne veljajo pri nacionalni posvojitvi;
- d) z vsemi ustreznimi ukrepi zagotovile, da pri mednarodni posvojitvi otroka nastanitev ne bo imela za posledico neupravičenega bogatenja tistih, ki so vanjo vključeni;
- e) podpirale, kjer je to primerno, cilje tega člena s sklepanjem dvostranskih in večstranskih sporazumov in dogovorov ter s v tem okviru prizadevale zajamčiti, da otrokovo nastanitev v drugi državi izvedejo pristojni organi ali telesa.

22. člen

1. Države pogodbenice bodo otroku, ki bodisi sam bodisi v spremstvu staršev ali katerekoli druge osebe prosi za status begunca ali v skladu z veljavno mednarodno ali notranjo zakonodajo in postopki velja za begunca, z ustreznimi ukrepi zagotovile ustrezno varstvo in humanitarno pomoč pri uživanju veljavnih pravic, določenih s to Konvencijo in z drugimi mednarodnimi humanitarnimi akti ter akti o človekovih pravicah, katerih stranke so omenjene države.
2. V ta namen bodo države pogodbenice, če se jim zdi primerno, sodelovale pri vseh naporih Združenih narodov in drugih pristojnih medvladnih ali nevladnih organizacij, ki z Združenimi narodi sodelujejo pri varstvu in pomoči takemu otroku in pri iskanju staršev ali drugih družinskih članov kateregakoli otroka begunca, da bi zbrali informacije, potrebne za ponovno združitev z njegovo družino. Če staršev ali drugih družinskih članov ni moč najti, mora biti otrok deležen enakega varstva kot vsak drug otrok, ki je iz kakršnegakoli vzroka za stalno ali začasno prikrajšan za svoje družinsko okolje, tako kot določa ta Konvencija.

23. člen

1. Države pogodbenice priznavajo, da mora duševno ali telesno prizadet otrok uživati polno in dostojno življenje v razmerah, ki jamčijo dostojanstvo, spodbujajo samozavest in olajšujejo njegovo dejavno udeležbo v družbi.
2. Države pogodbenice prizadetemu otroku priznavajo pravico do posebne skrbi in v skladu z razpoložljivimi sredstvi spodbujajo in zagotavljajo, da so otrok, ki je do tega upravičen, in tisti, ki so odgovorni za skrb zanj, deležni pomoči, za katero so zaprosili in ki ustreza otrokovemu stanju ter zmožnostim staršev ali drugih, ki skrbijo zanj.
3. Upošteva se posebne potrebe prizadetega otroka in finančne zmožnosti staršev ali drugih, ki skrbijo zanj, naj bo pomoč v skladu z 2. točko tega člena, kadar koli je to mogoče, brezplačna in naj prizadetemu otroku zagotavlja, da ima učinkovit dostop in da je deležen izobraževanja, usposabljanja, storitev zdravstvenega varstva, rehabilitacije, priprave na zaposlitev in možnosti za razvedrilo na način, ki pospešuje kar največjo možno vključitev v družbo in otrokov osebnostni, v številni kulturni in duhovni, razvoj.
4. Države pogodbenice bodo v duhu mednarodnega sodelovanja podpirale izmenjavo ustreznih informacij s področja preventivnega zdravstvenega varstva in medicinskega, psihološkega in funkcionalnega zdravljenja prizadetih otrok, v številni širjenje in dostop do informacij o rehabilitacijskih metodah, izobraževanju in poklicnih storitvah, z namenom pomagati državam pogodbenicam izboljšati njihove sposobnosti in večšine in obogatiti njihove izkušnje s teh področij. V tem pogledu bo posebna pozornost posvečena potrebam držav v razvoju.

24. člen

1. Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do najvišje dosegljive ravni zdravja in do storitev ustanov za zdravljenje bolezni in zdravstveno rehabilitacijo.

Države pogodbenice si bodo prizadevale zagotoviti, da ne bo noben otrok prikrajšan za pravico do takega zdravstvenega varstva.

2. Države pogodbenice si bodo prizadevale za popolno uresničitev te pravice in bodo še posebej sprejele ustrezne ukrepe:
  - a) za zmanjšanje smrtnosti novorojenčkov in otrok;
  - b) za zagotovitev potrebne zdravniške pomoči in zdravstvenega varstva vsem otrokom, s poudarkom na razvoju osnovnega zdravstvenega varstva;
  - c) za boj proti boleznim in podhranjenosti, tudi v okviru osnovnega zdravstvenega varstva, med drugim z uporabo razpoložljive tehnologije in zagotovitvijo dovolj hranljivih živil in čiste pitne vode, upošteva nevarnosti in tveganja onesnaženega okolja;
  - d) za zagotavljanje ustreznega zdravstvenega varstva matere pred porodom in po njem;
  - e) za zagotavljanje, da so vsi družbeni sloji, še posebej starši in otroci, obveščeni, da imajo dostop do izobraževanja in podporo pri uporabi osnovnega znanja o otrokovem zdravju in prehrani, o prednostih dojenja, higieni in asanaciji okolja ter preprečevanju nesreč;
  - f) za razvoj preventivnega zdravstvenega varstva, svetovanja za starše ter izobraževanja in storitev v zvezi z načrtovanjem družine.
3. Države pogodbenice bodo z vsemi učinkovitimi in ustreznimi ukrepi odpravljale tradicionalne navade, ki škodujejo zdravju otrok.
4. Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo podpirale in pospeševale mednarodno sodelovanje, da bi polagoma dosegle popolno uresničitev s tem členom priznane pravice. V tem pogledu bo posebna pozornost posvečena potrebam držav v razvoju.

25. člen

Države pogodbenice otroku, ki so ga zaradi skrbi, varstva ali oskrbe njegovega telesnega ali duševnega zdravja vzeli v oskrbo pristojni organi, priznavajo pravico do občasne preverbe postopka, ki mu je bil zagotovljen, in vseh drugih okoliščin v zvezi z njegovo oskrbo.

26. člen

1. Države pogodbenice priznavajo vsakemu otroku pravico do socialnega varstva, v številni socialno zavarovanje, in bodo v skladu s svojo notranjo zakonodajo sprejele potrebne ukrepe za doseglo popolne uresnitve te pravice.
2. Ugodnosti naj se, kjer je primerno, odobrijo, upoštevaje sredstva in zmožnosti otroka in oseb, ki so odgovorne za njegovo preživljanje, kakor tudi katerekoli druge okoliščine v zvezi z zahtevo po ugodnostih, ki jo je predložil otrok ali kdo drug v njegovem imenu.

27. člen

1. Države pogodbenice vsakemu otroku priznavajo pravico do življenjske ravni, ki ustreza njegovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, nravstvenemu in družbenemu razvoju.
2. (Eden ali oba) starša ali drugi, ki so odgovorni za otroka, imajo glavno odgovornost za to, da v skladu s svojimi sposobnostmi in gmotnimi zmožnostmi zagotovijo življenjske razmere, potrebne za otrokov razvoj.
3. Države pogodbenice bodo v skladu z nacionalnimi pogoji in svojimi zmožnostmi sprejele ustrezne ukrepe, s katerimi bodo staršem ali drugim, ki so odgovorni za otroka, pomagale uveljaviti to pravico, in bodo, če je potrebno, zagotovile gmotno pomoč in programe pomoči, še posebej glede prehrane, obleke in stanovanja.
4. Države pogodbenice bodo sprejele vse ustrezne ukrepe, s katerimi bodo od staršev ali oseb, ki so finančno odgovorne za otroka, zagotovile preživnino za otroka tako v državi pogodbenici kakor tudi v tujini. Če oseba, ki je finančno odgovorna za otroka, prebiva v drugi državi kot otrok, države pogodbenice posebej podpirajo pristop k mednarodnim sporazumom ali sklepanje takih sporazumov ter drugih ustreznih dogovorov.

28. člen

1. Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do izobraževanja in z namenom, da bi bila ta pravica polagoma dosežena na podlagi enakih možnosti, še posebej:
  - a) zagotavljajo obvezno in vsem brezplačno dostopno osnovno šolanje;
  - b) spodbujajo razvoj različnih oblik srednjega šolanja, všteti splošno in poklicno šolanje, skrbijo, da je dosegljivo in dostopno vsakemu otroku, ter sprejemajo ustrezne ukrepe, kot je uvedba brezplačnega šolanja in po potrebi denarna pomoč;
  - c) z vsemi razpoložljivimi sredstvi zagotavljajo, da je visoko šolanje na podlagi osebne sposobnosti vsem enako dostopno;
  - d) skrbijo, da so obvestila in nasveti o šolanju in poklicu dosegljivi in dostopni vsem otrokom;
  - e) sprejemajo ukrepe za spodbujanje rednega obiskovanja pouka in zmanjševanja osipa v šolah.
2. Države pogodbenice bodo z ustreznimi ukrepi zagotovile, da se bo v šolah disciplina uveljavljala na način, ki je v skladu z otrokovim človeškim dostojanstvom in s to Konvencijo.
3. Države pogodbenice bodo pospeševale in spodbujale mednarodno sodelovanje v zadevah v zvezi z izobraževanjem, še posebej z namenom, da bi pripomogle k izkoreninjanju neznanja in nepismenosti po vsem svetu in olajšale dostop do znanstvenih in tehničnih spoznanj in sodobnih učnih metod. V tem pogledu se posebna pozornost posveča potrebam držav v razvoju.

29. člen

1. Države pogodbenice so si edine, da mora biti izobraževanje otrok usmerjeno:
  - a) k popolnemu razvoju otrokove osebnosti, nadarjenosti ter umskih in telesnih sposobnosti;
  - b) h krepitvi spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter načel, določenih z Ustanovno listino Združenih narodov;
  - c) h krepitvi spoštovanja do otrokovih staršev, njegove kulturne identitete, jezika in vrednot, nacionalnih vrednot države, v kateri otrok prebiva, država, iz katere morda izhaja, in do civilizacij, različnih od njegove;
  - d) k pripravi otroka na odgovorno življenje v svobodni družbi, v duhu razumevanja, miru, strpnosti, enakosti med spoloma in prijateljstva med vsemi narodi, etničnimi, narodnimi in verskimi skupinami in osebami staroselskega porekla;
  - e) h krepitvi spoštovanja do naravnega okolja.
2. Nobene določbe tega ali 28. člena ni dovoljeno razlagati tako, kot da bi posameznikom ali organom kratila pravico ustanavljanja in upravljanja izobraževalnih ustanov; pogoj je le, da so spoštovana načela iz 1. točke tega člena in da je izobrazba, ki jo dajejo take ustanove, v skladu z minimalnimi normami, ki jih lahko predpiše država.

30. člen

V tistih državah, v katerih živijo etnične, verske ali jezikovne manjšine ali osebe staroselskega porekla, otroku, ki pripada taki manjšini ali ki je staroselec, ne sme biti vzeta pravica, da skupaj z drugimi člani svoje skupine uživa svojo lastno kulturo, izpoveduje in izraža svojo lastno vero in da uporablja svoj lastni jezik.

31. člen

1. Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do počitka in prostega časa, do igre in razvedrila, primerne otrokovi starosti, in do prostega udeleževanja kulturnega življenja in umetnosti.
2. Države pogodbenice spoštujejo in podpirajo otrokovo pravico polno se udeleževati kulturnega in umetniškega življenja in spodbujajo zagotavljanje ustreznih in enakih možnosti kulturnega, umetniškega, razvedrilnega in prostočasnega udejstvovanja.

32. člen

1. Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do zaščite pred ekonomskim izkoriščanjem in pred opravljanjem kateregakoli dela, ki je lahko nevarno ali ki moti otrokovo šolanje ali škodi njegovemu zdravju ali telesnemu, umskemu, duhovnemu, npravstvenemu ali družbenemu razvoju.

2. Države pogodbenice bodo z zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi zagotovile uresničevanje tega člena. V ta namen in v skladu z ustreznimi določbami drugih mednarodnih aktov bodo države pogodbenice še posebej:
- določile najnižjo starostno mejo, pri kateri je dovoljeno zaposlovanje;
  - določile ustrezne predpise o številu delovnih ur in o pogojih zaposlovanja;
  - določile ustrezne kazni in druge sankcije, s katerimi bodo zagotovile učinkovito uveljavljanje tega člena.

33. člen

Države pogodbenice bodo z vsemi ustreznimi ukrepi, všteti zakonodajne, upravne, družbene in vzgojne ukrepe, zaščitile otroke pred nezakonito uporabo mamil in psihotropnih snovi, kot so določene v ustreznih mednarodnih pogodbah, in preprečile uporabo otrok pri nezakoniti proizvodnji in trgovini s takšnimi snovmi.

34. člen

Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo otroka zavarovale pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab. V ta namen bodo države pogodbenice še posebej sprejele vse ustrezne državne, bilateralne in multilateralne ukrepe, s katerimi bodo preprečile:

- napeljevanje ali siljenje otroka h kakršnikoli nezakoniti spolni dejavnosti;
- izkoriščanje otrok v prostituciji ali drugih nezakonitih spolnih dejavnostih;
- izkoriščanje otrok v pornografskih predstavah in gradivih.

35. člen

Države pogodbenice bodo z ustreznimi državnimi, bilateralnimi in multilateralnimi ukrepi preprečile ugrabitve, prodajo ali trgovanje z otroki v kakršnekoli namene ali v kakršnikoli obliki.

36. člen

Države pogodbenice bodo otroka varovale pred vsemi oblikami izkoriščanja, ki mu v kakršnemkoli pogledu škoduje.

37. člen

Države pogodbenice bodo zagotovile, da:

- noben otrok ne bo izpostavljen mučenju ali drugemu okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju. Tako smrtna kazen kot dosmrtni zapor brez možnosti pomilostitve naj se ne izrekata za kazniva dejanja, ki so jih storile osebe, ki še niso dopolnile osemnajst let;
- nobenemu otroku ne bo nezakonito ali samovoljno odvzeta prostost. Otrok sme biti prijet, priprt ali zaprt v skladu z zakoni in le v skrajnem primeru ter za najkrajši potrební čas;

- c) se bo z vsakim otrokom, ki mu je bila odvzeta prostost, ravnalo človeško in s spoštovanjem dostojanstva, ki je neločljivo od človekove osebnosti, ter na način, ki upošteva potrebe oseb njegove starosti. Še posebej mora biti vsak otrok, ki mu je bila odvzeta prostost, ločen od odraslih, razen, če smatra, da je to v nasprotju z njegovimi interesi, in imeti, razen v izjemnih okoliščinah, pravico preko dopisovanja ali obiskov vzdrževati stike s svojo družino;
- d) bo imel vsak otrok, ki mu je bila odvzeta prostost, takojšen dostop do pravne in druge ustrezne pomoči ter pravico pred sodiščem ali drugim pristojnim, neodvisnim in nepristranskim organom izpodbijati zakonitost odvzema njegove prostosti ter pravico do takojšnje odločitve o kateremkoli takšnem ukrepu.

38. člen

1. Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo spoštovale in zagotavljale spoštovanje na otroka se nanašajočih načel mednarodnega humanitarnega prava, ki je zanje veljavno v oboroženih spopadih.
2. Države pogodbenice bodo z vsemi možnimi ukrepi zagotovile, da osebe, ki še niso dopolnile petnajst let, ne bodo neposredno sodelovale v sovražnostih.
3. Države pogodbenice ne bodo v svoje oborožene sile rekrutirale nobene osebe, ki še ni dopolnila petnajst let. Pri rekrutiranju tistih, ki so že dopolnili petnajst let, vendar še niso stari osemnajst let, si bodo države pogodbenice prizadevale dati prednost tistim, ki so starejši.
4. V skladu s svojimi iz mednarodnega humanitarnega prava izhajajočimi obveznostmi, da med oboroženimi spopadi varujejo civilno prebivalstvo, bodo države pogodbenice z vsemi možnimi ukrepi zagotovile varstvo in skrb za otroke, ki jih je prizadel oboroženi spopad.

39. člen

Države pogodbenice bodo s sprejetjem vseh ustreznih ukrepov pospešile telesno in duševno okrevanje otroka, ki je bil žrtev kakršnekoli oblike zanemarjanja, izkoriščanja ali zlorabe, mučenja ali kakršnekoli druge oblike okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ali oboroženih spopadov, in njegovo ponovno vključitev v družbo. Takšno okrevanje in ponovno vključevanje v družbo mora potekati v okolju, ki krepi otrokovo zdravje, samospoštovanje in dostojanstvo.

40. člen

1. Države pogodbenice priznavajo pravico vsakega otroka, ki je osumljen, obtožen ali spoznan za krivega kršenja kazenskega zakona, da z njim ravnajo na način, ki je v skladu z razvijanjem otrokovega občutka za dostojanstvo in vrednost, ki krepi otrokovo spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin drugih in ki upošteva njegovo starost ter zaželeno spodbujanje njegove ponovne vključitve v družbo in prevzemanje dejavne vloge v njej.

2. V ta namen in upošteva je ustrezne določbe mednarodnih aktov, bodo države pogodbenice še posebej zagotovile da:
- a) noben otrok ne bo osumljen, obtožen ali spoznan za krivega kršenja kazenskega zakona zaradi dejanj ali opustitve, ki v času storitve po notranji ali mednarodni zakonodaji niso pomenile kaznivega dejanja;
  - b) je vsakemu otroku, ki je osumljen ali obtožen kršenja kazenskega zakona, zajamčeno vsaj naslednje:
    - (I) da velja za nedolžnega, dokler ni njegova krivda dokazana v skladu z zakonom;
    - (II) da je takoj in neposredno in , če je potrebno, prek staršev ali zakonitih skrbnikov seznanjen z obtožbami proti njemu ter da ima pri pripravi in predstavitvi svoje obrambe pravno in drugo ustrezno pomoč;
    - (III) da o njegovem primeru nemudoma odloča pristojni neodvisni in nepristranski organ ali sodno telo v poštenem postopku v skladu z zakonom, ob prisotnosti pravne ali druge ustrezne pomoči in staršev ali zakonitih skrbnikov, razen če se smatra, da to ni v otrokovem interesu, posebej upošteva je njegovo starost ali položaj;
    - (IV) da ni prisiljen pričati ali priznati krivde; da zasliši ali zahteva zaslišanje obremenilnih prič in da doseže udeležbo in zaslišanje prič v svojo korist ob enakih pogojih;
    - (V) da če se presodi, da je prekršil kazensko pravo, to odločitev in katerekoli iz nje izhajajoče ukrepe preizkusi višji pristojni, neodvisni in nepristranski organ ali sodno telo v skladu z zakonom;
    - (VI) da ima otrok brezplačno pomoč tolmača, če ne razume ali govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem;
    - (VII) da je v vseh fazah postopka zajamčeno popolno spoštovanje njegove zasebnosti.
3. Države pogodbenice si morajo prizadevati pospeševati sprejemanje zakonov in postopkov ter ustanavljanje organov in ustanov, posebej namenjenih otrokom, ki so osumljeni, obtoženi ali spoznani za krive kršenja kazenskega prava, še posebej pa pospeševati:
- a) določanje najnižje starosti, do katere se domneva, da otroci niso sposobni kršiti kazenskega prava;
  - b) kadarkoli je primerno ali zaželeno, ukrepe za obravnavanje takih otrok brez zatekanja k sodnim postopkom, ob pogoju, da je zajamčeno popolno spoštovanje človekovih pravic in zakonske zaščite.
4. Na voljo naj bodo različne možnosti, kot so skrb, svetovanje, nadzor, pravno svetovanje, pogojen odpust kazni, rejništvo, izobraževanje in programi poklicnega usposabljanja ter druge alternative institucionalnih skrbi, ki zagotavljajo, da se otroke obravnava na način, primeren njihovi blaginji in v skladu tako z njihovimi razmerami kakor tudi s prestopkom.

41. člen

Nič iz te Konvencije ne bo vplivalo na katerokoli določbo, ki je ugodnejša za ureničitev otrokovih pravic in ki je lahko vsebovana v:

- a) zakonodaji države pogodbenice; ali
- b) mednarodnem pravu, veljavnem za to državo.

II. del

42. člen

Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo z načeli in določbami te Konvencije z ustreznimi in učinkovitimi sredstvi najširše seznanile tako odrasle kot otroke.

43. člen

1. Z namenom preverjanja napredka, ki so ga države pogodbenice dosegle pri uresničevanju s to Konvencijo prevzetih obveznosti, se ustanavlja Odbor za otrokove pravice, ki bo izvrševal spodaj navedene naloge.
2. Odbor sestavlja deset strokovnjakov visokega moralnega ugleda in priznanih sposobnosti na področju, na katero se nanaša ta Konvencija. Člane Odbora izberejo države pogodbenice izmed svojih državljanov, pri čemer se upošteva pravična zemljepisna porazdelitev, kakor tudi glavni pravni sistemi; svojo funkcijo opravljajo v osebnem svojstvu.
3. Člani Odbora se volijo s tajnim glasovanjem s seznama oseb, ki jih predlagajo države pogodbenice. Vsaka država pogodbenica sme predlagati enega izmed svojih državljanov.
4. Prve volitve v Odbor morajo biti najkasneje šest mesecev po dnevu, ko začne veljati ta Konvencija, in nato vsako drugo leto. Najmanj štiri mesece pred dnevom vsakih volitev generalni sekretar Združenih narodov države pogodbenice pisno pozove, naj mu v dveh mesecih sporočijo imena svojih kandidatov. Generalni sekretar nato sestavi abecedni seznam vseh tako predlaganih, pri čemer navede, katere države pogodbenice so jih predlagale, in ga predloži državam pogodbenicam te Konvencije.
5. Volitve potekajo na sestanku držav pogodbenic, ki ga generalni sekretar skliče v sedežu Združenih narodov. Na teh sestankih, na katerih tvorita kvorum dve tretjini držav pogodbenic, so za člane Odbora izvoljeni tisti kandidati, ki dobijo največ glasov in absolutno večino predstavnikov navzočih držav pogodbenic, ki glasujejo.
6. Člane Odbora volijo za štiri leta. Če so vnovič predlagani, so lahko znova izvoljeni. Petim od članov, ki so bili izvoljeni na prvih volitvah, mandat poteče po dveh letih. Imena teh petih članov predsedujoči sestanka določi z žrebom neposredno po opravljenih prvih volitvah.
7. Če kak član Odbora umre ali odstopi ali izjavi, da iz kakršnegakoli drugega razloga ne more več opravljati svojih dolžnosti v Odboru, država pogodbenica, ki je tega člana predlagala, izmed svojih državljanov izbere drugega strokovnjaka, ki to funkcijo opravlja do konca mandata, če to Odbor odobri.
8. Odbor si predpiše svoj poslovnik.
9. Odbor voli svoje funkcionarje na dve leti.

10. Redni sestanki Odbora potekajo v sedežu Združenih narodov ali na kateremkoli drugem primernem kraju, ki ga določi Odbor. Odbor se praviloma sestaja enkrat letno. Dolžino sestankov Odbora določijo in, če je potrebno, ponovno pretehtajo na sestanku držav pogodbenic te Konvencije, vendar po odobritvi Generalne skupščine.
11. Generalni sekretar Združenih narodov Odboru zagotovi osebje in pogoje, potrebne za učinkovito izvrševanje nalog, ki mu jih določa ta Konvencija.
12. Člani Odbora, ustanovljenega v skladu s to Konvencijo, z odobritvijo Generalne skupščine prejemajo nadomestila iz sredstev Združenih narodov ob pogojih, ki jih lahko določi Generalna skupščina.

44. člen

1. Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo preko generalnega sekretarja Združenih narodov Odboru poročale o ukrepih, ki so jih sprejele za uveljavitev tu priznanih pravic, in o napredku, ki so ga dosegle pri uživanju teh pravic:
  - a) v dveh letih, odkar je za posamezno državo začela veljati ta Konvencija;
  - b) nato pa vsakih pet let.
2. Poročila v skladu s tem členom navajajo morebitne dejavnike in težave, ki ovirajo izpolnjevanje obveznosti, ki jih narekuje ta Konvencija. Poročila morajo vsebovati tudi zadostne informacije, ki Odboru omogočijo vsestranski vpogled v uresničevanje te Konvencije v posamezni državi.
3. Državi pogodbenici, ki je Odboru dostavila izčrpno prvotno poročilo, v nadaljnjih poročilih v skladu s točko 1.b tega člena ni treba ponavljati osnovnih informacij, ki jih je že predložila.
4. Odbor lahko od države podpisnice zahteva dodatne informacije o uresničevanju te Konvencije.
5. Odbor preko Ekonomskega in socialnega sveta Generalni skupščini vsaki dve leti predloži poročilo o svojem delu.
6. Države pogodbenice bodo poskrbele, da bodo njihova poročila široko dostopna javnosti v njihovih lastnih državah.

45. člen

Da bi pospešili učinkovito uresničevanje Konvencije in spodbudili mednarodno sodelovanje na področju, ki ga ta Konvencija obravnava:

- a) imajo specializirane agencije, Sklad Združenih narodov za pomoč otrokom in drugi organi Združenih narodov pravico biti zastopani pri obravnavanju uresničevanja tistih določb te Konvencije, ki sodijo v okvir njihovih pristojnosti. Če se mu zdi primerno, lahko Odbor prosi specializirane agencije, Sklad Združenih narodov za pomoč otrokom in druge pristojne organe za strokovni nasvet glede uresničevanja Konvencije na področjih, ki sodijo v okvir njihovih pooblastil.

- Odbor lahko specializirane agencije, Sklad Združenih narodov za pomoč otrokom in druge organe Združenih narodov prosi, da mu predložijo poročila o uresničevanju te Konvencije na področjih, ki sodijo v okvir njihovih dejavnosti;
- b) lahko Odbor, če se mu zdi primerno, specializiranim agencijam, Skladu Združenih narodov za pomoč otrokom in drugim pristojnim organom posreduje katekololi poročilo države pogodbenice, ki vsebuje zahtevo ali kaže potrebo po strokovnem nasvetu ali pomoči, skupaj s svojimi morebitnimi opažanji in predlogi o teh zahtevah in potrebah;
  - c) Odbor lahko Generalni skupščini priporoči, da od generalnega sekretarja zahteva, naj v njegovem imenu izdela študije o konkretnih vprašanjih v zvezi z otrokovimi pravicami;
  - d) Odbor lahko na podlagi informacij, ki jih je prejel v skladu s 44. in 45. členom te Konvencije, oblikuje te predloge in splošna priporočila. Take predloge in splošna priporočila posreduje vsaki prizadeti državi pogodbenici in o njih poroča Generalni skupščini skupaj z morebitnimi komentarji držav pogodbenic.

III. del

46. člen

Ta Konvencija je odprta za podpis vsem državam.

47. člen

Ta Konvencija mora biti ratificirana. Ratifikacijske listine se položijo pri generalnem sekretarju Združenih narodov.

48. člen

Ta Konvencija bo ostala odprta za pristop vsaki državi. Pristopne listine se položijo pri generalnem sekretarju Združenih narodov.

49. člen

1. Ta Konvencija začne veljati trideseti dan po dnevu, ko je pri generalnem sekretarju Združenih narodov položena dvajseta ratifikacijska ali pristopna listina.
2. Za vsako državo, ki to Konvencijo ratificira ali k njej pristopi po položitvi dvajsete ratifikacijske ali pristopne listine, Konvencija začne veljati trideseti dan po tem, ko taka država položi ratifikacijske ali pristopne listine.

50. člen

1. Vsaka država pogodbenica lahko predlaga amandma in ga predloži generalnemu sekretarju Združenih narodov. Generalni sekretar nato predloženi amandma pošlje vsem državam pogodbenicam skupaj z zahtevo, naj izjavijo, ali želijo

sklicanje konference držav pogodbenic, ki bi razpravljala in glasovala o predlogih. Če se v štirih mesecih od dneva obvestila najmanj tretjina držav pogodbenic izreče za konferenco, jo generalni sekretar skliče pod okriljem Združenih narodov. Vsak amandma, ki ga sprejme večina držav pogodbenic, ki so bile na konferenci navzoče in so glasovale, je treba predložiti v odobritev Generalni skupščini Združenih narodov.

2. Amandma, sprejet v skladu s 1. točko tega člena, začne veljati, ko ga odobri Generalna skupščina Združenih narodov in ko ga države pogodbenice sprejmejo z dvotretjinsko večino.
3. Ko amandma začne veljati, je obvezen za tiste države pogodbenice, ki so ga sprejele, ostale države pogodbenice pa ostanejo zavezane z določbami te Konvencije in s katerikoli pred tem sprejetim amandmajem.

51. člen

1. Generalni sekretar Združenih narodov sprejema in vsem državam pošilja besedila pridržkov, ki jih države navedejo ob ratifikaciji ali pristopu.
2. Pridržki, ki niso v skladu s cilji in nameni te Konvencije, niso dopustni.
3. Pridržek je moč kadarkoli umakniti z ustreznim obvestilom generalnemu sekretarju Združenih narodov, ki nato obvesti vse države. Tako obvestilo začne veljati eno leto po dnevu, ko je generalni sekretar prejel obvestilo.

52. člen

Država pogodbenica lahko to Konvencijo odpove s pisno notifikacijo, naslovljeno na generalnega sekretarja Združenih narodov. Odpoved začne veljati eno leto po dnevu, ko je generalni sekretar prejel notifikacijo.

53. člen

Generalni sekretar Združenih narodov je izbran, da hrani to Konvencijo.

54. člen

Izvirnik te Konvencije, katere arabsko, kitajsko, angleško, francosko, rusko in špansko besedilo so enako avtentična, je shranjen pri generalnem sekretarju Združenih narodov.

Da bi to potrdili, so spodaj podpisani, za to po predpisih pooblaščeni, podpisali to Konvencijo.

Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije

**Sprejela ga je Generalna skupščina Združenih narodov
z resolucijo A/RES/54/26 z dne 5. maj 2000.**

Države pogodbenice tega protokola

menijo, da bi bilo za nadaljnje doseganje ciljev Konvencije o otrokovih pravicah in izvajanje njenih določb, še posebej 1., 11., 21., 32., 33., 34., 35. in 36. člena, primerno razširiti ukrepe, ki bi jih morale države pogodbenice sprejeti, da bi zajamčile varstvo otroka pred prodajo otrok, otroško prostitucijo in otroško pornografijo,

menijo tudi, da Konvencija o otrokovih pravicah priznava pravico otroka, da je zavarovan pred ekonomskim izkoriščanjem in opravljanjem vsakršnega dela, ki bi lahko ogrožalo ali oviralo otrokovo izobraževanje oziroma bi lahko škodilo otrokovemu zdravju ali telesnemu, duševnemu, duhovnemu, moralnemu ali družbenemu razvoju,

so resno zaskrbljene zaradi opaznega in naraščajočega mednarodnega prometa z otroki, namenjenega prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji,

so globoko zaskrbljene zaradi razširjenosti in nenehnega spolnega turizma, za katerega so otroci posebej ranljivi, saj neposredno pospešuje prodajo otrok, otroško prostitucijo in otroško pornografijo,

priznavajo, da je pri več posebej ranljivih skupinah, med katerimi so tudi deklice, večja nevarnost spolnega izkoriščanja in da so deklice nesorazmerno zastopane med spolno izkoriščanimi,

so zaskrbljene zaradi naraščajoče dostopnosti otroške pornografije na internetu in drugih razvijajočih se tehnologijah in se sklicujejo na Mednarodno konferenco o boju proti otroški pornografiji na internetu (Dunaj, 1999) in še posebej na njen sklep, ki poziva, da se proizvodnja, distribucija, izvoz, prenašanje, uvoz, posest z določenim namenom in oglaševanje otroške pornografije določijo kot kazniva dejanja, in poudarja pomen tesnejšega sodelovanja in partnerstva med vladami in ponudniki internetnih storitev,

so prepričane, da bo odprava prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije lažja z uporabo celostnega pristopa, ki bo obravnaval dejavnike, ki k temu prispevajo in med katerimi so: nerazvitost, revščina, gospodarska neskladja, nepravilne družbeno-ekonomske strukture, družine, ki ne opravljajo svoje vloge, pomanjkanje vzgoje in izobraževanja, preseljevanje s podeželja v mesta, spolno razlikovanje, neodgovorno spolno vedenje odraslih, škodljivi tradicionalni običaji, oboroženi spopadi in nedovoljeno trgovanje z otroki,

prepričane, da se je treba truditi za dvig ozaveščenosti javnosti, da bi zmanjšali porabniško povpraševanje po prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji, in so prav tako prepričane o pomenu krepitve svetovnega partnerstva med vsemi dejavniki in izboljšanja izvajanja zakonov na ravni držav,

upoštevajo določbe mednarodnopравnih aktov v zvezi z varstvom otrok, vključno s Haaško konvencijo o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah, Haaško konvencijo o civilnopравnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, Haaško konvencijo o pristojnosti, veljavni zakonodaji, priznanju, izvrševanju in sodelovanju v zvezi z odgovornostjo staršev in ukrepih za varstvo otrok ter Konvencijo Mednarodne organizacije dela št. 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo,

spodbujene z veliko podporo Konvenciji o otrokovih pravicah, ki kaže na široko razširjeno zavezanost uveljavljanju in varstvu otrokovih pravic,

priznavajo pomembnost Programa ukrepanja za preprečevanje prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije ter Deklaracije in načrta dela v zvezi z ukrepanjem, sprejetih na Svetovnem kongresu proti komercialnemu spolnemu izkoriščanju otrok, ki je potekal v Stockholmu od 27. do 31. avgusta 1996, in drugih ustreznih sklepov in priporočil pristojnih mednarodnih teles,

ustrezno upoštevajo pomen, ki ga imajo tradicija in kulturne vrednote vsakega naroda za varstvo in skladen razvoj otroka,

zato so se sporazumele:

1. člen

Države pogodbenice prepovedujejo prodajo otrok, otroško prostitucijo in otroško pornografijo, kot je določeno v tem protokolu.

2. člen

V tem protokolu:

- (a) prodaja otrok pomeni vsakršno dejanje ali posel, s katerim kaka oseba ali skupina oseb posreduje otroka komu drugemu za plačilo ali kakršno koli drugo nadomestilo;

- (b) otroška prostitucija pomeni uporabo otroka v spolnih dejavnostih za plačilo ali kakršno koli drugo obliko nadomestila;
- (c) otroška pornografija pomeni vsakršno prikazovanje otroka, udeleženega v resničnih ali simuliranih spolnih dejavnostih, s pomočjo kakršnih koli sredstev ali kakršno koli prikazovanje njegovih spolnih organov predvsem za spolne namene.

3. člen

1. Vsaka država pogodbenica zagotovi, da bodo najmanj ta dejanja in dejavnosti v celoti zajeti v njeni kazenski zakonodaji, bodisi da so taka kazniva dejanja izvršena na njenem ozemlju ali zunaj njega ali individualno ali organizirano:
  - (a) v zvezi s prodajo otrok, kot je opredeljena v 2. členu:
    - (i) ponujanje, dobavljanje ali sprejemanje otroka s kakršnimi koli sredstvi z namenom:
      - a. spolnega izkoriščanja otroka;
      - b. prenosa organov otroka za dobiček;
      - c. prisilnega dela otroka;
    - (ii) neprimerno pridobivanje soglasja v vlogi posrednika pri posvojitvi otroka, s katerim so kršeni veljavni mednarodnopravni akti o posvojitvi;
  - (b) ponujanje, pridobivanje, naročanje ali zagotavljanje otroka za otroško prostitucijo, kot je opredeljena v 2. členu;
  - (c) proizvodnje, razpečevanje, razširjanje, uvoz, izvoz, ponujanje, prodaja ali posedovanje otroške pornografije, kot je opredeljena v 2. členu, za prej navedene namene.
2. Ob upoštevanju določb notranje zakonodaje države pogodbenice sta kazniva tudi poskus izvršitve katerega koli od teh dejanj in sotorilstvo ali sodelovanje pri katerem koli od teh dejanj.
3. Vsaka država pogodbenica določi za ta kazniva dejanja ustrezne kazni, ki upoštevajo njihovo resno naravo.
4. Ob upoštevanju določb notranje zakonodaje vsaka država pogodbenica, če je to primerno, sprejme ukrepe za vzpostavitev odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja, določena v prvem odstavku tega člena. Ob upoštevanju pravnih načel države pogodbenice je ta odgovornost pravnih oseb lahko kazenska, civilna ali upravna.
5. Države pogodbenice sprejmejo vse ustrezne zakonske in upravne ukrepe, da zagotovijo, da bodo vse osebe, vključene v posvojitve otroka, ravnale v skladu z veljavnimi mednarodnopravnimi akti.

4. člen

1. Vsaka država pogodbenica sprejme ukrepe, ki bi bili potrebni za vzpostavitev njene sodne pristojnosti za kazniva dejanja iz prvega odstavka 3. člena, kadar so kazniva dejanja izvršena na njenem ozemlju ali na ladji ali letalu, registriranem v tej državi.

2. Vsaka država pogodbenica lahko sprejme ukrepe, ki bi bili potrebni za vzpostavitev njene sodne pristojnosti za kazniva dejanja iz prvega odstavka 3. člena, v primerih:
  - (a) kadar je domnevni storilec državljan te države ali oseba, ki ima svoje stalno prebivališče na njenem ozemlju;
  - (b) kadar je žrtev državljan te države.
3. Vsaka država pogodbenica prav tako sprejme ukrepe, ki bi bili potrebni za vzpostavitev njene sodne pristojnosti za prej navedena kazniva dejanja, kadar je domnevni storilec navzoč na njenem ozemlju in če ga ne izroči drugi državi pogodbenici z utemeljitvijo, da je kaznivo dejanje izvršil eden od njenih državljanov.
4. Ta protokol ne izključuje pristojnosti v kazenskih zadevah, ki se izvajajo v skladu z mednarodnim pravom.

5. člen

1. Kazniva dejanja iz prvega odstavka 3. člena se štejejo za kazniva dejanja, za katera se lahko zahteva izročitev po kateri koli obstoječi pogodbi o izročitvi, ki obstaja med državami pogodbenicami, in za kazniva dejanja, za katera se lahko zahteva izročitev po kateri koli pozneje sklenjeni pogodbi o izročitvi, in to pod pogoji iz teh pogodb.
2. Če država pogodbenica, ki izročitev pogojuje z obstojem pogodbe, prejme zahtevo za izročitev od druge države pogodbenice, s katero nima pogodbe o izročitvi, lahko šteje ta protokol za pravno podlago za izročitev v zvezi s takimi kaznivimi dejanji. Za izročitev veljajo pogoji, določeni z zakonodajo zaprosene države.
3. Države pogodbenice, ki izročitve ne pogojujejo z obstojem pogodbe, med seboj priznavajo taka kazniva dejanja za kazniva dejanja, za katera se lahko zahteva izročitev, ob upoštevanju pogojev, določenih z zakonodajo zaprosene države.
4. Taka kazniva dejanja se glede izročitve med državami pogodbenicami obravnavajo, kot da so bila izvršena ne le na kraju, kjer so se zgodila, ampak tudi na ozemlju držav, od katerih se zahteva, da vzpostavijo svojo sodno pristojnost v skladu s 4. členom.
5. Če je zahtevek za izročitev dan v zvezi s kaznivim dejanjem iz prvega odstavka 3. člena in če zaprosena država pogodbenica ne izroči ali noče izročiti storilca kaznivega dejanja na podlagi njegovega državljanstva, ta država sama sprejme primerne ukrepe, da se zadeva predloži njenim pristojnim organom zaradi pregona.

6. člen

1. Države pogodbenice druga drugi čim bolj pomagajo v zvezi s preiskavami oziroma kazenskimi postopki ali postopki za izročitev v zvezi s kaznivimi dejanji iz prvega odstavka 3. člena, kar vključuje tudi pomoč pri pridobivanju dokazov, ki jih imajo na razpolago in ki so potrebni za postopke.

2. Države pogodbenice izpolnjujejo svoje obveznosti iz prvega odstavka tega člena v skladu z vsemi pogodbami ali drugimi dogovori o medsebojni pravni pomoči, ki morebiti obstajajo med njimi. Če takih pogodb ali dogovorov ni, države pogodbenice druga drugi pomagajo v skladu s svojo notranjo zakonodajo.

7. člen

Države pogodbenice ob upoštevanju določb svoje notranje zakonodaje:

- (a) sprejmejo ukrepe, s katerimi zagotovijo zaseg oziroma zaplembo:
  - (i) stvari, kot so gradiva, sredstva in drugi pripomočki, uporabljeni za izvršitev ali lažjo izvršitev kaznivih dejanj po tem protokolu;
  - (ii) premoženjske koristi, pridobljene s takimi kaznivimi dejanji;
- (b) izvršijo zahteve druge države pogodbenice za zaseg ali zaplembo stvari ali premoženjske koristi iz pododstavka (a) (i);
- (c) sprejmejo ukrepe za začasno ali dokončno zaprtje prostorov, uporabljenih za izvrševanje takih kaznivih dejanj.

8. člen

1. Države pogodbenice sprejmejo ustrezne ukrepe za varstvo pravic in koristi otrok žrtev ravnanj, ki so prepovedana po tem protokolu, na vseh stopnjah obravnavanja kaznivega dejanja, še posebej tako da:
  - (a) priznavajo ranljivost otrok žrtev in prilagodijo postopke tako, da bodo priznane njihove posebne potrebe, vključno z njihovimi posebnimi potrebami, ki jih imajo kot priče;
  - (b) seznanijo otroke žrtve z njihovimi pravicami, njihovo vlogo ter z vsebino in časovnim razporedom in potekom postopkov in z razrešitvijo njihovih zadev;
  - (c) omogočijo, da bodo mnenja, potrebe in težave otrok žrtev predstavljeni in obravnavani v postopkih, ki vplivajo na njihove osebne koristi, skladno s postopkovnimi pravili notranje zakonodaje;
  - (d) zagotovijo ustrezno podporo otrokom žrtvam v celotnem pravnem postopku;
  - (e) ustrezno zaščitijo zasebnost in identiteto otrok žrtev in ukrepajo v skladu z notranjo zakonodajo, da preprečijo neprimerno razširjanje informacij, ki bi lahko razkrile identiteto otrok žrtev;
  - (f) zagotovijo, kadar je to primerno, varnost otrok žrtev kot tudi njihovih družin ali oseb, ki pričajo v njihovo korist, pred zastraševanjem in maščevanjem;
  - (g) se izognejo nepotrebnemu zavlačevanju postopkov pri reševanju zadev in izvršitvi odredb ali odločb, s katerimi je otrokom žrtvam dodeljena odškodnina.
2. Države pogodbenice zagotovijo, da negotovost glede dejanske starosti žrtve ne preprečuje sprožitve kazenskih preiskav, vključno s preiskavami za ugotovitev starosti žrtve.
3. Države pogodbenice zagotovijo, da je v kazenskopravnem sistemu pri obravnavanju otrok, ki so žrtve kaznivih dejanj, opisanih v tem protokolu, korist otroka glavno vodilo.

4. Države pogodbenice sprejmejo ukrepe za zagotovitev ustreznega usposabljanja, še posebej iz prava in psihologije, za osebe, ki delajo z žrtvami kaznivih dejanj, prepovedanih po tem protokolu.
5. Države pogodbenice v ustreznih primerih sprejmejo ukrepe za zaščito varnosti in nedotakljivosti oseb ali organizacij, vključenih v preprečevanje in varstvo ter rehabilitacijo žrtev takih kaznivih dejanj.
6. Nič v tem členu se ne sme razlagati tako, da bi škodovalo ali ne bi bilo v skladu s pravicami obtoženega do poštenega in nepristranskega sojenja.

9. člen

1. Države pogodbenice sprejmejo, izboljšujejo in uresničujejo zakone, upravne ukrepe, socialne politike in programe za preprečevanje kaznivih dejanj iz tega protokola in z njimi seznanjajo javnost. Posebno pozornost je treba posvetiti varstvu otrok, ki so posebej ranljivi za taka ravnanja.
2. Države pogodbenice z ustreznimi sredstvi obveščanja, izobraževanjem in usposabljanjem ozaveščajo široko javnost, vključno z otroki, o preprečitvenih ukrepih in škodljivih posledicah kaznivih dejanj iz tega protokola. Pri izpolnjevanju obveznosti iz tega člena države pogodbenice spodbujajo sodelovanje skupnosti in še posebej otrok in otrok žrtev v takih programih obveščanja, vzgoje in izobraževanja ter usposabljanja, in to tudi na mednarodni ravni.
3. Države pogodbenice sprejmejo vse možne ukrepe za zagotovitev primerne pomoči žrtvam takih kaznivih dejanj skupaj z njihovo socialno reintegracijo ter njihovim celovitim telesnim in duševnim okrevanjem.
4. Države pogodbenice zagotovijo vsem otrokom žrtvam kaznivih dejanj, opisanih v tem protokolu, dostop do ustreznih postopkov, da lahko brez razlikovanja zahtevajo odškodnino za škodo od tistih, ki so odgovorni po zakonu.
5. Države pogodbenice sprejmejo primerne ukrepe za učinkovito prepoved proizvodnje in razširjanja gradiva za oglaševanje kaznivih dejanj, opisanih v tem protokolu.

10. člen

1. Države pogodbenice ukrenejo vse potrebno za krepitev mednarodnega sodelovanja z večstranskimi, regionalnimi in dvostranskimi dogovori za preprečevanje, odkrivanje, preiskovanje, preganjanje in kaznovanje tistih, ki so odgovorni za dejanja, ki vključujejo prodajo otrok, otroško prostitucijo, otroško pornografijo in otroški spolni turizem. Države pogodbenice prav tako pospešujejo mednarodno sodelovanje in usklajevanje med svojimi organi oblasti, nevladnimi organizacijami v državi in mednarodnimi nevladnimi organizacijami ter mednarodnimi organizacijami.
2. Države pogodbenice spodbujajo mednarodno sodelovanje za pomoč otrokom žrtvam pri njihovem telesnem in duševnem okrevanju, socialni reintegraciji in vračanju v domovino.

3. Države pogodbenice krepijo mednarodno sodelovanje za reševanje temeljnih vzrokov, kot sta revščina in nerazvitost, ki prispevajo k ranljivosti otrok za prodajo otrok, otroško prostitucijo, otroško pornografijo in otroški spolni turizem.
4. Države pogodbenice, ki to lahko storijo, zagotovijo finančno, tehnično ali drugo pomoč z obstoječimi večstranskimi, regionalnimi, dvostranskimi ali drugimi programi.

11. člen

Nič v tem protokolu ne vpliva na katere koli določbe, ki bolj prispevajo k uresničenju otrokovih pravic in ki so lahko vsebovane v:

- (a) pravu države pogodbenice;
- (b) mednarodnem pravu, ki velja za to državo.

12. člen

1. Vsaka država pogodbenica v dveh letih po začetku veljavnosti protokola zanjo predloži Odboru za otrokove pravice poročilo s celotnimi informacijami o ukrepih, ki jih je sprejela za izvedbo določb tega protokola.
2. Po predložitvi celovitega poročila vsaka država pogodbenica vključi v poročilo, ki ga predloži Odboru za otrokove pravice v skladu s 44. členom konvencije, vse dodatne informacije v zvezi z izvajanjem protokola. Druge države pogodbenice protokola predložijo poročilo vsakih pet let.
3. Odbor za otrokove pravice lahko zahteva od držav pogodbenic dodatne informacije v zvezi z izvajanjem tega protokola.

13. člen

1. Ta protokol je na voljo za podpis vsaki državi, ki je pogodbenica konvencije ali jo je podpisala.
2. Ta protokol je treba ratificirati, k njemu pa lahko pristopi katera koli država, ki je pogodbenica konvencije ali jo je podpisala. Listine o ratifikaciji ali pristopu se deponirajo pri generalnem sekretarju Združenih narodov.

14. člen

1. Ta protokol začne veljati tri mesece po deponiranju desete listine o ratifikaciji ali pristopu.
2. Za vsako državo pogodbenico, ki ratificira ta protokol ali k njemu pristopi po začetku njegove veljavnosti, začne protokol veljati en mesec po datumu deponiranja njene listine o ratifikaciji ali pristopu.

15. člen

1. Vsaka država lahko kadar koli odpove ta protokol s pisnim uradnim obvestilom generalnemu sekretarju Združenih narodov, ki potem obvesti druge države pogodbenice konvencije in vse države, ki so podpisale konvencijo. Odpoved začne veljati eno leto po datumu, ko to uradno obvestilo prejme generalni sekretar Združenih narodov.
2. Taka odpoved pa ne odvezuje države pogodbenice njenih obveznosti po tem protokolu v zvezi s katerim koli kaznivim dejanjem, ki se zgodi pred datumom, ko začne veljati odpoved. Prav tako taka odpoved ne sme na noben način škoditi nadaljnji obravnavi katere koli zadeve, ki jo je odbor obravnaval že pred datumom, ko je odpoved začela veljati.

16. člen

1. Vsaka država pogodbenica lahko predlaga spremembo in jo vloži pri generalnem sekretarju Združenih narodov. Generalni sekretar potem sporoči predlagano spremembo državam pogodbenicam z zahtevo, naj povedo, ali so za konferenco držav pogodbenic, na kateri bi obravnavali predloge in glasovali o njih. Če v štirih mesecih od datuma takega sporočila vsaj ena tretjina držav pogodbenic podpre tako konferenco, generalni sekretar skliče konferenco pod pokroviteljstvom Združenih narodov. Vsaka sprememba, ki jo sprejme večina držav pogodbenic, ki so navzoče in glasujejo na konferenci, se predloži Generalni skupščini v odobritev.
2. Sprememba, sprejeta v skladu s prvim odstavkom tega člena, začne veljati, ko jo odobri Generalna skupščina Združenih narodov in jo sprejme dvotretjinska večina držav pogodbenic.
3. Ko sprememba začne veljati, je zavezujoča za tiste države pogodbenice, ki so jo sprejele, medtem ko druge države pogodbenice še naprej zavezujejo določbe tega protokola in vse prejšnje spremembe, ki so jih sprejele.

17. člen

1. Ta protokol, katerega angleško, arabsko, francosko, kitajsko, rusko in špansko besedilo je enako verodostojno, se hrani v arhivu Združenih narodov.
2. Generalni sekretar Združenih narodov pošlje overjene izvode tega protokola vsem državam pogodbenicam konvencije in vsem državam, ki so jo podpisale.

SMERNICE

Za zaščito pravic otrok, žrtev trgovanja v Jugovzhodni Evropi

Maj 2003

Te smernice določajo standarde za dobro prakso v zvezi z zaščito in pomočjo otrokom, ki so žrtve trgovanja, od začetne identifikacije do končne integracije in okrevanja otroka. Razvili smo jih na podlagi pomembnih mednarodnih in regijskih instrumentov, predstavljajo pa jasen dokument o politiki in praksi, ki je potrebna za izvajanje in zaščito pravic otrok, žrtev trgovanja. Njihov namen je usmeriti vladne in državne akterje, mednarodne organizacije in nevladne organizacije (NVO) pri razvijanju postopkov za posebne zaščitne ukrepe za otroke, ki so žrtve trgovanja.

Smernicam na pot

Konvencija o otrokovih pravicah je tisti temeljni mednarodni akt, ki opredeljuje ne le otrokove pravice, temveč tudi odgovornost države za njihovo udejanjanje, preprečevanje kršitev in ukrepe ob njihovi kršitvi. Konvencija terja zaščito otrok pred zlorabo in slabim ravnanjem. Pri tem je glavno vodilo interes in največja korist otrok.

Udejanjanje in varstvo pravic ni le enkratno dejanje, je proces, v katerem morajo biti aktivni številni udeleženci, država in njene strokovne službe, civilna družba, še zlasti nevladne organizacije, in je tudi odgovornost slehernega državljana.

Kršitve pravic in stiske otrok so mnogotere, vendar so najhujše tiste, ko je otrok iztrgan iz svojega naravnega okolja in so z njim pretrgane emocionalne in socialne vezi, ko otrok postane predmet igre in kupčije odraslih, žrtev brezvestnih odraslih. Dejstvo je, da je s tem otrokom ukradeno otroštvo, poteptana njihova pravica »biti otrok«. To se dogaja vsakdan v svetu, tudi v Evropi.

UNICEF je ena najpomembnejših mednarodnih organizacij v skrbi za otrokovo preživetje, rast in razvoj, je zagovornik pravic otrok, je aktiven v boju proti zlorabi otrok in njihovem izkoriščanju. S svojim delovanjem se odziva tudi na trgovanje z otroki. »Smernice za zaščito pravic otrok, žrtev trgovanja v jugovzhodni Evropi«, ki jih je pripravil UNICEF, so izraz znanja in prakse, da specifičnost položaja otrok žrtev terja specifične ukrepe, udeleženci v postopku njihove zaščite pa potrebujejo za usklajeno delovanje pravila ravnanja in specifična znanja.

Za dosledno zavarovanje otrokovih pravic na tem področju sta nujni pravna osnova in enotna doktrina, vendar tudi ustrezna strokovna usposobljenost in osebna zavzetost vseh, ki pridejo v stik z otroki, žrtvami trgovanja. Vsi potrebujejo poleg svoje poklicne izobrazbe še dodatna znanja. Zato so Smernice s prilogami dragocen pripomoček in svojevrsten priročnik. Odgovorne akterje ne le seznanijo s pravnimi osnovami njihovega delovanja, predstavljajo istočasno tudi doktrino in zbirko konkretnih postopkov in ukrepov v korist otrok. Vpogled v vsebino dokumentov, ki so podlaga za smernice, omogoča razviti najboljšo prakso. Smernice so tudi poziv k usklajenemu delovanju državnih organov in nevladnih organizacij v korist otrok, žrtev trgovanja, skladno s Konvencijo otrokovih pravicah.

Ministrstvu za notranje zadeve gre zahvala, ker je prepoznalo pomen tega dokumenta za prakso v Sloveniji, tudi za delovanje medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi, saj je omogočilo prevod Smernic v slovenščino.

V UNICEF-u Slovenija smo prepričani, da bodo Smernice in usposabljanje strokovnjakov za zaščito otrok, žrtev trgovanja v jugovzhodni Evropi prispevale k še boljši praksi v dobro otrok. Tudi mi smo vedno pripravljene skladno z našim poslanstvom prispevati svoj delež k dobri praksi.

*Zora Tomič, prof. soc.
UNICEF Slovenija
Predsednica*

1 Definicija

- Trgovina z otroki so dejanja novačenja, prevoza, premestitve, dajanja zatočišča ali sprejemanja otroka za namen izkoriščanja bodisi v državi ali izven nje.
- Soglasje otroka o nameravanim izkoriščanju ni pomembno, tudi če ni bilo uprabljeno nobeno od naslednjih sredstev: »sila, prisila, ugrabitev, prevara, zloraba pooblastil ali dejanja, storjena v času, ko je oseba ranljiva ali pod nadzorom druge osebe.«
- Otrok, žrtev trgovanja (»otrok žrtev«) je vsaka oseba, ki je mlajša od 18 let.

2 Splošna načela

Sledeča načela so temelji Smernic za dobre prakse in jih je treba upoštevati na vseh ravneh oskrbe in zaščite otrok, žrtev trgovanja, v namembnih, tranzitnih in izvornih državah.

2.1 Pravice otroka

- Vsa dejanja v zvezi z otroki žrtvami naj usmerjajo in vodijo načela zaščite in spoštovanja človekovih pravic, kot so opredeljena v Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah (1989).
- Otroci žrtve so, kot otroci in kot žrtve, v skladu s svojimi posebnimi pravicami in potrebami upravičeni do posebnih zaščitnih ukrepov.
- Vpletenost otroka žrtve v kriminalne dejavnosti ne sme ogrožati njihovega statusa otroka in žrtve hkrati in njegovih pravic do posebne zaščite.

2.2 Najboljši interes otroka

- Pri vseh dejanjih v zvezi z otroki žrtvami, bodisi da jih vodijo javne ali zasebne socialne institucije, policija, sodišča, upravni ali zakonodajni organi, naj bodo otrokove koristi glavno vodilo.

2.3 Pravica do nediskriminacije

- Vsi otroci žrtve, nedržavljeni in državljani ali prebivalci, so upravičeni do enake zaščite in pravic. Na prvem mestu jih je treba obravnavati kot otroke. Kakršni koli pomisleki glede njihovega statusa, državljanstva, rase, spola, jezika, veroizpovedi, narodnostnega ali socialnega izvora nimajo vpliva na njihove pravice do zaščite.

2.4 Spoštovanje otrokovega mnenja

- Otrok žrtev, ki je sposoben oblikovati svoje mnenje, ima pravico, da ga svobodno izrazi glede vseh zadev v zvezi z njim, npr. pri odločanju o njegovi morebitni vrnitvi k družini ali v izvorno državo.
- Otrokovo mnenje ima ustrezno težo v skladu z njegovo starostjo, zrelostjo in otrokovo koristjo.

2.5 Pravica do informacije

- Otrokom žrtvam je treba omogočiti dostop do informacij o npr. njihovem stanju, njihovih pravicah, dostopnih storitvah in postopkih o ponovni združitvi družine in/ali vrnitvi v domovino.

- Informacije se zagotovijo v jeziku, ki ga otrok žrtev razume. Kadar se z otroki žrtvami opravljajo razgovori ali ti želijo koristiti navedene možnosti, se zagotovi ustrezen tolmač.

2.6 Pravica do zaupnosti

- Informacije o otroku žrtvi, ki bi otroka ali člane njegove družine lahko ogrozila, se ne sme razkriti.
- Treba je izpeljati vse ustrezne ukrepe za zaščito zasebnosti in identitete otrok žrtev. Ime, naslov ali druge informacije, ki bi lahko vodile do identifikacije otroka žrtve ali članov njegove družine, se ne smejo razkriti javnosti ali medijem.
- Preden se razkritje občutljiva informacija je treba dobiti dovoljenje otroka žrtve na njegovi starosti primeren način.

2.7 Pravica biti zaščiten

- Država je dolžna zaščititi otroke žrtve, jim zagotoviti varnost in jim pomagati.
- Vse odločitve glede otrok žrtev je treba sprejeti čimprej.

3 SMERNICE ZA SPECIFIČNE UKREPE

3.1 Identifikacija

- Proaktivni ukrepi za identifikacijo
- Države sprejmejo vse potrebne ukrepe za oblikovanje učinkovitih postopkov za hitro identifikacijo otrok žrtev.
- Treba si je prizadevati, da je izmenjava informacij med agencijami in posamezniki koordinirana (vključujoč varnostne organe, zdravstvene, šolske in socialne ustanove in nevladne organizacije), da se zagotovi, da se otrokom žrtvam čim prej nudi pomoč in da se jih identificira.
- Organi, pristojni za priseljevanje, mejni organi in organi pregona opravijo postopke za identifikacijo otrok žrtev v vstopnih lukah in drugih lokacijah.
- Socialna služba, zdravstveni in izobraževalni organi naj stopijo v stik z ustreznimi organi pregona, če gre za vedenje ali sum, da je otrok izkoriščen ali se z njim trguje ali da je ogrožen zaradi izkoriščanja in trgovanja.
- NVO/ organizacije civilne družbe naj vzpostavijo stik z ustreznimi organi pregona in/ali socialnimi službami, če gre za vedenje ali sum, da je otrok izkoriščen ali se z njim trguje ali da je ogrožen zaradi izkoriščanja in trgovanja.

3.1.2 Domneva starosti

- Če starost žrtve ni zanesljiva in obstajajo razlogi za domnevo, da je žrtev otrok, se domneva, da je žrtev otrok.
- Do potrditve žrtvine starosti se žrtev obravnava kot otrok in zanj upoštevajo vsi posebni zaščitni ukrepi, ki so določeni v teh smernicah.

3.2 Imenovanje skrbnika

3.2.1 Postopek imenovanja

- Takoj ko je otrok žrtev identificiran, se imenuje skrbnik, ki spremlja otroka skozi celoten postopek, dokler se ne najde in izvede trajna rešitev v otrokovo korist. V največji možni meri naj otroka žrtev spremlja ista oseba v celotnem postopku.

- Socialne službe ali drugi ustrezní organi ustanovijo skrbniško službo, ki se izvaja neposredno preko ali z uradnimi akreditiranimi organizacijami.
- Skrbniška služba imenuje skrbnika takoj, ko prejme obvestilo, da je bil otrok identificiran.
- Skrbniška služba je odgovorna za dejanja imenovanega skrbnika.
- Država zagotovi, da je ta služba popolnoma neodvisna in da lahko opravlja dejanja, za katera meni, da so v korist otroka žrtve.
- Posamezniki, ki so imenovani za skrbnike, morajo imeti ustrezno prakso in strokovno znanje o varstvu otroka in razumevanje o posebnih pravicah in potrebah otrok žrtev ter enakosti spolov.
- Skrbnike je treba ustrezno specialistično usposobiti in jim nuditi strokovno podporo.

3.2.2 Odgovornost skrbnika

- Ne glede na pravni status posameznika, ki je imenovan za skrbnika (npr. pravni skrbnik, začasni skrbnik, svetovalec/zastopnik, socialni delavec ali delavec NGO), naj bo odgovoren za to, da:
  - a) zagotovi, da so vse sprejete odločitve v otrokovo korist;
  - b) zagotovi, da ima otrok žrtev ustrezno varstvo, nastanitev, zdravstveno oskrbo, psihosocialno pomoč, izobraževanje in jezikovno podporo;
  - c) zagotovi, da ima otrok žrtev dostop do pravnega in drugega zastopanja, če je to potrebno;
  - d) se posvetuje z otrokom žrtvijo, mu svetuje in ga obvešča o njegovih pravicah;
  - e) prispeva k iskanju trajne rešitve, ki je v otrokovem najboljšem interesu;
  - f) prispeva k povezovanju med otrokom žrtvijo in različnimi organizacijami, ki lahko nudijo storitve otroku;
  - g) pomaga otroku žrtvi pri iskanju družine;
  - h) zagotovi, da se opravi vrnitev v domovino ali ponovna združitve z družino v otrokovo korist.
- Po začetnem razgovoru, ki ga opravijo uradne osebe organov pregona, skrbnik pospremi otroka v ustrezne namestitvene prostore/zatočišče.
- Skrbnik je odgovoren za varovanje koristi otroka žrtve, dokler se otroka ne dodeli v varstvo bodisi Mednarodni organizaciji za migracije, Ministrstvu za notranje zadeve ali drugi pristojni organizaciji, ki je odgovorna za postopek vračanja v domovino ali vrnitev k njegovim staršem ali zakonitemu skrbniku. Skrbnik zagotovi, da je vsa dokumentacija za dodelitev skrbništva Ministrstvu za notranje zadeve popolna. Dokler se ne poišče ustrezna rešitev za razporeditev otroka, otrok ostane v varstvu države, v skrbništvu po uradni dolžnosti imenovanega skrbnika.
- Skrbnik naj ima pravico, da odkloni pričanje v kazenskem ali civilnem postopku (sodnem), če je to v otrokovo korist.
- Skrbnik je prisoten na vseh razgovorih, ki jih policija opravi z otrokom. Če skrbnik kadar koli med razgovorom meni, da bi otrok moral imeti pravnega zastopnika, ima pravico in odgovornost, da policijo obvesti o potrebi, da se razgovor prekine, dokler ne bo prisoten pravni zastopnik.

3.3 Zasliševanje, razgovori in začetni ukrepi

3.3.1 Evidentiranje

- Organi pregona (tj. policija) naj evidentirajo otroke žrtve pri prvem razgovoru.
- Organi pregona naj nemudoma odprejo primer o otroku žrtvi in začnejo zbirati informacije, ki bodo v pomoč v sodnem postopku in ukrepe, ki jih je treba sprejeti za dodelitev otroka.

3.3.2 Začetno zaslišanje

- Otroke žrtve naj se zaslišuje na za otroke primeren način.
- Otroke žrtve naj zaslišujejo le uradne osebe organov pregona, ki so posebej usposobljene za to. Če je mogoče, naj otroke žrtve zaslišuje uradna oseba organov pregona, ki je istega spola kot otrok..
- Začetno zaslišanje otroka žrtve naj ima namen zbrati le biografske podatke in tiste o preteklem socialnem okolju (npr. starost, državljanstvo, govorni jeziki itd.).
- Informacije v zvezi z izkušnjo otroka v času trgovanja in kakšno koli vedenje, ki ga ima o nezakonitih dejavnostih ipd. naj se ne poskušajo ugotavljati na tej točki.
- Organi pregona naj se izognejo zaslišanju otroka žrtve v njihovih prostorih ali na lokaciji, kjer je bil otrok izkoriščen in/ali v prisotnosti ali fizični bližini osumljenega trgovca z ljudmi. Če je mogoče, naj se začetno zaslišanje odloži, dokler ni otrok premeščen na varno lokacijo.

3.3.3 Začetni ukrepi

- Ob identifikaciji otroka žrtve ali če gre za domnevo, da je žrtev otrok, so organi pregona odgovorni za takojšnjo organizacijo premestitve otroka žrtve v zatočišče ali na varno lokacijo za namestitvev.
- Po identifikaciji otroka žrtve, policija/organi pregona takoj, ko je mogoče, obvestijo skrbniško službo z namenom, da se določi skrbnik.
- V postopku imenovanja skrbnika naj organi pregona zaščitijo otrokovo zasebnost in zaupnost.
- Ministrstvo za notranje zadeve ali drug ustrezeni organ pregona mora vsem ostalim enotam organom pregona sporočiti podatke za stik s skrbniško službo.
- Odgovornost za stike s skrbniško službo za formalno izročitev otroka v varstvo skrbnika naj prevzamejo policisti oz. uradne osebe z višjimi nazivi, ki so zadolženi za preiskavo.
- Ob določitvi skrbnika odgovorna uradna oseba podpiše ustrezne dokumente (ki jih predloži skrbnik), ki potrjujejo, da je bil otrok izročen v skrbništvo po uradni dolžnosti; uradna oseba tudi prizna pravico skrbnika, da zahteva ustavitev postopka, da govori z otrokom na samem in da sprejme vse ukrepe, ki so v najboljšem interesu otroka.
- Ustrezeni organi pregona zagotovijo, da imenovani skrbnik povsod spremlja otroka.

3.3.4 Razgovori z otroki žrtvami o njihovih izkušnjah

- Policija in drugi organi pregona lahko zaslišijo otroka žrtev glede njegovega izkustva v zvezi s trgovanjem le v prisotnosti ustreznega skrbnika.
- Organi pregona naj v največji možni meri zmanjšajo čas in obseg zaslišanja, da bi otroku žrtvi zmanjšali nadaljnje duševne pretrese ali psihološko stisko.
- Organi pregona naj se posvetujejo s skrbnikom glede informacij, za katere po zakonu osebno pričanje otroka ni potrebno.
- Ker otrokovo soglasje ni relevantno za pravne namene, naj organi pregona to informacijo uporabljajo le za splošne preiskovalne namene.
- Očitno soglasje otroka žrtve z nameranim izkoriščanjem se ne sme uporabiti kot:
  - dokaz pri oblikovanju kazenskih obtožb proti otroku, povezanih z otrokovim statusom žrtve trgovanja ali stanja, v katerem je kot otrok;
  - edina podlaga za zadržanje otroka v policijskem priporu za nadaljnje – s tem povezanim ali pa tudi ne – zasliševanjem.

- Organi pregona (tj. tožilci in sodniki) morajo zagotoviti, da otroci žrtve niso izpostavljeni kazenskim postopkom ali sankcijam za dejanja, ki so povezana z njihovimi razmerami, v katerih so se znašli kot žrtve trgovanja.
- Organi pregona naj zagotovijo, da se otrok žrtev nikdar ne pripre iz razlogov, ki so povezani z njihovim statusom žrtve.

3.3.5 Določanje starosti

- Pri preverjanju žrtvine starosti je treba upoštevati:
  - fizični izgled otroka in njegovo psihološko zrelost,
  - izjave žrtve,
  - dokumentacijo,
  - preverjanje pri veleposlaništvih in drugih ustreznih oblasteh,
  - sporazumni zdravstveni pregled in mnenje.

3.4 Napotitev in koordinacija/sodelovanje

3.4.1 Napotitev na ustrezne službe

- Otroke žrtve je treba takoj napotiti na ustrezne službe.
- Država preko ustreznih ministrstev pomaga organom pregona, socialnim službam, ustreznim upravnim organom, mednarodnim organizacijam on NVO/ organizacijam civilne družbe pri ustanavljanju učinkovitega mehanizma za napotitev otrok žrtev.

3.4.2 Sodelovanje med organi

- Vsa ustreznna ministrstva in vladni organi (vključno s policijo, socialnimi službami, ministrstvom za notranje zadeve), ki / sodelujejo pri napotitvi in pomoči otrokom žrtvam naj sprejmejo usmeritve in postopke, ki podpirajo izmenjavo informacij in povezovanje ustanov in posameznikov v mrežo, da se zagotovi učinkovit nepretrgana zveza varstva in zaščite za otroke žrtve.
- Ministrstvo za notranje zadeve določi »uradnike za zvezo«, ki so odgovorni za zvezo s socialnimi službami/skrbniško službo in zlasti s skrbnikom otroka žrtve.
- Z namenom da pomaga ustreznim sodnim in upravnim organom pri pridobivanju informacij in dokumentacije, ki so potrebne za sprejetje odločitve o dodelitvi otroka, ministrstvo za notranje zadeve pomaga pri vzpostavljanju stikov z ustreznimi organi v otrokovi izvorni državi. Pomoč mora nuditi ustreznim organom v obliki podpore in koordinacije zadev z ministrstvom za zunanje zadeve in, kjer je možno, s svojimi stiki s predstavniki veleposlaništev v otrokovi izvorni državi.
- Uradniki za zvezo se povežejo tudi s člani ustreznih organov pregona, ki se ukvarjajo z otroki žrtvami.
- Uradniki za zvezo so (po možnosti, ko je primerno, skupaj s pravnim svetovalcem za ministrstvo) odgovorni za zastopanje ministrstva za notranje zadeve na sestankih, na katerih se dokončno odloča o dodelitvi otroka skupaj z drugimi ustreznimi upravnimi in sodnimi organi.

3.5 Začasno varstvo in zaščita

3.5.1 Vartstvo in zaščita

- Otroci žrtve so upravičeni do takojšnjega varstvo in zaščite, vključno z varnostjo, hrano, namestitvijo na varnem kraju, omogočeno zdravstveno oskrbo, psihosocialno pomočjo, pravno pomočjo, socialnimi storitvami in izobraževanjem.
- Pri varstvu in pomoči se upoštevata otrokova kulturna identiteta/izvor, spol in starost.
- Ustrezno pomoč je treba zagotoviti otrokom s posebnimi potrebami, zlasti v primerih invalidnosti, psihosocialne stiske, bolezni ali nosečnosti.
- Za otroke žrtve morajo poskrbeti ustrezno usposobljeni posamezniki, ki se zavedajo posebnih pravic in potreb otrok žrtev in enakosti spolov.
- Socialna službe zagotovijo takšno pomoč tako, da ustanovijo ustrezne službe, po potrebi pa s sodelovanjem z ustreznimi mednarodnimi organizacijami in NVO.
- Skrbniki v sodelovanju s socialnimi službami in NVO pripravijo oceno osebnih potreb za vsakega otroka žrtev z namenom, da se določi zagotavljanje varstva in zaščite.

3.5.2 Nastanitev na varnem kraju

- Otroke žrtve je treba namestiti na varnem in ustreznem kraju (tj. začasnem zatočišču ali drugi lokaciji, kjer je omogočeno skrbstvo) takoj, takoj ko je mogoče po njihovi identifikaciji.
- Socialne službe v sodelovanju z NVO in mednarodnimi organizacijami razvijejo standarde za varstvo na lokacijah, kjer so nastanjene žrtve.
- Pod nobenimi pogoji se otroka ne sme namestiti v prostorih za pridržanje organov pregona. To vključuje priprtje v npr. prostorih za pripor, policijskih celicah, zaporih ali druge posebne prostore za pridržanje otrok.

3.6 Ureditev statusa

- Ministrstva za notranje zadeve in/ali ostali ustrezni državni organi sprejmejo usmeritve in postopke, da zagotovijo, da se otrokom žrtvam, ki niso državljani/prebivalci države, v kateri so se znašli, avtomatično odobrijo začasni humanitarni vizumi in da so upravičeni do prebivanja v državi na veljavni pravni podlagi do določitve trajnejše rešitve.
- Za otroke brez dokumentacije ministrstva za notranje zadeve in/ali drugi ustrezni državni organi zagotovijo začasne dokumente.
- Skupaj z ministrstvom za notranje zadeve in po potrebi s socialnimi službami je skrbnik, ki nastopa v imenu otroka pri upravnem zastopanju ali zahtevanih postopkih, odgovoren za začetek postopka prijave za izdajo začasnega humanitarnega vizuma in ustrezne privolitve za bivanje
- Status se podeli otroku žrtvi za toliko časa, dokler ustrezni sodni in upravni organi ne odločijo o dodelitvi otroka.

3.7 Ocena posameznega primera in trajna rešitev

- Otrok žrtev naj se ne vrača v izvorno državo, razen če se pred njihovo vrnitvijo ustrezen skrbnik, kot je eden od staršev, drug sorodnik, druga odrasla oseba-skrbnik, vladna institucija, zavod za skrbstvo otrok s tem strinja in je zmožen prevzeti odgovornost za otroka in mu zagotoviti ustrezno varstvo in zaščito.

- Kadar gre za ponovno združitev z družino in/ali vrnitev v izvorno državo in pri iskanju trajne rešitve, se mora upoštevati mnenje otroka.
- Socialne službe v sodelovanju z ministrstvi za notranje zadeve po potrebi sprejme vse potrebne ukrepe, da izsledi, identificira in ugotovi, kje se nahajajo družinski člani in pomagajo pri združitvi otroka žrtve z njegovo družino, če je to v najboljšem interesu otroka.
- Ustrezna ministrstva naj bodo skupaj s organi socialnega varstva in/ali skrbnikom odgovorni za ugotavljanje, ali je vrnitev v izvorno državo varna in zagotovijo, da postopek poteka dostojno in da je v korist otroka (najboljšem interesu otroka).
- Ministrstva za zunanje zadeve, ministrstva za notranje zadeve in drugi ustrezni državni organi sprejmejo dogovore in postopke za sodelovanje drug z drugim in zagotovijo, da se opravi podrobna preiskava o vsakem posamezniku in družinskih okoliščinah otroka žrtve, z namenom da se določijo najboljši ukrepi za otroka.
- Skrbnik, ki deluje preko in s pomočjo ministrstva za notranje zadeve ali drugimi ustreznimi organi, ter ustrezne socialne službe začnejo postopek pridobivanja dokumentacije in informacij od izvorne države otroka, tako da lahko napravijo oceno tveganja in varnostno oceno, na podlagi katere se odloča o tem, ali se otrok ponovno pridruži družini ali pa se ga vrne v izvorno državo družine.
- Potem ko je zbranih zadosti informacij in ustrezna dokumentacija, socialne službe skupaj s skrbnikom, ministrstvom za notranje zadeve (ali drugimi ustreznimi ministrstvi) ali morebitnimi in/ali ustreznimi predstavniki veleposlaništev izvorne države odločijo o končni dodelitvi otroka v njegovo korist.
- Če je odločeno, da ne bo prišlo do združitve družine in/ali vrnitve v izvorno državo, skrbnik ostane odgovoren za otroka žrtev dokler mu ustrezni sodni organi ne določijo zakonitega skrbnika.
- Da bi pomagali ustreznim sodnim in upravnim organom pri pridobivanju informacij in dokumentacije, ki je potrebna za odločitev od dodelitvi otroka, ki se sprejme na njihovi podlagi, ministrstva za notranje zadeve tem organom pomagajo pri vzdrževanju stikov z ustreznimi organi otrokove izvorne države. Takšno pomoč je treba nuditi tudi ustreznim organom v smislu podpore in koordinacije dogovorov z ministrstvi za zunanje zadeve in po potrebi z njihovimi kontaktnimi osebami, tj. predstavniki veleposlaništev otrokove izvorne države.

3.8 Izvedba trajne rešitve

3.8.1 Lokalno vključevanje

- Otroci žrtve, tako državljani kot nedržavljeni/prebivalci države, v kateri se znajdejo, so upravičeni do dolgoročnega varstva in zaščite, vključno z zdravstveno oskrbo, psihosocialno podporo, socialnimi storitvami in izobraževanjem.
- V razmerah, ko varna vrnitev otroka k njegovi družini in/ali v izvorno državo ni mogoča ali če vrnitev ne bi bila v najboljšem interesu otroka, naj organi socialnega varstva poskrbijo za dolgoročno rešitev.
- Takšni dogovori naj raje podpirajo rešitve v okviru družine ali skupnosti kot pa institucionalno varstvo.
- Socialne službe poskrbijo, da ima vsak otrok žrtev zakonitega skrbnika in da je načrt za posameznikovo vključevanje izdelan za vsakega posameznika posebej.

3.8.2 Vrnitev v izvorno državo

- Otroci žrtve, ki niso državljani/prebivalci države, v kateri se znajdejo, so po splošnem načelu upravičeni do vrnitve v izvorno državo.

- Otrok žrtev naj se ne vrača v izvorno državo, če po opravljeni oceni tveganja in varnosti, obstajajo razlogi, da je otrokova varnost ali varnost družine ogrožena.
- Ministrstva za notranje zadeve ali drugi ustrezni državni organi sklenejo dogovore in sprejmejo postopke za varno vrnitev otrok žrtev v izvorne države.
- Skrbnik ali socialni delavec, ki se ukvarja s primerom, naj spremlja otroke žrtve, ki se vračajo, dokler nadzor nad njimi ne prevzamejo ministrstvo za notranje zadeve, Mednarodne organizacije za migracije ali druge organizacije, odgovorne za vrnitev.
- Države sprejmejo postopke, s katerimi zagotovijo, da otroka v izvorni državi prevzame za ta namen imenovana odgovorna oseba socialne službe izvorne države in/ali otrokovi starši ali zakoniti skrbnik.

3.8.3 Vključevanje v izvorni državi – sprejem in ponovna vključitev

- Otroci žrtve, ki so upravičeni do dolgoročnega varstva in zaščite vključno z varnostjo, prehrano, nastanitvijo na varnem kraju, omogočeno zdravstveno oskrbo, psihosocialno podporo, pravno pomočjo, socialnimi službami in izobraževanjem z namenom, da se ponovno socialno vključijo.
- Otrokom s posebnimi potrebami je treba zagotoviti ustrezno pomoč, zlasti če gre za primere invalidnosti, psihosocialne stiske, bolezni in nosečnosti.
- Za otroke žrtve morajo skrbeti ustrezno usposobljeni strokovnjaki, ki se zavedajo posebnih potreb in pravic ter vprašanj enakosti spolov.
- Socialne službe zagotovijo takšno skrbstvo tako, da ustanovijo ustrezne službe in po potrebi v sodelovanju z ustreznimi mednarodnimi in nevladnimi organizacijami.
- Socialne službe napravijo oceno posameznikovih potreb za vsakega otroka žrtev, da določijo način varstva in zaščite.
- Socialne službe v sodelovanju z ustreznimi mednarodnimi in nevladnimi organizacijami naj spremljajo otrokove življenjske razmere po združitvi z družino ali po namestitvi v drugo skrbstvo.
- Socialne službe zagotovijo, da ima vsak otrok žrtev zakonitega skrbnika in da se izdela individualni načrt vključevanja za vsakega otroka.
- Socialne službe zagotovijo, da drugačna namestitvev otrok žrtev, ki so prikrajšani za družinsko okolje, opravi tako, da so po možnosti nameščeni v družinsko okolje ali v skupnost kot pa v institucionalno varstvo.
- Ministrstva za izobraževanje pripravijo posebno skupno izobraževanje in poklicne programe za otroke žrtve.

3.8.4 Preselitev in vključevanje v tretji državi

- V razmerah, ko varno vračanje otroka v njegovo izvorno državo in vključevanje v namembni državi nista mogoča ali če takšna rešitev ni v otrokovem najboljšem interesu, državi poskrbita za otrokovo preselitev v tretjo državo.
- Ob takšnih dogovorih naj ima prednost namestitvev v družinsko okolje ali v skupnost pred institucionalnim varstvom.
- Socialne službe poskrbijo, da ima vsak otrok zakonitega skrbnika in da se za vsakega otroka sestavi načrt vključevanja, vključno za izobraževalnimi potrebami.
- Otroci žrtve so upravičeni do dolgoročne oskrbe in zaščite, vključno z zdravstveno oskrbo, psihosocialno podporo, socialnimi storitvami in izobraževanjem.

3.9 Dostop do sodišča

3.9.1 Kazenski postopek

- Otroci žrtve imajo pravico, da so v celoti obveščeni o varnostni problematiki in kazenskih postopkih preden se odločijo, ali bodo pričali v kazenskem postopku proti osebam, ki so osumljene sodelovanja pri izkoriščanju in/ali trgovanju z otroki.
- Otroci, žrtve trgovanja, imajo pravico, da si v določenem obdobju opomorejo, preden se odločijo, ali bodo zahtevali uvedbo kazenskega postopka proti osebi, ki je vpletena v trgovanje.
- Pomoč otroku, ki je žrtev trgovanja, naj v nobenih okoliščinah ne bo pogojena z otrokovo željo, da sodeluje kot priča.
- Pridobivanje izjave s strani uradne osebe organa pregona ali preiskovalne uradne osebe nikakor ne sme ovirati ali odlagati združitve družine ali vračanje otroka žrtve v izvorno državo, če je to v najboljšem interesu otroka.
- Neposrednim stikom med otrokom žrtvijo in osumljenim kršiteljem med postopkom preiskave in pregonom in med zaslišanjem se je treba izogniti v največji možni meri.
- Organi pregona morajo v sodelovanju s socialnimi službami in NVO zagotoviti nujno pravno zastopstvo ter tolmačenje v materin jezik otroka, če je to potrebno.
- Države naj razmislijo, če je potrebno, o dopolnilih k svojim kazenskim zakonikom in postopkom, da se dovoli snemanje otrokovega pričanja z video napravami in predstavitev posnetega pričanja na sodišču kot formalni dokaz. Zlasti pa naj policija, tožilci, sodniki in sodišča uporabijo postopke, ki so naklonjeni otrokom.

3.9.2 Civilni postopek

- Otrokom žrtvam naj se priskrbijo informacije glede njihove pravice, da začnejo civilni postopek proti osebam, ki se ukvarjajo s trgovanjem, in drugim osebam, ki so vpletene v njihovo izkoriščanje.
- Organi pregona naj sprejmejo ukrepe, ki so potrebni za zaščito pravic in interesov otrok žrtev na vseh stopnjah sodnega postopka zoper domnevnega storilca in med postopkom za uveljavljanje nadomestila.
- Organi pregona naj poskrbijo, da se otrokom žrtvam zagotovi ustrezen dostop do sodišča in poštenega sojenja, vrnitev v prejšnje stanje in nadomestila vključno s takojšnjo odpravo krivic.
- Organi pregona naj v sodelovanju s socialnimi službami in NVO omogočijo ustrezno pravno zastopstvo za pravdo na ustreznem sodišču, pa tudi tolmačenje v otrokov materin jezik, če je to potrebno.

3.10 Varnost in zaščita žrtev/prič

- Za otroke žrtve, ki pristanejo na pričanje, morajo veljati posebni zaščitni ukrepi, da se njim in njihovim družinam zagotovi varnost tako v namembni, tranzitni in izvorni državi.
- Ministrstva za notranje zadeve in drugi ustrezni organi sprejmejo ukrepe, ki so potrebni za zaščito otroka žrtve in njihovih družinskih članov vključno z mednarodnim sodelovanjem.
- Kadar žrtvam/pričam ni mogoče zagotoviti zaščite niti v namembni niti v izvorni državi, je treba sprejeti ukrepe, ki dovoljujejo premestitev v tretjo državo.

3.11 Usposabljanje

- Vse institucije, ki se ukvarjajo z otroki žrtvami naj ustanovijo posebne prakse zaposlovanja in programe za usposabljanje, da zagotovijo, da posamezniki/odgovorne osebe za skrbstvo in zaščito otrok žrtev razumejo svoje pravice in potrebe, imajo občutek za enakopravnost spolov ter potrebno znanje in spretnosti da lahko pomagajo otrokom.

4 IZVAJANJE NA NACIONALNI RAVNI

Smernice predstavljajo zgolj začetek oblikovanja sistema za zaščito in pomoč, ki ustrezajo pravicam in potrebam otrok, žrtev trgovanja.

Na nacionalni ravni naj delovne skupine v okviru Nacionalnega načrta ukrepov za boj proti trgovanju ustanovijo posebno skupino s predstavniki iz vrst ministrstev, policije, upravnih in sodnih organov idr. za temeljito preiskavo obstoječih mehanizmov in pravnih struktur, vključno z določanjem:

1. vlog in odgovornosti različnih vladnih organov, vključno s policijo, socialnimi službami, ministrstvi za notranje zadeve itd.,
2. vlog in odgovornosti NVO in mednarodnih organizacij;
3. mehanizmi in načini sodelovanja;
4. viri, potrebnimi za izvajanje smernic, tako s človeškimi kot finančnimi.

5 PRILOGA

5.1 Pravna podlaga

Mednarodne konvencije, ki se uporabljajo:

- Konvencija o otrokovih pravicah (CRC) (1989)
- Izbirni (Neobvezni) protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije (otroški prostituciji in pornografiji) (2000)
- Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW) (1979)
- Haaška konvencija št. 28 o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok (1980)
- Konvencija ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (Palermška konvencija) (2000)
- Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje konvencijo združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (palermški protokol o trgovanju)¹
- Konvencija št. 182 Mednarodne organizacije dela o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo (in takojšnjem ukrepanju za odpravo najhujših oblik otroškega dela) (1999)

Varstvo otrok pred spolnim izkoriščanjem

Odbor ministrov Sveta Evrope Priporočilo Rec (2001) 16

(Sprejel ga je Odbor ministrov 31. oktobra 2001
na 771. zasedanju ministrskih namestnikov)

Odbor ministrov v skladu z določbami 15.b člena Statuta Sveta Evrope –

odločen, da učinkovito prispeva k skupnemu cilju omogočiti otrokom ustrezno varstvo pred spolnim izkoriščanjem od kogar koli, zlasti od oseb, ki so ali uspejo biti v tesnem stiku z njimi ali so zanje odgovorne,

ob upoštevanju Priporočila št. R (91) 11 o spolnem izkoriščanju, pornografiji in prostituciji otrok ter trgovini z otroki in mladostniki,

ob ugotovitvi, da spolno izkoriščanje otrok v obliki pornografije, prostitucije, spolnega suženjstva, spolnega turizma in trgovine z ljudmi uničuje otrokovo zdravje in zavira njegov psihosocialni razvoj,

ker je to izkoriščanje dobilo zaskrbljujoče razsežnosti na nacionalni in mednarodni ravni in ker je za njegovo preprečevanje in boj proti njemu nujno mednarodno sodelovanje,

ker sta blaginja in korist otrok temeljni vrednoti, skupni vsem državam, in ju je treba spodbujati brez razlikovanja,

ob ugotovitvi, da izkušnje spolnega izkoriščanja uničujejo otrokovo zdravje in zavirajo njegov psihosocialni razvoj,

ob zavedanju, da otroci niso vedno deležni ustreznega varstva, zlasti pred spolnim izkoriščanjem,

ker je spolno izkoriščanje med drugim povezano tudi z zanemarjanjem in fizičnim, psihičnim in spolnim zlorabljanjem v družini in zunaj nje ter z nezakonitimi posvojitvami in nekaterimi socialnimi pojavi, zaradi katerih so otroci bolj ranljivi,

ob priznavanju vloge, ki jo lahko imajo oglaševanje in mediji, zlasti internet, pri širjenju in tudi preprečevanju tega pojava,

ker so države članice Sveta Evrope odgovorne, da dejavno sodelujejo pri usklajevanju in krepitevi nacionalnih ter mednarodnih dejavnosti pri reševanju tega problema in ker je to v njihovem interesu,

ob upoštevanju Konvencije za zaščito človekovih pravic in temeljnih svoboščin (1950), Evropske socialne listine (1961) in Konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (1996),

ob hkratnem upoštevanju Konvencije združenih narodov o otrokovih pravicah, zlasti njenega 34. člena, ki od držav zahteva, da sprejmejo vse ustrezne notranje, dvostranske in večstranske ukrepe za zaščito otrok pred spolnim izkoriščanjem, Izbirnega protokola glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije, Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, ter Konvencije MOD št. 182 o najhujših oblikah dela otrok,

ob sklicevanju na priporočila Parlamentarne skupščine Sveta Evrope št. 1065 (1987) glede trgovine z otroki in drugih oblik izkoriščanja otrok, št. 1121 (1990) o pravicah otrok, št. 1286 (1996) o evropski strategiji za otroke, št. 136 (1997) o nujnosti boja proti izkoriščanju dela otrok, št. 1371 (1998) o zlorabljanju in zanemarjanju otrok in na resolucijo 1099 (1996) o spolnem izkoriščanju otrok,

ob upoštevanju priporočil Odbora ministrov št. R (79) 17 glede varstva otrok pred trpinčenjem, št. R (85) 4 o nasilju v družini, št. R (85) 11 o položaju žrtve v kazenskem pravu in postopku, št. R (87) 21 o pomoči žrtvam in preprečevanju viktimizacije, št. R (89) 7 o načelih glede razširjanja videogramov z nasilno, surovo ali pornografsko vsebino, št. R (90) 2 o družbenih ukrepih v zvezi z nasiljem v družini, št. R (93) 2 o zdravstveno-družbenih vidikih zlorabe otrok, št. (97) 13 o zastraševanju prič in pravici do obrambe ter zlasti priporočila št. R (2000) 11 o ukrepih proti trgovini z ljudmi zaradi spolnega izkoriščanja,

ob upoštevanju Konvencije o kibernetiki kriminaliteti, zlasti 9. člena –

priporočča, da vlade držav članic sprejmejo učinkovite ukrepe za varovanje otrok pred spolnim izkoriščanjem, da preučijo svojo zakonodajo in prakso v luči načel iz tega priporočila in da zagotovijo, da se njihovo izvajanje natančno spremlja, stalno ocenjuje in da je na voljo ustrezna tehnična pomoč.

I. Cilji in opredelitve

1. Cilji tega priporočila so:

- a. spodbujanje blaginje in interesov vseh otrok ter njihovega zdravja ter fizičnega in duševnega, moralnega in socialnega razvoja, da se jim pomaga živeti življenje brez spolnega zlorabljanja, nasilja in izkoriščanja;
- b. načrtovanje in izvajanje ukrepov, politik in praks v zvezi z bojem proti spolnemu izkoriščanju, ki upoštevajo poglede ter izkušnje samih otrok;
- c. spodbujanje sodelovanja med državami članicami, da se bodo lahko učinkovitejše spopadale z različnimi oblikami spolnega izkoriščanja doma in mednarodno,
- d. zatiranje otroške pornografije, otroške prostitucije in trgovine z otroki, ki jo izvajajo fizične ali pravne osebe osebno ali organizirano, v državi ali zunaj nje, kot državljani ali rezidenti, z otrokovim pristankom ali brez njega.

2. Izrazi v tem priporočilu pomenijo:

- a. otrok je oseba, stara manj kakor 18 let,
  - b. izraz spolno izkoriščanje je splošen izraz, ki zajema predvsem: otroško pornografijo, prostitucijo in spolno suženjstvo ter trgovino z otroki za te namene,
  - c. otroška pornografija zajema gradivo, ki slika otroka pri spolno eksplicitnem vedenju, osebo, ki je videti otrok, pri spolno eksplicitnem vedenju ali realistične podobe otroka pri spolno eksplicitnem vedenju. Otroška pornografija zajema namenska in nedovoljena dejanja, izvajana s katerimi koli sredstvi:
    - proizvodnja otroške pornografije za razširjanje,
    - ponudba ali dajanje otroške pornografije na razpolago,
    - razširjanje ali posredovanje otroške pornografije,
    - nabavljanje otroške pornografije zase ali za druge,
    - posedovanje otroške pornografije;
  - d. izraz otroška prostitucija pomeni ponujanje, pridobivanje, posredovanje, prodajanje ali uporabo otroka za spolne dejavnosti za plačilo ali drugo vrsto nadomestila,
  - e. izraz trgovina z otroki zajema novačenje, prevažanje, premeščanje, nastanitev, dostavljanje, sprejemanje ali prodajanje otrok zaradi spolnega izkoriščanja.
3. Nobena določba tega priporočila ne preprečuje državam članicam uporabiti predpisov, ki so ugodnejši za spodbujanje varovanja otrok pred spolnim izkoriščanjem.

II. Splošni ukrepi

a. Ozaveščanje, vzgoja in informiranje javnosti

4. Na to priporočilo je treba z vsemi ustreznimi sredstvi opozoriti ustrezne javne in zasebne organe (zlasti politike, policijske in sodne organe, diplomatska predstavništva, priseljske urade, zaposlene v socialnih službah, zdravstvu in vzgoji ter nevladne organizacije in medije).

5. Imenovati je treba neodvisnega, usposobljenega in lahko dostopnega posameznika ali agencijo za spodbujanje pravic otrok, zlasti za poglobljanje ozaveščenosti javnosti o spolnem izkoriščanju otrok.
6. Javnosti je treba dati na razpolago informacije o spolnem izkoriščanju, njegovi naravi in uničujočih posledicah ter poglobljati ozaveščenost javnosti o tem, da je spolno izkoriščanje otrok v kateri koli obliki kaznivo dejanje, ki bo preganjano.
7. Spodbujati in organizirati je treba programe za poglobljanje ozaveščenosti in usposabljanje oseb, ki so odgovorne za otroke na področju izobraževanja, zdravja, socialne varnosti, pravosodja in v organih kazenskega pregona, da bodo sposobne prepoznati primere spolnega izkoriščanja in ustrezno ukrepati.
8. V programe osnovnih in srednjih šol je treba vključiti informiranje o nevarnostih spolnega izkoriščanja in zlorab, ki so jim lahko izpostavljeni otroci, ter o tem, kako se lahko tega ubranijo.
9. Otrokom, ki niso v šoli, je treba dati na razpolago informacije o nevarnosti spolnega izkoriščanja, o različnih oblikah tega izkoriščanja in načinih, kako se lahko zaščitijo.

b. Zbiranje in izmenjava informacij oziroma podatkov

10. Na nacionalni ravni je treba spodbujati zbiranje podatkov na vseh področjih in v vseh organih o naravi in najpogostejših oblikah spolnega izkoriščanja otrok.
11. Vzpostaviti je treba nacionalni mehanizem za dajanje rednih informacij o najboljši praksi in najučinkovitejših ukrepih za preprečevanje, boj proti spolnemu izkoriščanju otrok in za spoprijemanje s posledicami spolnega izkoriščanja otrok.
12. Spodbujati je treba mednarodno sodelovanje pri izmenjavi podatkov, znanj in strokovnega znanja.
13. Prepoznati je treba področja, kjer sta še posebno nujna tehnična pomoč in strokovno znanje za razvoj ustreznih ukrepov za preprečevanje, boj proti spolnemu izkoriščanju otrok in za spoprijemanje s posledicami spolnega izkoriščanja otrok.

c. Preprečevanje, prepoznavanje in pomoč

14. Razvijati je treba in finančno podpirati medinstitucionalni in meddisciplinarni način preprečevanja in prepoznavanja spolnega izkoriščanja otrok in omogočati psihološke, socialne in druge oblike ustrezne pomoči ali zdravljenja žrtvam, ob posvečanju posebne pozornosti visoko rizičnim skupinam.
15. Ustanavljati ali razvijati je treba specializirane javne in/ali zasebne službe za varovanje otrok, ki so v nevarnosti ali so že postali žrtve, da se preprečijo in prepoznajo vse oblike spolnega izkoriščanja.
16. Priznati in podpirati je treba osrednjo vlogo, ki jo imajo nevladne organizacije pri preprečevanju spolnega izkoriščanja in pri pomoči žrtvam.

17. Zagotoviti je treba vrsto različnih sredstev, da lahko kdor koli, zlasti pa otroci, odkrijejo primere spolnega izkoriščanja (vključno s telefonskimi linijami za klic v stiski, službami, tiskovinami in internetnimi stranmi).
18. Zagotoviti je treba, da so otroci dovolj zaščiteni z ustreznimi predpisi, navodili in postopki in da imajo vsi člani osebja, ki so zanje odgovorni, zahtevane kvalifikacije in dovoljenja.

d. Mediji

19. Spodbujati je treba medije, da konstruktivno pripomorejo k splošni ozaveščenosti o spolnem izkoriščanju otrok in njegovih posledicah ter oblikujejo primerna pravila obnašanja in predpise za pisne, avdiovizualne in elektronske medije, zlasti glede spoštovanja zasebnosti, identitete in dostojanstva otrok.
20. Spodbujati je treba predstavnike medijev, da se dejavno vključijo in sodelujejo pri programih usposabljanja in ozaveščanja o spolnem izkoriščanju.
21. Spodbujati je treba medije, da pri opisovanju otrok in otroštva na splošno delujejo odgovorno.

e. Internet

22. Ponudnike internetnih storitev je treba dejavno vključiti v poglobljanje ozaveščenosti o spolnem izkoriščanju in njegovih nevarnostih, zlasti na internetu in pri uporabi modernih telekomunikacijskih tehnologij.
23. Zagotoviti je treba, da ponudniki internetnih storitev delajo z roko v roki z oblastmi pri prepoznavanju in boju proti različnim načinom uporabe interneta za spolno izkoriščanje otrok.
24. Spodbujati je treba ponudnike internetnih storitev, da oblikujejo modernim informacijskim in komunikacijskim tehnologijam primeren kodeks obnašanja za preprečevanje spolnega izkoriščanja otrok, da prepoznavajo zlorabe kodeksa in sprejmejo ukrepe za preprečevanje in zatiranje takih zlorab.
25. Sprejeti je treba dejstvo, da morajo organi pregona imeti možnost povezovanja podatkov zato, da izsledijo sumljive vsebine in nato locirajo, identificirajo in zasllišijo osebe, ki izdajajo ali razširjajo otroško pornografijo ali spodbujajo ali napeljujejo k otroški prostituciji.
26. Informirati je treba starše, skrbnike ali druge, ki so odgovorni za otroke, in same otroke o nevarnostih spolnega izkoriščanja na internetu, o njegovih oblikah in o tem, kako omejiti dostop do njega.
27. Vzpostavljati je treba telefonske linije za pomoč v stiski in spodbujati državljanke, da prijavljajo primere otroške pornografije ali napeljevanja k otroški prostituciji na mrežnih straneh in tako omogočijo ustreznim organom pregona, da ukrepajo.

III. Kazensko pravo, postopek in prisilni ukrepi

28. Države morajo zagotoviti, da kazensko pravo v celoti pokriva dejanja in dejavnosti iz točk c, d in e drugega člena, ne glede na to, ali so ta kazniva dejanja izvedena na njihovem ozemlju ali ne in ali jih je izvedel posameznik ali so plod organizirane dejavnosti.
29. Spodbujati je treba policijo in druge ustrezne službe, da posvetijo posebno pozornost preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj spolnega izkoriščanja otrok ter temu dodelijo zadostna sredstva.

a. Ukrepi v zvezi z žrtvami

30. Zagotoviti je treba, da so pravice in interesi otrok varovani med celotnim postopkom, zlasti tako, da se jim prisluhne, ponudi pravna pomoč in po potrebi pravno zastopstvo, ob spoštovanju pravic domnevnih kršiteljev.
31. Pozvati je treba pristojne sodne oblasti, da prvenstveno obravnavajo primere spolnega izkoriščanja otrok in da zagotovijo, da se te obravnave čim hitreje zaključijo.
32. V celotnem sodnem, posredovalnem ali upravnem postopku je treba zagotoviti zaupnost dokumentov in spoštovanje zasebnosti otrok, žrtev spolnega izkoriščanja.
33. Vzpostaviti je treba posebne pogoje za zbiranje dokazov od otrok, ki so žrtve ali priče spolnega izkoriščanja, da otrok čim manjkrat daje izjave ali je zaslišan, in s tem zmanjšati škodo, povzročeno žrtvam, pričam in njihovim družinam ter povečati verodostojnost njihovih izjav ob spoštovanju njihovega dostojanstva.
34. Po potrebi je treba omogočiti žrtvam in njihovim družinam, da ostanejo na ozemlju države in tako v celoti sodelujejo pri sodnem postopku; vzpostaviti ukrepe za varovanje žrtev, prič in njihovih družin pred ustrahovanjem, zlasti v primeru kriminalnih združb; treba je zagotoviti, da v tem času žrtve dobijo socialno, zdravstveno in pravno pomoč.
35. Vzpostaviti je treba programe za celovito zdravljenje škode, povzročene otrokom, ki so žrtve spolnega izkoriščanja, in oblikovati mehanizme za pomoč otrokom pri sprejemanju te izkušnje.
36. Zagotoviti, da otroci, ki so bili žrtev spolnega izkoriščanja, ne bodo sodno preganjani zaradi dejanj, povezanih s tem izkoriščanjem.

b. Ukrepi v zvezi s storilci

37. Prizadevati si je treba, da zastaralni rok za začetek kazenskega postopka za spolno izkoriščanje začne teči šele, ko žrtev ni več otrok.
38. Sprejeti je treba ukrepe za kaznovanje storilcev in po potrebi zagotoviti zdravljenje.

39. Omogočiti je treba zaseg in odvzem prihodkov iz kaznivih dejanj spolnega izkoriščanja otrok.
40. Razvijati in financirati je treba programe za preprečevanje povratništva pri storilcih kaznivih dejanj.
41. Omogočiti je treba, da se osebam, ki so bile spoznane za krive kaznivih dejanj spolnega izkoriščanja otrok, prepove opravljanje nekaterih zaposlitev ali dejavnosti, kjer bi lahko prišli v stik z otroki.
42. Omogočiti je treba začasno ali stalno zaprtje ali odvzem licence vsem ustanovam ali podjetjem, ki so vpleteni v spolno izkoriščanje otrok.
43. Zagotoviti je treba odgovornost pravnih oseb za kazniva dejanja spolnega izkoriščanja otrok in zato uvesti posebne sankcije, pri tem pa paziti, da to ne vpliva na kazensko odgovornost fizičnih oseb.

IV. Ukrepi v zvezi s pornografijo, ki prikazuje otroke

44. Uvesti je treba take kazenske sankcije, ki upoštevajo težo kaznivega dejanja, ki so ga storile osebe, ki na kakršen koli način proizvajajo in razširjajo pornografsko gradivo, na katerem so otroci ali ki daje vtis, da so na njem podobe otrok.
45. Uvesti je treba kazenske sankcije za kakršno koli posedovanje pornografskega gradiva z otroki ali ki daje vtis, da so na njem podobe otrok.
46. Organizirati je treba kampanje informiranja za poglobljanje ozaveščenosti o tem, da je že samo posedovanje otroške pornografije predmet kazenskih sankcij.
47. Organizirati je treba kampanje informiranja o pravnih postopkih in drugih oblikah pomoči za žrtve otroške pornografije.

V. Ukrepi v zvezi z otroško prostitucijo

48. Uvesti je treba ustrezne kazenske sankcije za osebe, ki sprejemajo storitve od otrok, ki se ukvarjajo s prostitucijo in/ali uporabljajo te otroke.
49. Otrokom, ki so prostituirani, je treba omogočiti materialno, psihološko in drugo primerno pomoč, da bodo lahko ubežali prostituciji.
50. Dati je treba prednost programom izobraževanja, poklicnega usposabljanja in reintegracije za otroke.
51. Ustanavljati ali razvijati je treba posebne policijske enote in izboljševati njihov način dela za boj proti otroški prostituciji.
52. Zaposlovati je treba socialne delavce, usposobljene za preventivno delo z otroki, zlasti za delo na cesti, da se otrokom pomaga ubežati prostituciji.

53. Doseči je treba da bo turistična industrija dejavno sodelovala pri širjenju zavezi o spolnem turizmu in njegovo odkrivanje.
54. Organizirati je treba kampanje informiranja za odvracanje potencialnih potnikov od spolnega turizma.

VI. Ukrepi v zvezi s trgovino z otroki

55. Uvesti je treba ustrezne kazenske sankcije za trgovino z otroki, ki bodo sorazmerne s težo kaznivega dejanja.
56. Organizirati je treba kampanje informiranja za povečanje občutljivosti javnosti za take okoliščine, kjer je velika nevarnost, da pride do organizirane trgovine z otroki, zlasti deklicami.
57. Zagotoviti je treba informacije o trgovini in spolnem izkoriščanju otrok ter ustrezno usposabljanje za diplomatske in konzularne predstavnike, javne oblasti, medije, nevladne organizacije in druge javne in zasebne organizacije, ki delujejo v državah, iz katerih prihajajo potencialne žrtve.
58. V vseh državah je treba čim bolj razširjati informacije o nevarnostih trgovine in spolnega izkoriščanja za življenje in duševno ter telesno zdravje otrok.
59. Povečati je treba občutljivost medijev za vprašanja trgovine z otroki in razumevanje vloge, ki jo imajo pri njenem preprečevanju.
60. Zagotoviti je treba, da šolski programi zajemajo informiranje otrok o nevarnostih spolnega izkoriščanja in trgovine ter o načinih samozaščite; te informacije morajo biti dostopne tudi otrokom, ki niso zajeti v šolskem sistemu in starejšim, skrbnikom in drugim pravnim zastopnikom otrok.
61. Organizirati je treba posebno usposabljanje za diplomatsko, konzularno, sodno, carinsko in policijsko osebje, da bo znalo prepoznati primere trgovine z otroki zaradi spolnega izkoriščanja ter ustrezno ukrepati.

VII. Raziskovalna dejavnost – prednostne naloge

62. Spodbujati je treba raziskovalno dejavnost na nacionalni in mednarodni ravni ob spoštovanju kulturnih razlik ter preučevati zlasti:
  - število kazenskih postopkov v zvezi s primeri spolnega izkoriščanja otrok, otroške prostitucije in pornografije ter trgovine z otroki na leto v posamezni državi, in dolžino teh postopkov,
  - izkušnje otrok, ki so bili spolno izkoriščani ter njihove izkušnje s sodstvom in socialnimi službami,
  - specifične povezave med spolnim izkoriščanjem in organiziranim kriminalom;
  - specifične povezave med spolnim izkoriščanjem in dotedanjimi izkušnjami z incestom, spolno zlorabo in pornografijo,
  - poti, ki žrtev privedejo do tega, da postane storilec,

- razpoložljivo literaturo in raziskave o spolnem izkoriščanju, njegovem preprečevanju in o tem, kako se z njim soočiti, če je do njega že prišlo,
- vrste in razširjenost posameznih vrst spolnega izkoriščanja otrok, zlasti medkulturni vidiki,
- dolgoročne posledice spolnega izkoriščanja in njegove posledice za duševno zdravje ter socialne in družinske odnose odraslih v posameznih državah,
- obseg in naravo spolnega izkoriščanja s strani adolescentov,
- vrste pedofilije in načine, kako storilci spolno izkoriščajo otroke,
- ukrepe in programe za osebe, ki so spolno zlorabljale otroke,
- povezave med posvojitvami in spolnim izkoriščanjem,
- potrebe družin, ki imajo člana, ki je bil spolno izkoriščen,
- oceno uporabe interneta pri preprečevanju spolnega izkoriščanja,
- potrebe po usposabljanju oseb, ki delajo z otroki, ki so bili spolno izkoriščane, in njihovimi družinami,
- elemente iz pete do desete točke III. poglavja priporočila št. R (91) 11.

VIII. Mednarodno sodelovanje

63. Države morajo je treba možnost za sprejetje vseh potrebnih ukrepov za vzpostavitev eksteritorialne prisojnosti za kazniva dejanja iz točk c, d in e drugega člena, če:
  - a. so ta kazniva dejanja storili njihovi državljani,
  - b. so ta kazniva dejanja storile osebe, ki imajo običajno prebivališče na njihovem ozemlju in
  - c. je žrtev njihov državljan.
64. Države morajo preučiti možnost vzpostavitve pristojnosti za kazniva dejanja spolnega izkoriščanja otrok, čeprav ta dejanja niso kazniva po zakonodaji države, v kateri so bila storjena, posebno zaradi starosti žrtve.
65. Upoštevati je treba, da je trgovina z otroki ponavadi zajeta v čezmejni organizirani kriminal.
66. Zagotoviti je treba, da je za kazniva dejanja iz točk c, d in e drugega člena možna izročitev po notranjem pravu in mednarodnih pogodbah, če pa zaradi državljanstva izročitev ni mogoča, je treba zagotoviti, da se podatki pošljejo pristojnim oblastem zaprosene države, da se lahko začne ustrezen postopek.
67. Države morajo takoj ena drugi ponuditi kar največjo možno medsebojno pravno pomoč glede postopkov, začelih zaradi katerega od kaznivih dejanj iz točk c, d in e drugega člena.
68. Sprejeti je treba ukrepe za olajšanje sporočanja informacij o spolnem izkoriščanju otrok med državami, med državami in mednarodnimi organizacijami, kakršna je Interpol, ter med državami in nevladnimi organizacijami.
69. Zagotoviti je treba, da to, da so žrtve ali priče v oddaljeni državi, ali da iz drugih razlogov ne nastopijo osebno, ne prepreči nadaljevanja postopka, zlasti če so se sodni organi lahko seznanili z dokazili z uporabo, na primer, video konference.

70. Preučiti je treba možnost, da se v drugo državo prenese postopek v zvezi s kaznivimi dejanji iz točk c, d in e drugega člena, če se predvideva, da je prenos v interesu otroka in pravice.
71. Sprejeti je treba vse izvedljive ukrepe, da bi se izognili zamudam, ki so značilne za mednarodne postopke, na primer dajanje prevajalcev in tolmačev na razpolago ali uporaba ustreznih ukrepov za ugotavljanje starosti otroka ali za izsleditev otroka.
72. Spodbujati je treba mednarodno sodelovanje po dvostranskih in večstranskih sporazumih za preprečevanje spolnega izkoriščanja otrok, vključno s spolnim turizmom, in za kaznovanje storilcev, zlasti z usklajenim preiskovanjem in pregonom.
73. Ratificirati je treba in v celoti izvajati mednarodne instrumente na tem področju, zlasti Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah in Izbirni protokol glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije ter Konvencijo MOD št. 182 o najhujših oblikah dela otrok.
74. Spodbujati je treba evropsko in mednarodno sodelovanje na področju tehnične in druge pomoči.
75. Sprejeti je treba vse druge nujne ukrepe za učinkovito vseevropsko strategijo boja proti pojavu spolnega izkoriščanja otrok in dejavnikom, ki ga omogočajo.

Spolno izkoriščanje otrok: brez tolerance

Parlamentarna skupščina Sveta Evrope Resolucija 1307 (2002)⁹

1. Mednarodna skupnost se že zlasti od leta 1996 bojuje proti spolnemu izkoriščanju otrok. Pri boju za pravico otrok, da rastejo v svetu brez izkoriščanja, Parlamentarna skupščina opozarja na pomen Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah iz leta 1989, ki so jo ratificirale vse članice Sveta Evrope. Mednarodne vladne in nevladne organizacije, ki se s tem ukvarjajo, se trudijo oblikovati sveženj ukrepov in predlogov za izkoreninjenje te hude nadloge.
2. Skupščina žal ugotavlja, da se spolno izkoriščanje mladoletnikov — prek nelegalne trgovine, prostitucije in otroške pornografije — ne zmanjšuje in ne pozna geografskih, kulturnih ali družbenih meja, in da je pot do zaustavitve tega širjenja še dolga. Otroška pornografija je spolna zloraba otrok in spodbuja nadaljnjo zlorabo.
3. Problem spolne zlorabe otrok je še hujši, če je kot medij uporabljen internet, in to zaradi rastočega števila uporabnikov, anonimnosti in preproste uporabe ter stikov, ki jih omogoča.
4. Skupščina meni, da ni treba vzpostavljati novih pravnih instrumentov. Države članice Sveta Evrope namreč še niso podpisale – in začele uporabljati – niti vseh tistih, ki že obstajajo, zlasti najnovejšega priporočila Odbora ministrov Rec. (2001) 16 o varovanju otrok pred spolnim izkoriščanjem. Narediti moramo korak od besed k dejanjem in jasno izraziti svojo odločenost, da zavračamo vse oblike izkoriščanja otrok.

⁹ Razprava v skupščini z dne 27. septembra 2002 (32. zasedanje) (glej dok. 9535, poročilo Odbora za socialne, zdravstvene in družinske zadeve, poročevalec: g. Provera; dok. 9573, mnenje Odbora za pravne zadeve in človekove pravice, poročevalec g. Piscitello; in dok. 9575, mnenje Odbora za kulturo, znanost in vzgojo, poročevalec: baronica Hooper). Besedilo je skupščina sprejela 27. septembra 2002 (32. zasedanje).

5. Skupščina torej poziva vse države članice Sveta Evrope:
  - i. da sprejmejo zakonodajo, ki bo usklajena z načeli iz priporočila Odbora ministrov Rec (2001) 16 in da pri tem zaprosijo za podporo strokovne skupine za varstvo otrok pred spolnim izkoriščanjem (PC-S-ES) Sveta Evrope;
  - ii. da sprejmejo boj proti vsem oblikam spolnega izkoriščanja za nacionalni cilj, in če morajo v tem okviru določiti prednostne naloge, da dajo prednost izkoreninjanju nevarnosti, ki so jim sedaj in v prihodnje izpostavljeni otroci prek interneta,
  - iii. da ratificirajo nedavno Konvencijo Sveta Evrope o kiberkriminalu, ki obravnava zlasti otroško pornografijo na internetu.
6. Skupščina poziva države, naj ne dovolijo zločinov proti otrokom in naj vodijo proaktivno politiko, v okviru katere:
  - i. ne dovolijo, da bi zločin ali poskus zločina ostal nekažnovan,
  - ii. glavno pozornost posvetijo pravici in vidikom otroških žrtev in aktivno iščejo in identificirajo žrtve, da jim omogočijo rehabilitacijo in pošteno odškodnino;
  - iii. pri aretaciji zločincem ne dajo najmanjše možnosti – zlasti postopkovne ali ozemeljske – da bi se izognili pravici, in določajo ustrezno stroge kazni za storjene zločine;
  - iv. za preprečevanje nadaljnjih zločinov uporabljajo vsa sredstva, vključno z obveznim zdravljenjem zločincev in prepovedjo, da bi obsojeni zločinci opravljali poklice, pri katerih pridejo v stik z otroki.
7. Skupščina poziva države članice, da v šolah uvedejo informativne in preventivne ure, s katerimi učence poučijo o spolnem izkoriščanju otrok.
8. Skupščina poziva države članice, da se preko ustreznih organov spopadejo s problemom spolnega zlorabljanja s strani ljudi, ki uživajo zaupanje, staršev, skrbnikov, učiteljev, policije ali duhovnikov. Pozornost morajo posvetiti tudi vprašanju izgube dobrega imena, ki je lahko posledica maščevalnih obtožb ali preganjanja v tisku.
9. Skupščina poziva vse države članice, da zberejo sredstva za boj proti računalniškemu kriminalu, zlasti otroški pornografiji, in da oblikujejo posebno policijsko enoto z zadostnim številom zaposlenih in ustrezno opremo, v kateri bodo tudi osebe, posebej usposobljene za področje otrokovih pravic in novih tehnologij. Hkrati je treba na nacionalni in mednarodni ravni izboljšati sodelovanje s strokovnjaki za internet, da se oblikujejo ustrezna tehnična in pravna sredstva za varovanje otrok pred nezakonitimi in škodljivimi vsebinami v zvezi s spolnim izkoriščanjem.
10. Skupščina poziva države članice, da iz indiferentnosti zbudijo družbo, ki mora kot celota nastopiti proti tej hudi nadlogi, in da poleg tega:
  - i. običajne ljudi spodbujajo in opominjajo, da je njihova dolžnost prijavljati spolne zločine nad otroki in spolne zlorabe otrok,
  - ii. omogočijo brezplačne telefonske številke za pomoč v stiski in
  - iii. nudijo pomoč, predvsem finančno, tistim nevladnim organizacijam, ki že delujejo na tem področju, da jim pomagajo pri izvajanju njihovega informativnega in preventivnega dela z otroki in njihovimi starši, zlasti glede uporabe novih tehnologij, kakršen je internet.

11. Skupščina poziva države, da ustanovijo nacionalne »opazovalnice« spolnih zločinov nad otroki in spolnih zlorab otrok, ki bodo med drugim odgovorne za uvajanje in izboljševanje zbiranja podatkov ter raziskovanja, med drugim števila in izvora otroških žrtev in razlogov za to nadlogo, da bo mogoče ustrezno ukrepati, in tudi za nadaljnje spremljanje primerov žrtev in iskanje primernih načinov za preprečevanje nadaljnjih kaznivih dejanj.
12. Skupščina tudi opozarja na že večkrat ponovljeni poziv državam članicam, da na nacionalni ravni takoj imenujejo odgovorno osebo za varovanje otrokovih pravic (varuha otrokovih pravic ali komisarja za otrokove pravice).
13. Skupščina poziva članice in bodoče članice Evropske unije, da izkoristijo priložnost, ki jim jo daje Konvencija o prihodnosti Evrope, sklicana za reformo evropskih institucij, da predlagajo načine za odpravo pomanjkljivosti pri varovanju otrokovih pravic in za nadaljnji razvoj teh pravic.
14. Skupščina poziva države članice Sveta Evrope, da natančneje določijo predpise o domovih za otroke.
15. Skupščina poziva države članice Europol:
  - i. da podpirajo Europol v boju proti trgovini z ljudmi in otroški pornografiji,
  - ii. da podpirajo in investirajo v informacijsko službo Europol, ki se ukvarja z zlorabami otrok, kar zajema evidentiranje imen oseb, ki so bile obsojene za ta kazniva dejanja.

Nazadnje Skupščina poziva Evropsko unijo, da v zvezi z vprašanji o trgovini z ljudmi in otroški pornografiji s sprejetjem spremembe konvencije odpre Konvencijo Europol za države, ki niso njene članice, in ne glede na rezultat te zahteve poziva države članice Sveta Evrope, da pri teh vprašanih v celoti sodelujejo z Europolom.

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Svet Evrope

F – 67075 Strasbourg Cedex

Tel.: + 33 (0)3 88 41 20 33

Fax: + 33 (0)3 88 41 27 45

E-mail: infopoint@coe.int

Website : <http://www.coe.int>

Informacije, dokumente in publikacije
v slovenskem jeziku ter v angleškem in francoskem jeziku,
ki sta uradna jezika Sveta Evrope, lahko dobite
na naslovu:

S L O V E N I J A
INFORMACIJSKO DOKUMENTACIJSKI CENTER SVETA EVROPE
NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA V LJUBLJANI

Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope

Rimska 16, 1000 Ljubljana, SLOVENIJA

tel.štev.: +386 1 421 43 00

faks: +386 1 421 43 05

naslov elektronske pošte: idc.slovenija@idcse.nuk.si

spletna stran IDC SE <http://www.idcse.nuk.si>